תלמוד ירושלמי כלאים

תלמוד ירושלמי

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015, ברישיון CC BY.
geulaquiz.com

פרק א

א משנה: הַחִטִּים וְהַזְּנִינִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הַשְּׁעוֹרִים וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל הַכּוּסְמִין וְהַשִּׁיפוֹן הַפּוֹל וְהַסְּפִיר וְהַפּוּרְקָדָן וְהַטּוֹפֵחַ וּפוֹל הַלָּבָן וְהַשָּׁעוּעִית אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: כְּתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּים וַאֲפִילוּ שְׁנֵי מִינֵי שְׂעוֹרִים. בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילוּ שׁוֹר שָׁחוֹר עַל גַּבֵּי שׁוֹר לָבָן אוֹ שׁוֹר לָבָן עַל גַּבֵּי שָׁחוֹר. וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. הָיִיתִי אוֹמֵר שְׁנֵי מִינֵי צֶמֶר וַאֲפִילוּ שְׁנֵי מִינֵי פִּשְׁתִּים. פִּירֵשׁ בִּבְגָדִים לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּיו. מַה כִּלְאֵי בְגָדִים שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ שְׁנֵי מִינִין לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה. אַף כִּלְאַיִם שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ בְּכָל מָקוֹם לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה.

הַחִטִּים וְהַזְּנִינִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הָא עִם הַשְּׁעוֹרִים כִּלְאַיִם. הַחִטִּים וְהַזְּנִינִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ אוֹכֶל חֲוִינָן מַטְעֵי וּמַתְנֵי כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא שֶׁכֵּן מְקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לְיוֹנִים. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא כְּרִבִּי לְיֶעְזָר דְּתַנִּינָן תַּמָּן הַמְקַיֵּים קוֹצִים בַּכֶּרֶם רִבִּי לְיֶעְזָר אוֹמֵר קִידֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא קִידֵּשׁ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיֶעְזָר שֶׁכֵּן מְקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמָלִים בַּעֲרָבְיָא. מַה דְּרַבָּנִין סָבְרִין מֵימַר אֵין מְקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמָלִים בַּעֲרָבְיָא וְיִבְדְּקוּ. רַבָּנִין אָמְרִין מָקוֹם שֶׁמְּקַיְּימִין אוֹתָן אֲסוּרִין. וּמָקוֹם שֶׁאֵין מְקַיְּימִין אוֹתָן מוּתָּרִין. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיֶעְזָר מִכֵּיוָן שֶׁמְּקַיְּימִין אוֹתָן בְּמָקוֹם אֶחָד נֶאֱסוֹר מִינָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְלֹא רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא כְּרִבִּי לְיֶעְזָר. תַּמָּן אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא קַרְנַיִם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. בְּרַם הָכָא דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא זְנִינִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

מֵעַתָּה יְהוֹ כִלְאַיִם עִם הַחִטִּים. אָמַר רִבִּי יוֹנָה מִין חִטִּין הֵן אֶלָּא שֶׁהַפֵּירוֹת מְזַנִּין. כְּהָדָא דְתַנֵּי וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ מִיכָּן שֶׁהַפֵּירוֹת מְזַנִּין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה מַתְנִיתִין דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי. דְּתַנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו תּוֹרְמִין מִן הַיַּיִן עַל הַחוֹמֶץ אֲבָל לֹא מִן הַחוֹמֶץ עַל הַיַּיִן. עָבַר וְתָרַם תְּרוּמָתוֹ תְרוּמָה. רִבִּי אוֹמֵר הַיַּיִן וְהַחוֹמֶץ שְׁנֵי מִינִין הֵן אֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. וַהֲוָה מִסְתַּפֵּל בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ מַה אַתְּ מִסְתַּפֵּל בִּי. הֲבָא לָךְ רְצוּעָה בְּכָאן. תַּמָּן לְמַעְשְׂרוֹת וְכָאן לְכִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָא כֵן הֲוָה צָרִיךְ מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ כַּד חֲווֹן רַבָּנִין קַדְמָאֵי בָּעוּן מְקַיְּימָא הָדָא מִילְתָא הַוּוֹן מְקַיְּימִין לָהּ תַּמָּן לְמַעְשְׂרוֹת וְכָאן לְכִלְאַיִם.

רִבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כּוּלְהוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. מַה עַל כָּל פִּירְקָא אִתְאֲמַרַת אוֹ עַל הָדָא הִילְכְתָא. מִן מַה דְּאָמַר רַב חֲמִשָּׁה יְרָקוֹת שֶׁאָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח כּוּלָּם מוּתָּרִין לִיזָּרַע בַּעֲרוּגָה. וְאָמַר הָדָא דְרַב פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן. הָדָא אָמְרָה עַל כָּל פִּירְקָא אִיתְאֲמַרַת. רָבָא בְּשֵׁם רַב כּוּלְהוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. מִחְלָפָא שִׁיטָּתֵיהּ דְּרַב תַּמָּן הוּא אָמַר כּוּלָּן מִין אֶחָד. וְהָכָא הוּא אָמַר כֵּינִי. לֹא דְּרַב אָמַר כּוּלָּן מִין אֶחָד לֹא אָמַר אֶלָּא מִינֵי יְרָקוֹת הֵן וְכוּלָּן מוּתָּרִין לִיזָּרַע בַּעֲרוּגָה.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אַשְׁכְּחוֹן כְּתִיב עַל פִּינְקְסֵיהּ דְּרִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי אָלֶס רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אַשְׁכְּחוֹן כְּתִיב עַל כּוֹתְלָא דְּרִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי אָלֶס. פִּילָה פִּישׁוֹנָה גִּילְבּוּנָה מִילּוּתָה סִרְפּוּנָה פְּסִילָתָה.

כֵּינִי מַתְנִיתָא הַלָּבָן וְהַשָּׁעוּעִית. אָמַר רִבִּי יוֹנָה לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שָׁעוּעִית שֶׁהִיא מְשַׁעֲשַׁעַת אֶת הַלֵּב וּמְהַלְּכָת אֶת בְּנֵי מֵיעַיִם.

ב משנה: הַקִּישׁוּת וְהַמֶּלֶפְּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. חֲזֶרֶת וַחֲזֶרֶת גְּלִין. עוֹלְשִׁין וְעוֹלְשֵׁי שָׂדֶה. כָּרִישִׁין וְכָרִישֵׁי שָׂדֶה. כּוּסְבָּר וְכוּסְבַּר שָׂדֶה. חַרְדָּל וְחַרְדַּל מִצְרִי. וּדְלַעַת מִצְרִית וְהָרוּמְצָא. וּפוֹל הַמִּצְרִי וְחָרוּב אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוּדָן בַּר מְנַשֶּׁה דִּבְרֵי חֲכָמִים אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל קִישׁוּת וְנוֹטְעָהּ וְהִיא נַעֲשֵׂית אֲבַטִּיחַ. אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל אֲבַטִּיחַ וְנוֹטְעָהּ וְהִיא נַעֲשֵׂית מֶלֶפְּפוֹן. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר עִיקָּרוֹ כִּלְאַיִם. אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל אֲבַטִּיחַ וּמָעָה אַחַת מִפִּיטְמָא שֶׁל תַּפּוּחַ וְנוֹתְנָן בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת וְהֵן נִתְאַחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. לְפוּם כֵּן צָווּחִין לֵיהּ בְּלִישְׁנָא יְוָונָא מֵוולָפּוֹן.

הַקִּישׁוּת וְהָאֲבַטִּיחַ מַה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוּדָה. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא הַקִּישׁוּאִין וְהָאֲבַטִּיחִין וְהַמֶּלֶפְּפוֹנוֹת אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. נֹאמַר הַקִּישׁוּאִין וְהַמֶּלֶפְּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הָאֲבַטִּיחַ וְהַמֶּלֶפְּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. הַקִּישׁוּת וְהָאֲבַטִּיחַ צְרִיכָה.

חֲזֶרֶת וַחֲזֶרֶת גַּלִּים רִבִּי חַנַנְיָה אָמַר חַסָּא דִּיגְרִין. שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אָבִי אָמַר אַנְטוֹכִין. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר יַסֵּי חֲלִי. עוֹלְשִׁין טְרוֹקְסִימוֹן. עוֹלְשֵׁי הַשָּׂדֶה עוֹלְתִין. כְּרֵיתִי שָׂדֶה קֶפַלּוֹטִין.

דְּלַעַת מִצְרִית. מַתְנִיתִין דְּלָא כְרִבִּי נְחֶמְיָה. בְּשֵׁם רִבִּי נְחֶמְיָה דְּלַעַת אֲרָמִית הִיא דְּלַעַת מִצְרִית כִּלְאַיִם עִם הַיְוָונִית כִּלְאַיִם עִם הָרְמוּצָה.

וְהָרִמּוֹצָה. אָמַר רִבִּי חִינְנָה כְּמִין דְּלַעַת מָרָה הִיא וְהֵן מְמַתְּקִין אוֹתָהּ בְּרֶמֶץ.

וְהֶחָרוּב. אָמַר רִבִּי יוֹנָה כְּמִין פּוּל מִצְרִי פַּרְסִי הוּא וּקְצָצוּיֵי דָמְיָין לֶחָרוּבָה.

ג משנה: הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס וְהַכְּרוּב וְהַתְּרוּבְתּוֹר הַתְּרָדִים וְהַלְּעוּנִים אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הוֹסִיף רִבִּי עֲקִיבָה הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית וְהַבָּצָל וְהַבְּצָלְצוֹל וְהַתּוּרְמוֹס וְהַפֶּלּוֹסְלוֹס אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה: הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס הַכְּרוּב וְהַתְּרוּבְתּוֹר. כּוּרֵב דַּקִּיק. הַתְּרָדִין וְהַלְּעוּנִין הַמְּעוּיִין. הוֹסִיף רִבִּי עֲקִיבָה הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית תּוּמָנִיתָה. הַבָּצָל וְהַבְּצָלְצָל פְּגַלְגּוּלָה. הַתּוּרְמוֹס וְהַפֶּלּוֹסְלוֹס פרמועה וְאֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

ד משנה: וּבְאֵילָן הָאֲגַסִּין וְהַקְּרוּסְטְמֵלִין וְהַפְּרִישִׁים וְהָעֲזָרְדִים אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הַתַּפּוּחַ וְהַחֲזָרֶר הַפָּרְסְקִין וְהַשִּׁזְפִּין וְהָרִימִּין אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: פְּרִישִׁין אָמַר רִבִּי יוֹנָה אֲסָפַרְלְגִין וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן פְּרִישִׁין שֶׁאֵין לָהּ מִן אֵילָן פָּרִישׁ לְקֻדֵּירָה אֶלָּא מִן זֶה בִּלְבָד.

שַׁלְמָן בַּר לֵוִי אַחוֹי דְּזַבְדִּי בַּר לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כּוּלְהוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. רַב אָמַר כּוּלְהוֹן מִין אֶחָד. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב דְּתַנֵּי אַף הַבְּכָיִים. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן וְהָתַנֵּי אַף הָרוֹגְיָינִים.

בְּשׁוּקֵי שֶׁל צִיפּוֹרִין הָיוּ מַרְכִּיבִין קְרוּסְטְמֵלִין עַל גַּבֵּי אֲגַס. רָאָם תַּלְמִיד אֶחָד אָמַר לָהֶן אֲסוּרִים אַתֶּם הָלְכוּ וּקְצָצוּם וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְיַבְנֶה אָמַר לָהֶן מִי שֶׁפָּגַע בָּכֶם מִתַּלְמִידֵי בֵית שַׁמַּאי הֲווּ. לֹא אָמַר אֶלָּא קְרוּסְטְמֵיל עַל גַּבֵּי אֲגַס. הָא אֲגַס עַל גַּבֵּי חִיזָּרָר לֹא.

בִּתְחוּם אָרְיֵס הָיוּ מַרְכִּיבִין תַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חִיזָּרָר וּבָא תַּלְמִיד אֶחָד אָמַר לָהֶן אֲסוּרִין אַתֶּם הָלְכוּ וּקְצָצוּם וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ בְיַבְנֶה אָמַר לָהֶן יָפֶה אָמַר הַתַּלְמִיד. לֹא אָמַר אֶלָּא הַתַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חִיזָּרָר. הָא חִיזָּרָר עַל גַּבֵּי אֲגַס לֹא. מַה דַּהֲוָה עוּבְדָּא הֲוָה עוּבְדָּא.

תַּנֵּי גּוֹי שֶׁהִרְכִּיב אֶגוֹז עַל גַּבֵּי פֶּרְסֶק אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן נוֹטֵל מִמֶּנּוּ יִיחוּר וְהוֹלֵךְ וְנוֹטֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר. מַה נָפַק מִינָּהוֹן קְדֵירִיָּה פֶּרְסְקִיָּה. הִרְכִּיב תְּרִיד עַל גַּבֵּי יַרְבּוּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן נוֹטֵל הֵימֶינּוּ זֶרַע וְהוֹלֵךְ וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר. מַה נָפַק מִינָּהוֹן כְּרוּסְלַבַּיְנִין. זַרְגּוּן וְלֶפֶת מַה נָפַק מִינָּהוֹן פֵּיטְרָה סֵילִינוֹן. לוּזִין וּבוֹטְמִין מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן פִּיסְטַקִּין. זֵיתִין וְרִימּוֹן מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן שִׁיזְפִּין.

ה משנה: הַצָּנוֹן וְהַנַּפּוּס וְהַחַרְדָּל וְהַלַּפְתָּן וּדְלַעַת יְוָנִית עִם הַמִּצְרִית וְהָרִמּוֹצָה אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן יֵשׁ מֵהֶן שֶׁהִילְכוּ אַחַר הַפֵּירֵי וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהִילְכוּ אַחַר הֶעָלִין. הַלֶּפֶת וְהַצָּנוֹן הִילְכוּ בָהֶן אַחַר הַפֵּירֵי. הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס הִילְכוּ בָהֶן אַחַר הֶעָלִין. הָתִיבוּן. חֲרֵי צָנוֹן וְנַפּוּס חֲרֵי פֶּרֶי דּוֹמֶה וְהֶעָלִין דּוֹמִין וְתֵימַר כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹנָה בְּזֶה הִילְכוּ בָהֶן אַחַר טַעַם הַפֵּרִי.

ו משנה: הַזֵּאָב וְהַכֶּלֶב כֶּלֶב הַכּוּפְרִי וְהַשּׁוּעָל וְהָעִזִּים וְהַצְּבָאִים הַיְּעֵילִים וְהָרְחֵלִים הַסּוּס וְהַפֶּרֶד הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר הַחֲמוֹר וְהָעֲרוֹד אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה: הָא כֶּלֶב עִם כֶּלֶב כּוּפְרִין אֵינָן כִּלְאַיִם. וּלְרַבִּי כְּרַבִּי מֵאִיר דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כִּלְאַיִם. אַף עַל גַּב דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר כֶּלֶב מִין בְּהֵמָה מוּדֶה בְּכֶלֶב כּוּפְרִי שֶׁהוּא מִין חַיָּה. הָא כֶּלֶב עִם כֶּלֶב כּוּפְרִי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר כִּלְאַיִם.

עוֹף לֹא תַנְיָתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אַיְיתִיתֵיהּ מִן דְּבַר דְּלָיָה תַּרְנְגוֹל עִם הַפִּיפְיוֹנִי תַּרְנְגוֹל עִם הַטַּוָוס אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר מִשְׁנָה שְׁלֵימָה שָׁנָה לָנוּ רִבִּי וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כְּיוֹצֵא בָהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹנָה צָרְכָא לְהָדָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן תַּנִּינָן הָכָא חַיָּה וּפֵרַשְׁתָּנָהּ תַּמָּן. תַּנִּינָן בְּהֵמָה הָכָא וּפֵרַשְׁתָּנָהּ תַּמָּן. עוֹף תַּנְיָתָהּ תַּמָּן אָתָא וּפֵרַשְׁתָּנָהּ הָכָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְיֵאוּת. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָעוֹף אָסוּר בְּכִלְאַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר כַּהֲנָא שָׁאַל לְרֵישׁ לָקִישׁ הַמַּרְבִּיעַ בְּחַיּוֹת הַיָּם מַהוּ. אָמַר לֵיהּ עוֹד הֵן כְּתִיב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. רִבִּי אָחָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא הֲוָה אָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ כָּל שֶׁכָּתוּב בּוֹ לְמִינֵהוּ כִּלְאַיִם נוֹהֵג בּוֹ. הָתִיב כַּהֲנָא הֲרֵי חַיּוֹת הַיָּם הֲרֵי כְתִיב בָּהֶן לְמִינֵהֶן מֵעַתָּה כִּלְאַיִם בָּהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן הָכָא פָּרַס כַּהֲנָא מְצוּדָּתֵיהּ עַל רֵישׁ לָקִישׁ וְצָדֵייהּ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה יָכוֹל אֲנָא פָּתַר לָהּ מִשּׁוּם מַנְהִיג. מַיְיתִי חוּט וְקָטַר בְּאוּדְנֵיהּ דְּלָכְיָא וּבְאוּדְנֵיהּ דִּירִיקָא וְאִינּוּן שַׁיְיפִין דֵּין עִם דֵּין וּמַזְרְעִין.

ז משנה: אֵין מְבִיאִין אִילָן בְּאִילָן יֶרֶק בְּיֶרֶק וְלֹא אִילָן בְּיֶרֶק וְלֹא יֶרֶק בְּאִילָן. רִבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יֶרֶק בְּאִילָן.

הלכה: מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה. תַּמָּן הוּא אָמַר נוֹטֵל הוּא אָדָם מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָא שֶׁל אֲבַטִּיחַ וּמָעָה אַחַת מִפִּיטְמוֹ שֶׁל תַּפּוּחַ וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ גּוּמָּא אַחַת וְהֵן מִתְאָחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. וָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן זֶה בְצַד זֶה הֵן מִתְאָחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. בְּרַם הָכָא יֶרֶק בְּאִילָן הוּא.

תַּנְיָ מְנִין שֶׁאֵין מַרְכִּיבִין עֵץ סָרָק עַל גַּבֵּי עֵץ מַאֲכָל וְלֹא עֵץ מַאֲכָל עַל גַּבֵּי עֵץ מַאֲכָל מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ מְנִין תַּלְמוּד לוֹמַר אֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ. רִבִּי יוֹנָה רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא דְּרִבִּי לָעְזָר הִיא מִשּׁוּם חוּקִּים שֶׁחָקַקְתִּי בְעוֹלָמִי. מֵעַתָּה אָסוּר לְאָדָם הָרִאשׁוֹן. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי הִילָא דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא מִשּׁוּם חוּקִּים שֶׁחָקַקְתִּי בְעוֹלָמִי. מֵעַתָּה אָסוּר לְהַרְכִּיב תְּאֵינָה שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי תְּאֵינָה לְבָנָה. אָמַר רִבִּי אָבִין וְלֹא מִכְּלְאֵי הַבְּגָדִים לָמַדְתָּ. מַה כְלְאֵי בְגָדִים שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ שְׁנֵי מִינִין לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה אַף כִּלְאֵים שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ בְּכָל מָקוֹם לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה.

תַּנְיָ בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר מוּתָּר הוּא גּוֹי לִזְרוֹעַ וְלִלְבּוֹשׁ כִּלְאֵים אֲבָל לֹא לְהַרְכִּיעַ בְּהֶמְתּוֹ כִלְאַיִם וְלֹא לְהַרְכִּיב אִילָנֵי כִלְאַיִם. לָמָּה מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. וַהֲרֵי דְּשָׁאִין כְּתִיב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. אֵין כְּתִיב בְּצִיוֵּי אֶלָּא בְּהוֹצָאָה. וְאִם כֵּן לָמָּה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. רִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם אָמַר עַל יְדֵי שֶׁעָבְרָה עַל גְּזֵירוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. תַּדְשֶׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע וְהָיָה לֹא עָשָׂת אֶלָּא וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ. רִבִּי פִּינְחָס אָמַר שָׁמְחָה בְצִיווּיָהּ וְהוֹסִיפָה אִילָנֵי סָרָק. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם יָפֶה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי פִּינְחָס לָמָּה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. כְּאִינַּשׁ דַּאֲמַר לִיט בִּיזָא דְכֵן אִיזִיקִ. וְאַתְיָא כַּיי רִבִּי נָתָן שְׁלֹשָׁה נִכְנְסוּ לְדִין וְאַרְבָּעָה יָצְאוּ מְקוּלָּלִין. אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ.

עַד כְּדוֹן לֹית כְּתִיב אֶלָּא בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם. עוֹף מְנַיִין. אִית תַּנְיֵי תַּנֵּי מֵאֶת חוּקּוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ וְאִית תַּנֵּי מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם. הִרְכִּיב אֵילָן וְהִרְבִּיעַ עוֹף מָאן דַּאֲמַר מֵחֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ חַיָּיב שְׁתַּיִם. מָאן דְּאָמַר מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. כְּשֶׁהִרְבִּיעַ בְּהֵמָה וְהִרְבִּיעַ עוֹף מָאן דַּאֲמַר מֵחֻקּוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. מָאן דְּאָמַר מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם חַיָּיב שְׁתַּיִם.

תַּנְיָ אֵין מַרְכִּיבִין זֵתִים בְּרֶכֶב שֶׁל תְּמָרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אִילָן בְּאִילָן. רִבִּי יוּדָן בָּעֵי וְלֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי לֵוִי. אֶשְׁתְּךְ כְּגֶפֶן פּוֹרָיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵתִים סָבִיב לְשׁוּלְחָנֶךָ. מַה זֵיתִים אֵין בָּהֶן הַרְכָּבָה אַף בָּנֶיךָ לֹא יְהֵא בְהֶן פְּסוּלֶת. הָא מִכְּלָל שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פְּסוּלֶת. שַׁנְיָא הִיא הָכָא שֶׁהוּא עָתִיד לְמָתְקָהּ. כְּהָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי הֲוָה מַשְׁקֵי פֵּרְסְתְקֵיהּ יַיִן מְבוּשָׁל בִּשְׁבִיל לְמָתְקָהּ.

ח משנה: אֵין נוֹטְעִין יֶרֶק בְּתוֹךְ סַדֵּין שֶׁל שִׁיקְמָא אֵין מַרְכִּיבִין פִּיגָם עַל גַּבֵּי קִידָּה לְבָנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֶרֶק בְּאִילָן. אֵין נוֹטְעִין יִיחוּר שֶׁל תְּאֵינָה לְתוֹךְ הֶחָצוּב שֶׁיִּהְיֶה מַקּוֹרוֹ. אֵין תּוֹחְבִין זְמוֹרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבַטִּיחַ שֶׁתְּהֵא זוֹרֶקֶת מֵימֶיהָ לְתוֹכוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אִילָן בְּיֶרֶק. אֵין נוֹתְנִין זֶרַע דְּלַעַת לְתוֹךְ הֶחָלַמּוּת שֶׁתְּהֵא מְשַׁמְּרָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֶרֶק בְּיֶרֶק.

הלכה: רִבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי בָּעֵי בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם זְרָעִים תַּחַת הַגֶּפֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי תִּיפְתָּר בְּמַעֲמִיק שׁוֹרֶשׁ לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים חוּץ לְשִׁשָּׁה. כְּהָדָא דְתַנְיָ שָׁרְשֵׁי פִיאָה הַנִּכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבְּכֶרֶם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים חֲרֵי אִילּוּ מוּתָּרִין.

ט משנה: הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן אִם הָיוּ מְקֻצָּת הֶעָלִין מְגוּלִּין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם מַעְשְׂרוֹת וְנִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת. הַזּוֹרֵעַ חִיטָּה וּשְׂעוֹרָה כְּאַחַת חֲרֵי זֶה כִלְאַיִם. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִלְאַיִם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי חִטִּים וּשְׂעוֹרָה אוֹ חִיטָּה וּשְׁתֵּי שְׂעוֹרִים אוֹ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת.

הלכה: חִזְקִיָּה אָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת הָא שְׁאָר דְּבָרִים לֹא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא שַׁנְיָא הִיא לֶפֶת הִיא צְנוֹנוֹת הִיא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים. מַה נָן קַיָּימִין אִי מִשּׁוּם זְרָעִים בְּאִילָן לָמָּה לִי גֶּפֶן וּצְנוֹנוֹת אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים הָאֵילּוּ. אִי מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן לָמָּה לִי לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים. מִן מַה דְּתַנֵּי רִבִּי חִיָּיא כְּגוֹן אֲגוּדָּה שֶׁל לֶפֶת וַאֲגוּדָּה שֶׁל צְנוֹנוֹת. חֲוֵי לֵית טַעֲמָא דְּלֹא מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן.

תַּנְיָ פַּגָּה שֶׁטְּמָנָהּ בְּטֶבֶל וַחֲרָרָה שֶׁטְּמָנָהּ בִּגְחָלִים אִם הָיוּ מְקֻצָּתָן מְגוּלִּין נִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת וְאִם לָאו אֵין נִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת. רִבִּי לָעְזָר בֶּן תַּדַּאי אָמַר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תּוֹחֵב בִּשְׁפּוּד אוֹ בְסַכִּין וְנוֹטְלָן. אַתְיָא דְּרִבִּי לָעְזָר בֶּן תַּדַּאי כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּתַנֵּי לֹא יִגּוֹר אָדָם אֶת הַכִּפָּא וְאֶת הַמִּיטָּה וְאֶת הַקַּתֶּדְרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חָרִיץ. רִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. רַבָּא בְשֵׁם רַב הוּנָא רִבִּי חַגַּיי בְשֵׁם רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוֹסֵי בְשֵׁם רִבִּי הִילָא מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּכִפָּא שֶׁרַגְלָיו מְשׁוּקָּעוֹת בְּטִיט שֶׁמּוּתָּר לְטַלְטְלוֹ. וּכְמַה דְּתֵימַר מוּתָּר לְטַלְטְלוֹ. וְדִכְוָותָהּ מוּתָּר לְהַחֲזִירוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אוּף נָן תַּנֵּינָן נִיטָּלִין בְּשַׁבָּת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. וְהָא תַּנֵּינָן שְׁבִיעִית. אִית לָךְ מֵימַר שְׁבִיעִית דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. פָּתַר לָהּ שְׁבִיעִית דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית וְהָכָא אָמַר הָכֵן. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית אִית לֵיהּ מִשּׁוּם קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית. אוּף הָכָא אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית.

זֶרַע שְׁנֵי מִינִין בְּבֵקְעָה שְׁנֵי מִינִין בְּחוֹרְבָה שְׁנֵי מִינִין וְחִלְקָן גֶּדֶר. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר פָּטוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר חַיָּיב. מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּזוֹרֵעַ עַל גַּבֵּי הַיָּם עַל גַּבֵּי פֵּיטְרָא עַל גַּבֵּי סְלָעִים עַל גַּבֵּי טְרָשִׁים שֶׁהוּא פָּטוּר. מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּזוֹרֵעַ עַל מְנָת לְהַתְקִין גֶּדֶר שֶׁהוּא פָּטוּר. אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגֶנְיָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְעִנְיַן שַׁבָּת עַד שֶׁתְּנוּחַ. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן הַזּוֹרֵעַ חִיטָּה וּשְׂעוֹרָה כְּאַחַת חֲרֵי זֶה כִלְאַיִם. פָּתַר לָהּ בִּנְתוּנִים בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּהוּ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה מוּקָּרְחִין בְּתוֹךְ שְׂדֵה תְבוּאָה אוֹ מוּקָּפִין גֶּדֶר.

בְּהָדָא רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוּדָה כְדַעְתֵּיהּ. דְּרִבִּי יוּדָה אָמַר בִּשְׂדֵה יֶרֶק טָפַח. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מָאן דְּבָעֵי מַקְשֵׁייָא עַל הָדָא דְּרִבִּי

זְעִירָא יְלִיף הָדָא דְרִבִּי יוּדָה מִן דְּרַבָּנִין. כְּמַה דְּרַבָּנִין אָמְרִין בְּאִיסּוּר בֵּית רוֹבַע לִלְקוֹת שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. כֵּן רִבִּי יוּדָה אָמַר בְּאִיסּוּר שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה לִלְקוֹת טָפַח. וְהָתַנֵּי רִבִּי יוּדָה מַתִּיר. וְקַשְׁיָא מַה טַעְמָא דְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מִכֵּיוָן שֶׁהוֹצִיא מִתּוֹךְ יָדוֹ לְזָרָע חַיָּיב. וְהָא תַנִּינָן רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִלְאַיִם. פְּתַר לָהּ עַד שֶׁעָה שֶׁתָּנוּחַ. וְהָתַנֵּי רִבִּי יוּדָה מַתִּיר לֹא אֲפִילוּ נָחָה רִבִּי יוּדָה מַתִּיר. אָמַר רִבִּי הִילָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כְּדַעְתֵּיהּ. דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשָׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר מֵחוֹרֵבָה מוּתָּר. מֵעַתָּה אֲפִילוּ שְׁנֵי חִיטִּין וּשְׂעוֹרָה. וְכֵן הִיא וְהָתַנִּינָן עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵי חִיטִּין וּשְׂעוֹרָה אוֹ חִיטָּה אַחַת וּשְׁנֵי שְׂעוֹרִין אוֹ חִיטָּה אַחַת וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת. פָּתְרִי לָהּ חִיטָּה מִיכָּן וְחִיטָּה מִיכָּן וְגֶרֶר מִיכָּן וּשְׂעוֹרָה חֲבוּשָׁה בְּאֶמְצַע. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָא הָדָא דְתֵימַר שֶׁאֵין שָׁם חוֹרֵבָה אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם חוֹרֵבָה מוּתָּר.

פרק ב

א משנה: כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רוֹבַע זֶרַע מִמִּין אַחֵר יְמָעֵט. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָבוֹר בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מִשְּׁנֵי מִינִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִמִּין אֶחָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל שֶׁהוּא כִלְאַיִם בִּסְאָה מִצְטָרֵף לְרוֹבַע. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים תְּבוּאָה בִתְבוּאָה וְקִטְנִית בְּקִטְנִית תְּבוּאָה בְקִטְנִית וְקִטְנִית בִּתְבוּאָה. בְּאֶמֶת אָמְרוּ זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחְמִיר אַף לְהָקֵל. הַפִּשְׁתָּן בִּתְבוּאָה מִצְטָרֵף אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה.

הלכה: אֲנָן תַּנִּינָן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא מָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. מָאן דְּאָמַר שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. מַיי כְּדוֹן מָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בְּתָלוּשׁ. מָאן דְּאָמַר שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ בִּמְחוּבָּר.

מַה נָן קַיָּימִין. אִם בְּמִתְכַּוֵּין לְזָרַע אֲפִילוּ חִיטָּה אַחַת אָסוּר. אִם לְעָרֵב אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר לְעָרֵב. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אַבָּא בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַב הַבּוֹרֵר צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ כֵּירֵיהוּ שֶׁל חֲבֵירוֹ חַייָב לְהַעֲמִיד לוֹ חִיטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁהוּא אָסוּר לְעָרֵב. אִם אָמַר אַתְּ שֶׁמּוּתָּר לְעָרֵב לָמָּה לִי חִיטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן.

מָכַר לוֹ חִיטִּין יָפוֹת וְנִמְצְאוּ בְרוּרוֹת. מַהוּ שֶׁיְּנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין אָמְרִין אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. דְּאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אַבָּא בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַב הַבּוֹרֵר צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ חִיטִּין שֶׁל חֲבֵירוֹ חַייָב לְהַעֲמִיד לוֹ חִטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן. בִּירֵר רוֹבַע אֶחָד וּמָצָא מַהוּ שֶׁיְּנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ אַבָּא בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַב הַבּוֹרֵר צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ חִיטִּין שֶׁל חֲבֵירוֹ חַייָב לְהַעֲמִיד לוֹ חִטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן. מַהוּ שֶׁיְּנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. רִבִּי חִינְנָא וְרִבִּי מָנָא. רִבִּי חִינְנָא אָמַר מְנַכֶּה לוֹ. רִבִּי מָנָא אָמַר אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ. דְּהוּא אָמַר לֵיהּ אִילּוּ יְהַבְתּוּן לִי הֲוִינָא צָרַר לוֹן בְּסִירְקֵי מַה דַּהֲוָה זְבוּנָהּ חֲמִי הוּא זְבַן.

אֶלָּא בְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ דֶּרֶךְ מַכְנֵס. וְהָא תַנִּינָן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה. וְתַנֵּי עֲלָהּ בְּגִין קַב וַחֲצִי קַב. וְאֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֲצִי קַב טָב הוּא כְּלוּם. עַד כָּאן חָשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן. מִיכַּן וְאֵילַךְ לֹא חָשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן.

יְמָעֵט. כְּאֵי זֶה צַד הוּא מְמָעֵט אוֹ פּוֹחֵת מִן הָרוֹבַע אוֹ מוֹסִיף עַל הַסְּאָה. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כָּל הָאִיסּוּרִין שֶׁרִיבָּה עֲלֵיהֶן שׁוֹגֵג מוּתָּר מֵזִיד אָסוּר. תַּמָּן אַתְּ מַרְבֶּה לְבַטֵּל אִיסּוּר תּוֹרָה. בְּרַם הָכָא אַתְּ מַרְבֶּה לְבַטֵּל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.

רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יְבָרֵר. מַה טַעְמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי. מִכֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּרוֹבַע צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הָרוֹבַע. מוֹדֶה רִבִּי יוֹסֵי שֶׁאִם הָיָה שָׁם פָּחוֹת מִן הָרוֹבַע מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה אֵינוֹ זָקוּק לוֹ. הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה שָׁם רוֹבַע אֶחָד מִשְּׁנֵי מִינִין בּוֹרֵר מִין אֶחָד וְדַיּוֹ אוֹ צָרִיךְ לָבוּר אֶת כּוּלּוֹ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִין אֶחָד שְׁנֵי מִינִין לֹא. עַד הֵיכָן. עַד רוּבָּהּ שֶׁל סְאָה. חָזַר וְהוֹסִיף חֲזָרָה הַתְּבוּאָה לְהֶתֵּירָהּ. כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְאִסּוּר. כֵּן הוּא אָמַר הָכָא אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהֶיתֵּר. הֵיךְ עֲבִידָא. הָיָה שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם רְבָעִים וּמֻחֱצָה שֶׁל חִיטִּים וַחֲצִי רוֹבַע שְׂעוֹרִין וְנָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מֵרוֹבַע עֲדָשִׁים אֲפִילוּ כֵּן אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהֶיתֵּר.

וְתַנֵּי עַלָּהּ כְּגוֹן שְׁלֹשֶׁת קַבִּין וְאַרְבַּעַת קַבִּין הָא קַבַּיִים אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. בֶּאֱמֶת אָמַר רִבִּי לָעְזָר כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנוּ בֶּאֱמֶת הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְתַנֵּי עַלָּהּ כְּגוֹן קַב וַחֲצִי קַב. הָא קַבַּיִים בְּרוֹבַע. הָכָא אַתְּ אָמַר קַבַּיִים בְּרוֹבַע. וְהָכָא אַתְּ אָמַר קַבַּיִים אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי אֲבוּנָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא. חַד אָמַר תִּשְׁעַת קַבִּין וְחָרָנָה אָמַר עַד שְׁמוֹנָה.

תִּשְׁעָה וַעֲשָׂרָה מַהוּ שֶׁיְּצְטָרְפוּ. אִיתָא חֲמִי תִּשְׁעָה וּשְׁלֹשָׁה מִצְטָרְפִין. תִּשְׁעָה וַעֲשָׂרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי אֲבִין וְרִבִּי חֲנִינָה תְּרֵוֵיהוֹן אָמְרִין סְאָה חוֹלֶקֶת בֵּיניֵיהוֹן וְרוֹבַע סְאָה אָסוּר בִּשְׁלֹשֶׁת קַבִּין וְרוֹבַע שְׁלֹשֶׁת קַבִּין אָסוּר בִּסְאָה. רוֹבַע סְאָה אָסוּר בִּתְשְׁעַת קַבִּין וְרוֹבַע תִּשְׁעַת קַבִּין אֲסוּרִין בִּסְאָה. שְׁלֹשֶׁת רְבָעִים שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹסְרִין בִּסְאָה. הֵיךְ עֲבִידָא. אַתָּר דְּזָרַע רוֹבַע דְּחִיטִּין זָרַע תְּלָתָא רוֹבָעִין דְּכִיתָּן.

ב משנה: הָיְתָה שָׁדֲהוּ זְרוּעָה חִטִּים וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ שְׂעוֹרִים יַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁיִּתְלַיֵּעַ וְיוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. אִם צָמְחָה לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵךְ. אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. כַּמָּה יְהֵי חָרוּשׁ כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁיֵּיר רוֹבַע לְבֵית סָאָה.

הלכה: עַד כַּמָּה הִיא מַזְרַעַת עַד כְּדֵי שֶׁתְּהֵא בָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה יָמִים בִּמְקוֹם הַטִּינָא אֲבָל לֹא בִּמְקוֹם הַגְּרִיד בְּעָיָא הִיא יָתֵר. וְתַנֵּי כֵן מִקְצַת הַיּוֹם כְּכוּלּוֹ בִּמְקוֹם הַטִּינָא וְאִם צִימְּחָה וְהוֹרִיד בְּהֶמְתּוֹ לְתוֹכָהּ וְקִירְטְמָתָהּ חֲרִי זוּ מוּתֶּרֶת.

מַה טַּעְמָא דְּרַבָּנִין. מִכְּיוָן שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לַחֲרוֹשׁ אֲפִילּוּ לֹא רָצַף. תַּנֵּי. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת חוֹרֵשׁ דַּק אֶלָּא כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר זָנַב הַסּוּס הָיְתָה נִקְרֵאת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא סוֹף עֲפָרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בְּזוֹ וְסוֹף עֲפָרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בְּזוֹ. מַה טַּעְמָא דְּאַבָּא שָׁאוּל מִכְּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּרוֹבַע דַּייוֹ. מַה אַבָּא שָׁאוּל כְּרִבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנִין הוּא דְּרַבָּנִין אָמְרֵי מִכְּיוָן שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לַחֲרוֹשׁ אֲפִילּוּ לֹא רָצַף. אָבַא שָׁאוּל אוֹמֵר מִכְּיוָן שֶׁהִתְחִיל דַּעְתּוֹ בְּרוֹבַע דַּייוֹ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הָרוֹבַע.

ג משנה: זְרוּעָה וְנִמְלַךְ לִיטָּעָהּ לֹא יֹאמַר אֶטַּע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵךְ. אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵעַ. נְטוּעָה וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אֲשָׁרֵשׁ. אֶלָּא מְשָׁרֵשׁ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִשָּׁפַח וְזוֹרֵעַ וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵשׁ. הָיְתָה שָׁדֲהוּ זְרוּעָה קַנַּבּוֹס אוֹ לוּף לֹא יְהֵא זוֹרֵעַ וּבָא עַל גַּבֵּיהֶן שֶׁאֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא לִשְׁלֹשׁ שָׁנִים. תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָהּ סְפִיחֵי אִסְטִיס וְכֵן מָקוֹם הַגַּרְנוֹת שֶׁעָלוּ בָהֶן מִינִין הַרְבֵּה וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. וְאִם נִיכֵּשׁ אוֹ כִיסַּח אוֹמֵר לוֹ עֲקוֹר אֶת הַכֹּל חוּץ מִפִּין אֶחָד.

הלכה: תַּנֵּי סוֹמְכִין עוֹמְרִין בְּצַד גְּפָנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָדָא אָמְרָה שֶׁאָסוּר לִישַׁע בְּצַד קָמָה יְבִישָׁה גֶּפֶן יָבֵשׁ. מַהוּ לִזְרוֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבֵישׁוֹת. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא גֶּפֶן שֶׁיְּבָשָׁה אֲסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. וְאָמַר רִבִּי לָעְזָר דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא דְּאָמַר אֲפִילּוּ גֶּפֶן הַצָּמֵא אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

הָדָא אָמְרָה שֶׁמּוּתָּר לִזְרוֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבֵישׁוֹת וְאִם צָמְחוּ מוּתָּרוֹת לְשֶׁעָבַר וַאֲסוּרוֹת לְעָתִיד לָבוֹא. כְּהָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה גָּם כְּרַמַּיָּא אָמַר לְאָרִיסֵיהּ פּוֹק זְרַע. מִן דִּזְרַע צָמְחִין. אָמַר לֵיהּ פּוֹק חֲצוֹד. מִן דַּחֲצַד אַרְטְבִין אָמַר לֵיהּ פּוֹק סְמַךְ. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה שֶׁהוּא אָמַר לְרַעַת גְּמוּרָה. שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן אוֹמְרִין לְרַעַת גְּמוּרָה. חָזַר וְאָמַר אֲפִילּוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.

תְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ הָיוּ מְלַקְּטִין עֲשָׂבִים מִכָּל מָקוֹם חוּץ מִשָּׁדֶה תִּלְתָּן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֶׁזְּרָעָהּ לְעָמִיר הִיא מַתְנִיתָא. וְהָא תַנִּינָן וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם גַּרְמֵיהּ בְּשֶׁהֶעֱלָת לְזֶרַע. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְכִי לֹא בָא יְהוֹשֻׁעַ לְפָרֵשׁ אֶלָּא לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה. עָבַר עֲבֵירָה אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. לֹא עָבַר עֲבֵירָה מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל הֲוֵי לֹא שַׁנְיָיא הִיא שֶׁזְּרָעָהּ לְזֶרַע הִיא שֶׁזְּרָעָהּ לְעָמִיר. וְהָתַנִּינָן וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. אִם אֶת שֶׁדַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶן יְחַיְּבוּ אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי מֵיָּשָׁא רוֹצֶה הֵן בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. מַעֲתָּה מָצָא כִלְאַיִם בְּכֶרֶם יְהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁהוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. רִבִּי יוֹסֵי לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא שֶׁבְּסוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. מֵעַתָּה מָצָא כִלְאַיִם בְּכֶרֶם יְהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁבְּסוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶם כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. כָּאן יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. וְכָאן אֵין לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. רַב נַחְמָן אָמַר רִבִּי מָנָא בָּעֵי הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיָה שָׁם שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁל תִּלְתָּן סְמוּכָה לוֹ חֲרֵי יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין. דְּאָמַר רִבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי כָּל הַסְּפִחִין מוּתָּרִין חוּץ מִן הָעֹלִין בְּשָׂדֶה בּוּר בְּשָׂדֶה נִיר בְּשָׂדֶה כֶּרֶם וְאָמַר חוּץ מִשָּׂדֶה תִּלְתָּן שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִילְתָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן מְסַיְּיעָא לִי. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁלָּקַח יֶרֶק שֶׁל גִּינָּה מִן הַגּוֹי. אָתָא וְשָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ צֵא וּלְקוֹט וּלְפִי הַשּׁוּק מְכוֹר. הוֹתִיב רִבִּי אַבָּהוּ קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן וְהָא תַנִּינָן וְכֵן מָקוֹם הַגַּרְנוֹת שֶׁעָלוּ בָהֶן מִינִין הַרְבֵּה. אָמַר לֵיהּ מָקוֹמוֹ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ. וְיִתְיַבְּיִנָא כָּאן אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל וְכָאן מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. הֵיךְ אַתְּ מֵשִׁיבִינִי דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל עִם דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי אִימִּי עֲשִׂירִים הָיוּ בְתִשׁוּבוֹת. אוֹ יֵיבָא כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי נָסָא כְּאִינַּשׁ דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵין טַעֲמִין וְהוּא מֵתִיב חַד מִינְהוֹן.

ד משנה: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׁדֲהוּ מֶשֶׁר מִכָּל מִין בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה תְלָמִין שֶׁל פָּתִיחַ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְלוֹא הָעוֹל הַשָּׁרוֹנִי. וּקְרוֹבִים דִּבְרֵי אֵלּוּ לִהְיוֹת כְּדִבְרֵי אֵלּוּ.

הלכה: רִבִּי זְעִירָא רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה רוֹבָא עוֹשֶׂה שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ אֲפִילּוּ כָל שֶׁהוּא. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָדָא דְּתֵימַר בַּעֲשׂוּיָה מֶשֶׁר מֶשָּׁרִין אֲבָל בַּעֲשׂוּיָה מֶשֶׁר אֶחָד לֹא בְדָא. וַאֲתָיָא כַּיי דְּאָמַר רִבִּי יַנַּאי יְכִיל אֲנָא זָרַע חַקְלֵי חַמְשִׁין מִינִין עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִיכָּא וְעֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה מִיכָּא. אַף בִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת כֵּן. מַעֲתָּה אֲפִילּוּ בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵירוֹ מוּתָּר. אַף בְּחוֹרְבָה כֵּן. אוֹ יֵיבָה כַּיי דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרְבָה מוּתָּר. רִבִּי אוֹמֵר מַתְחִיל בֵּית רוֹבַע וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ עַד שְׁלֹשָׁה תְלָמִין שֶׁל פָּתִיחַ. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי תְּבוּאָה בְּתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע. תַּמָּן בְּמְרוּבַּע וְכָאן בְּמֵישָׁר. וְלֵית לְרַבָּנִין מֵישָׁר. אָמַר רִבִּי יוּדָן סוֹף מֵישָׁר לְרִבִּי תְּחִילַּת מֶשֶׁר לְרַבָּנִין.

רִבִּי לָעְזָר שָׁאַל הָיְתָה שָׁדֶה קְטַנָּה מַהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא רִבִּי לָעְזָר בַּר שִׁמְעוֹן אַבָּא יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְנוֹחַ אָמַר בִּגְדוֹלָה חֲמִשִּׁים אַמּוֹת. וּבִקְטַנָּה עַל פִּי רוּבָּהּ. מַה אִם אֵילּוּ שֶׁנִּתְּנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה לֹא נָתְנוּ שִׁיעוּר לִקְטַנָּה. חֲכָמִים שֶׁלֹּא נָתְנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִתְּנוּ שִׁיעוּר לִקְטַנָּה.

ה משנה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר חִטִּים וְנִכְנַס בְּתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִים מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׁדֶהוּ. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִין אֶחָד מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵירוֹ חִטִּים מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ תֶּלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן וְלֹא תֶּלֶם שֶׁל מִין אַחֵר. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֶחָד זֶרַע פִּשְׁתָּן וְאֶחָד כָּל הַמִּינִין. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף בְּאֶמְצַע שָׂדֶהוּ מוּתָּר לִבְדּוֹק בְּתֶלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן.

הלכה: רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרְבָה מוּתָּר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לֹא שָׁנוּ אֶלָּא הָיָה רֹאשׁ תּוֹר הָא רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרְבָה אָסוּר.

חִזְקִיָּה אָמַר מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית רוֹבַע וְכָל שֶׁהוּא. אוֹתוֹ כָּל שֶׁהוּא זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם הָיָה בֵּית רוֹבַע וּמֶחֱצָה שֶׁהוּא זוֹרֵעַ חֲצִי רוֹבַע מִיכָּן וַחֲצִי רוֹבַע מִיכָּן וַחֲצִי רוֹבַע נִידּוֹן לָכָן וּלְכָאן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן הָיוּ לוֹ שָׁדוֹת אַחַת זְרוּעָה חִיטִּין וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִין מוּתָּר לְהָבִיא תֶּבֶן בְּנָתִיִּים וְלִזְרֹעַ אַחַת חִיטָּה וְאַחַת שְׂעוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטִּין נִרְאוֹת בְּסוֹף שָׂדֶהוּ שֶׁל חִיטִּין וּשְׂעוֹרִין בְּסוֹף שָׂדֶהוּ שֶׁל שְׂעוֹרִין. מַה עָבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. פָּתַר לָהּ כְּרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֲפִילּוּ חִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין וּשְׂעוֹרָה אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל חִיטִּין מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ חִיטִּין מוּתָּר. מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין חִיטִּים וּשְׂעוֹרָה אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין. אֲבָל אִם הָיְתָה חִיטָּה אַחַת מוּבְלַעַת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרָה אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת מוּבְלַעַת בְּשֶׁל חִיטִּין הֲרֵי זֶה אָסוּר.

מַה נָן קַיָּימִין. אִם בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק אֲפִילּוּ בְּאֶמְצַע שָׂדֶהוּ מוּתָּר. אִם בְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק לָמָּה לִי זֶרַע פִּשְׁתָּן אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַמִּינִין. בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק אֲנָן קַיָּימִין. רִבִּי יוֹסֵי לֹא חָשַׁשׁ לְמַרְאִית הָעַיִן וְרַבָּנִין חָשְׁשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. רַב אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אַתְיָא דְּרַב כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ כֵּן רַב אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם כְּרַבָּנִין לֹא אַתְיָא.

ו משנה: אֵין סוֹמְכִין לִשְׁדֵה תְבוּאָה חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֲבָל סוֹמְכִין לִשְׁדֵה יְרָקוֹת חַרְדָּל וַחֲרִיעַ. סוֹמֵךְ לִבּוּר וּלְנִיר וּלְגָפָה וּלְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גְבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וּלְחָרִיץ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה וּלְאִילָן שֶׁהוּא מֵיסַךְ עַל הָאָרֶץ וּלְסֻלָּע שֶׁהוּא גְבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה.

הלכה: מַהוּ חֲרִיעַ מוֹרִיקָא.

כִּינִי מַתְנִיתָא אֵין מַקִּיפִין הָא לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין. מַתְנִיתִין דְּרִבִּי יוּדָה. דְּתַנֵּי אֵין מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֶלָּא לְחִפְּיוֹת בִּלְבַד דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר לַכֹּל מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לַכֹּל מַקִּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עֲרוּגוֹת קְטָנוֹת שֶׁל יֶרֶק מַקִּיפִין אוֹתָן חַרְדָּל וַחֲרִיעַ.

תַּנֵּי מוּתָּר הוּא אָדָם לִזְרֹעַ בְּתוֹךְ שָׂדֶהוּ שׁוּרָה שֶׁל חַרְדָּל וַחֲרִיעַ וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב מְלוֹאוֹ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שָׂדֶה קְטַנָּה. הָא בִּגְדוֹלָה לֹא. אִי זוֹ הִיא גְדוֹלָה וְאִי זוֹ הִיא קְטַנָּה. אִם יֵשׁ בֵּין בַּד לְבַד בֵּית רוֹבַע זוֹ הִיא גְדוֹלָה. וְאִם לָאו זוֹ הִיא קְטַנָּה. לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן. דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא בְּחוֹרְבָה אָסוּר. תַּמָּן לִזְרָעִין וְכָאן לִירָקוֹת. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג בִּזְרָעִים מוֹדֶה הוּא הָכָא בִּירָקוֹת.

גְּרִיד מוּתָּר לִיזְרוֹעַ בּוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה בְתוֹךְ שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשָׁה שֶׁהֵן סְמוּכִין לְגֶדֶר כִּגְרִיד. הָיוּ שְׁלוֹשָׁה בְתוֹךְ שִׁשָּׁה וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה מֵאַחַר שֶׁהוּצְלוּ אֵילּוּ אַף זֶה הוּצַל. הָיוּ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה. מֵאַחַר שֶׁלֹּא הוּצְלוּ אֵילּוּ אַף זֶה לֹא הוּצַל. הָיָה שָׁם גְּרִיד שׁוּרָה וְשׁוּרָה גֶּדֶר וְשׁוּרָה חוֹבְשִׁין אֶת הַשּׁוּרָה גַּבֵּי שֶׁל גֶּדֶר בְּשָׁדוֹת. שְׁתֵּי שָׂדוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ. הָעֶלְיוֹנָה סְמוּכָה לְחָרִיץ. וְהַתַּחְתּוֹנָה סְמוּכָה לְגֶדֶר.

דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי אָמְרֵי גֶּדֶר מוּתָּר לִזְרוֹעַ בּוֹ כָּל מִין תּוֹרְבְּכִינָה. וְגֶדֶר יֵשׁ בּוֹ לְהָקֵל וְיֵשׁ בּוֹ לְהַחְמִיר. הֵיךְ עֲבִידָא פָּחוֹת מִבֵּית רוֹבַע מוּקְרָח בְּתוֹךְ שְׂדֵה תְבוּאָה אָסוּר לִזְרוֹעַ בּוֹ. הִקִּיפוֹ גֶּדֶר מוּתָּר. בֵּית רוֹבַע בְּבִקְעָה מוּתָּר לִזְרֹעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין. הִקִּיפוֹ גֶּדֶר אָסוּר.

גֶּדֶר מַהוּ שֶׁיַּצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. גְּרִיד זְרוּעַ מַהוּ שֶׁיַּצִּיל אֶת הַיֶּרֶק. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא. וְסוֹמֵךְ לְשָׁרְשֵׁי אִילָן שֶׁיִּבָּשׁוּ. לֹא אָמַר אֶלָּא יָבְשׁוּ הָא לַח אָסוּר. רִבִּי יוֹסֵי שָׁמַע לֵיהּ מִן הָדָא סוֹמֵךְ לְבוּר וּלְנִיר וּלְגָפָה לְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גְבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָדָא אָמְרָה שֶׁגֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. אֲפִילּוּ תֵימָא וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גְבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵין גֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. שַׁנְיָיא הִיא הָכָא שֶׁהוּא גֶּדֶר זָרוּעַ וְאֵין גֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. רִבִּי יוּדָן בָּעֵי גְּרִיד וּמֶשֶׁךְ מַהוּ שֶׁיְּצַטְרְפוּ. הֵיךְ עֲבִידָא הָיָה שָׁם מָקוֹם אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה אֵינוֹ צָרִיךְ גְּרִיד. עָשָׂה גְּרִיד מִיכָּן מוּתָּר לִסְמוֹךְ שְׁתֵּי רוּחוֹתָיו.

תַּנְיָ רִבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר הָיָה שָׁם סֶלַע אֲרוּכָּה עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה מוּתָּר לְסָמוֹךְ לוֹ מִשְׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ. הָיְתָה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה מוּתָּר לְסָמוֹךְ לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

ז משנה: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׁדֵהוּ קָרַחַת קָרַחַת מִכָּל מִין עוֹשֶׂה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע קֻרָּחוֹת לְבֵית סְאָה מִקֻּרַחַת בֵּית רוֹבַע וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. הָיְתָה קָרַחַת אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם זוֹרְעָן חַרְדָּל. שָׁלֹשׁ לֹא יִזְרָעֵם חַרְדָּל מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאֵית כִּשְׁדֵה חַרְדָּל דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִין תֵּשַׁע קֻרָּחוֹת מוּתָּרוֹת וְעֶשֶׂר אֲסוּרוֹת. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילּוּ כָּל שָׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ חוּץ מִקֻּרַחַת אַחַת.

הלכה: רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַל רֹאשָׁהּ רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֲפִילּוּ חֲבוּשׁוֹת אֲפִילּוּ סְמוּכוֹת. וְרַבָּנִין אָמְרִין וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ לֹא חֲבוּשׁוֹת וְלֹא סְמוּכוֹת. הֵיךְ עֲבִידָא תְּלַת וְתַרְתֵּיי וְחָדָא וְתַרְתֵּיי וְחָדָא.

ח משנה: כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבַע עוֹלֶה בְּמִידַּת בֵּית רוֹבַע. אֹכֶל הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֶּלַע עוֹלִין בְּמִידַּת בֵּית רוֹבַע. תְּבוּאָה בִתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע יֶרֶק בְּיֶרֶק שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה בְיֶרֶק וְיֶרֶק בִּתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יֶרֶק בִּתְבוּאָה שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי יֶרֶק. תְּבוּאָה עַל גַּבֵּי יֶרֶק וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה. הַכֹּל מוּתָּר חוּץ מִדַּלַּעַת יְוָונִית. רִבִּי אוֹמֵר אַף הַקִּישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי.

הלכה: רִבִּי בוּן בַּר חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא אוֹכֶלֶת הַגֶּפֶן הָא גֶּפֶן עַצְמָהּ לֹא. לָמָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲסוּרָה בַּהֲנָיָיה. וַהֲרֵי הַקֶּבֶר אָסוּר בַּהֲנָיָיה. קֶבֶר אֵין אִיסּוּרוֹ נִיכָּר. וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן אֵין אֲסוּרָה בַּהֲנָיָיה אֶלָּא כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר אֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית. וַהֲרֵי הַקֶּבֶר אָסוּר בַּהֲנָיָיה. קֶבֶר אֵין אִיסּוּרוֹ נִיכָּר.

תְּבוּאָה בִתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא חֲבוּשָׁה מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רִבִּי זְעִירָא בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא כִּי נָן אָמְרִין הָדָא בִּקְעַת סִימוֹנְיָא אֵין זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד.

מָתִיב לְרִבִּי אֱלִיעֶזֶר לַרַבָּנִין כְּמָה דְּאִית לְכוֹן קַל בְּשׁוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבַּע. כֵּן אַשְׁכְּחָן דְּאִית לְרַבָּנִין קַל בְּשׁוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבַּע. כְּהָדָא דְתַנְיָ הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק לְתוֹךְ שָׂדֶה תְּבוּאָה. הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה אוֹרֶךְ שׁוּרָה אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁהָיוּ שִׁבְעָה שֶׁהוּא זוֹרֵעַ טָפַח מִיכָּן וְטָפַח מִיכָּן אוֹתָן חֲמִשָּׁה נִידּוֹנִין לְכָאן וּלְכָאן. מִן מַה דְּרִבִּי זְעִירָא מָתִיב עַל דְּרִבִּי יוֹחָנָן תַּמָּן.

נָטַע חֲצִי שׁוּרָה וְעָמַד לוֹ וּבִיקֵּשׁ לְהַתְחִיל בְּשׁוּרָה אַחֶרֶת. רַב חִסְדָּא אָמַר אָסוּר אוֹמֵר לוֹ עֲקוֹר אֶת הַשּׁוּרָה אוֹ מַלֵּא אֶת הַשּׁוּרָה.

רִבִּי יוּדָן אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי חִייָא בַּר בָּא וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. חַד אָמַר אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה לְתוֹךְ שִׁשָּׁה. וְתָנָא אָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְלָא יָדְעִין מָאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֻרְבָּה. חֲזֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הוּא דְּאָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. אִם הָיוּ צְדָדִין רָבִין עַל הֶחֻרְבָּה מוּתָּר.

תַּנְיָ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בִּדְלַעַת יְוָונִית אֵין מְסַכְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זְרָעִים. וּמֵבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה וְעוֹקְצָהּ טָפַח וְאוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדִּילּוּעִין אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בִּדְלַעַת יְוָונִית בִּלְבַד. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי וְלָמָּה לֵית אָנָן אָמְרִין מֵבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה תַּרְתֵּי. תַּנְיָ בַּר קַפָּרָא שֶׁבַע. אֵין מְסַכְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זְרָעִים וּמֵבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה וְיֶרֶד טָפַח וְנוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְכִלְאַיִם עִם אֲרָמִית וְכִלְאַיִם עִם הָרְמוּצָה וְלֹא תָּנָא אוֹסֶרֶת וְלֹא תָּנָא נְדָרִים.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי גַּמְלִיאֵל בְּרִבִּי נָפָק לְשׁוּקָא. אֲתוֹן שָׁאֲלוֹן לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אֲתָא שָׁאַל לְאָבוֹי אֲמַר לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה רִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי וַוילְס נְפַק לְשׁוּקָא. אֲתוֹן וְשָׁאֲלוֹן לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אֲתָא שָׁאַל לְאָבוֹי אֲמַר לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ.

מַהוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי. אָמַר רִבִּי חִינְנָא אִם דְּלַעַת מִצְרִית שֶׁהִיא מְסַכֶּכֶת אָמַר מוּתָּר. קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי לֹא כֵן הָוָה רִבִּי מָנָא אוֹמֵר. רִבִּי אָמַר כָּל הֵן דְּתַנִּינָן קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי אַף דְּלַעַת מִצְרִית בִּכְלָל. מַהוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי. שֶׁאֵין כּוּלָּן מְסַכְּכִין כִּדְלַעַת יְוָונִית.

פרק ג

א משנה: עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִין אַרְבָּעָה בְאַרְבָּעָה רוּחוֹת עֲרוּגָה וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. הָיָה לָהּ גְּבוּל גָּבוֹהַּ טָפַח זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גּוֹבֶל וְגוֹבֶל וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. לֹא יִטַּע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגּוֹבֶל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלֵּיהוּ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁשָּׁה בְּאֶמְצַע.

הלכה: זֹרְעֵיהֶ מִיעוּט זְרָעִים שְׁנַיִם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סִיסַרְטָא מִשְׁנַיִם אַתְּ לָמֵד אַרְבָּעָה. מַה שְׁנַיִם אַתְּ נוֹתֵן בִּתְחִילַּת שִׁשָּׁה וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ. אַף אַרְבָּעָה אַתְּ נוֹתֵן בִּתְחִילַּת שִׁשָּׁה וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ. אִי אִיפְשַׁר שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם נָקֵב אֶחָד פָּנוּי לִיתֵּן בּוֹ אֶת הָאֶמְצָעִית. אָמַר רִבִּי יוֹנָה עֲבוֹדָה פּוֹגֵעַ בַּעֲבוֹדָה וְאֵין מִין פּוֹגֵעַ בַּחֲבֵירוֹ לְחוֹבְשׁוֹ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זְרִיעֶיהָ זְרָעֶיהָ זְרוּעֶיהָ. וּכְרִבִּי יוּדָה דְּרִבִּי יוּדָה אָמַר שִׁשָּׁה זֶרַע זַרְעָה זְרָעֶיהָ זֶרַע. רִבִּי חַגַּיי אָמַר זֶרַע זְרָעֶיהָ חֲמִשָּׁה כָּל הֵן דַּאֲנָא מַשְׁכַּח לָהּ וְלֹא אֲנָא מְחַק לֵיהּ. אִשְׁתְּאִילַת לְרַב הוּנָא סַפְרָא דְּסִידְרָא וַאֲמַר זֵירוּעֶיהָ מָלְיָא. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּיי כּוֹלְהוֹן בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה. כַּהֲנָא בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כּוֹלְהֵן חוּץ לְשִׁשָּׁה. אִם כּוֹלְהֵן חוּץ לְשִׁשָּׁה נִיתְּנֵי תִּשְׁעָה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בּוֹצְרֶיָא וְכֵן הִיא בַּעֲרוּגָה שֶׁבָּעֲרוּגוֹת הִיא מַתְנִיתָה.

רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי אִימִּי חֲווֹן יָתְבִין מַקְשֵׁי תַּנִּינָן הָיָה לוֹ גוֹבֵל גָּבוֹהַּ טֶפַח זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גּוֹבֵל וְגוֹבֵל וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. נִיתְּנֵי שִׁשָּׁה בְּאֶמְצַע. תִּיפְתָּר שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה בְּדָה תַּנִּינָן רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר שִׁשָּׁה בְּאֶמְצַע. וְקַיְימְנוּהָ וְלָא יָדְעִין אִי חֲבֶרְיָא קַיְימְנוּהָ אִי רִבִּי אִימִּי קַיְימָהּ. עַל רֹאשָׁהּ בְּדָה תַּנֵּי רִבִּי חִיָּא רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר שְׁמוֹנָה עָשָׂר.

מַהוּ לְהַקְרִיחַ בֵּית רוֹבַע וְלִזְרוֹעַ בְּתוֹכוֹ חֲמִשָּׁה מִינֵי תְבוּאָה. מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מַהוּ לְהַקְרִיחַ בִּתְחִילַּת שִׁשָּׁה לִהְיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ. מַה אִם בְּשִׁשָּׁה (שֶׁאֵין) עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. לֹא צוּרְכָא דֵי לָא. מַהוּ לְהַקְרִיחַ בִּתְחִילַּת בֵּית רוֹבַע לִהְיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ. מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי נָפָא שָׁאַל לֹא מִסְתַּבָּרָא בְּגַוֵּי שֶׁל גּוֹבֵל שְׁנֵי טְפָחִים מוּתָּר לִזְרוֹעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין. רִבִּי נַסָּה שָׁאַל עָשָׂה פֵּיאָה בְּאֶמְצַע זֶרַע בְּגַוֵּי מִסִּין מְשָׁכוֹ בְּכַמָּה. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי אִימִּי תִּיפְתָּר שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ פָּרָה מִיכָּן. עַד הֵיכָן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא גּוֹמְמִיּוֹת שֶׁהֵן עֲמוּקוֹת טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְנִיתְּנֵי חֲמִשָּׁה שְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. לֵית יָכִיל צַד שֶׁכָּאן וְצַד שֶׁכָּאן חוֹבֵשׁ אֶת הָאֶמְצָעִי.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בָּעֵי גּוֹבֵל מַהוּ שֶׁיַּצִּיל אֶת הַיֶּרֶק מִיַּד מוּקְשָׁה. מַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁהֵן נִיצּוֹלִין בְּעֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה אֵין הַגּוֹבֵל מַצִּיל מִיָּדָם. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מוּקְשָׁה עַצְמוֹ מַהוּ שֶׁיַּצִּיל בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁהֵן נִיצּוֹלִין בְּעֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה אֵינָן נִיצּוֹלִין בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁמֹנֶה אַמּוֹת לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי יוּדָן אָבוּיֵי דְּרִבִּי מַתַּנְיָא וְהֵן הוּא כָּל שֶׁכֵּן. אֶלָּא הָכֵן הוּא. וּמַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁנִּיצּוֹלִין בִּשְׁנַיִם עָשָׂר אַמָּה וּמֶחֱצָה אֵינָן נִיצּוֹלִין בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

ב משנה: כָּל מִין זְרָעִים אֵין זוֹרְעִין בַּעֲרוּגָה וְכָל מִין יְרָקוֹת זוֹרְעִין בַּעֲרוּגָה. חַרְדָּל וַאֲפוּנִין הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעוֹנִין. אֲפוּנִין הַגַּמַּלּוֹנִין מִין יֶרֶק. גּוֹבֵל שֶׁהָיָה גָּבוֹהַּ טֶפַח וְנִתְמָעֵט כָּשֵׁר. שֶׁהָיָה כָּשֵׁר מִתְחִילָּתוֹ. הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמוּקִין טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע.

הלכה: כָּל מִין זְרָעִים וכו׳. חַרְדָּל וְהָאֲפוּנִין הַשּׁוֹפִין מִין זְרָעִים שֶׁזְּרָעָן לְיֶרֶק אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. הָאֲפוּנִין הַגַּמַּלּוֹנִין וּפוּל הַמִּצְרִי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. זְרָעָן לְיֶרֶק נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. וּשְׁאָר זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין. אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע נוֹתְנִין אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. נִתְמָעֵט כָּשֵׁר. אָמַר רִבִּי אִימִּי הָדָא דְּאַתְּ אָמַר לְזָרְעִים שֶׁבּוֹ הָא לִזְרוֹעַ בּוֹ בַּתְּחִילָּה אָסוּר. עָבַר וְזָרַע מַאֲחַר שֶׁאֵילּוּ מוּתָּרִין אַף אֵילּוּ מוּתָּרִין. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי נִיחָא נֶעֱקְרוּ הַשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים מוּתָּרִין. נֶעֱקְרוּ הָרִאשׁוֹנִים הַשְּׁנַיִם מַה הֵן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. הַמִּיטָּה שֶׁנִּיטְּלוּ שְׁתֵּי אֲרוּכוֹת שֶׁלָּהּ וְעָשָׂה לָהּ אֶת הַחֲדָשׁוֹת וְלֹא שִׁינָּה אֶת הַנְּקָבִים. נִשְׁתַּבְּרוּ חֲדָשׁוֹת טְמֵיאָה וִישָׁנוֹת טְהוֹרָה שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַיְּשָׁנוֹת. הָדָא אָמְרָה נֶעֱקְרוּ הַשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים מוּתָּרִין. נֶעֱקְרוּ הָרִאשׁוֹנִים הַשְּׁנַיִם אֲסוּרִין.

רִבִּי יוֹנָה אָמַר רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי אִימִּי תְּרַוֵיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן חַד אָמַר סוֹמְכִין לְגֶדֶר וְאֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. וְחָרָנָה אָמַר גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמָעֵט כָּשֵׁר. הָא גֶדֶר שֶׁנִּתְמָעֵט פָּסוּל. וְלֹא יָדְעִין מָאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סוֹמְכִין לְגֶדֶר וְאֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. תֵּיוּ רִבִּי אִימִּי דּוּ אָמַר גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמָעֵט כָּשֵׁר הָא גֶדֶר שֶׁנִּתְמָעֵט פָּסוּל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אוּף אֲנָן תַּנִּינָן תַּרְתֵּיהוֹן גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמָעֵט כָּשֵׁר. הָא גֶדֶר שֶׁנִּתְמָעֵט פָּסוּל. סוֹמְכִין לְגֶדֶר. דְּתַנִּינָן הַסּוֹמֵךְ לְבוּר וּלְנִיר וּלְגָפָא וּלְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. אֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. דְּתַנִּינָן הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמוּקִין טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה מִינֵי זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. אִם אוֹמֵר אַתְּ שֶׁסּוֹמְכִין לְגוֹבֵל. יִזָּרַע לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת. אָמְרִין חֲבֵרַיָּא קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אָבִין תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה זוֹרֵעַ בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. אָמַר לוֹ אֵין כֵּינִי יַעֲקוֹר אוֹתוֹ הַקֶּלַח וְיִזָּרַע לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת. לֹא מוּטָב לַעֲקוֹר קֶלַח אֶחָד וְלִזְרוֹעַ לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת.

ג משנה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק וְנִכְנַס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׂדֵהוּ. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יֶרֶק וְהוּא מְבַקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיְּהֵא הַתֶּלֶם מְפוּלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַשָּׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ. וְרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹרֶךְ שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרוֹחַב מְלוֹאוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר רוֹחַב כְּמִלּוֹא רוֹחַב הַפַּרְסָה.

הלכה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר כּוֹ'. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד.

מַה אָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרוֹחַב. מַה אֵין רִבִּי עֲקִיבָה חוֹבֵשׁ בְּשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת. אִית לֵיהּ רוֹחַב מְלוֹאוֹ. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהוּא חוֹבֵשׁ בִּשְׁתֵּי רוּחוֹת לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מַה אָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשׁוּרָה שֶׁיֵּרֶק בְּשָׂדֶה תְּבוּאָה. מַה אֵין רִבִּי עֲקִיבָה דְּהוּא מִיקַּל הָכָא הוּא מַחְמִיר תַּמָּן. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּהוּא מַחְמִיר הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּיַחְמִיר תַּמָּן. לֹא צוּרְכָא דְלֹא מַה דְּאָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל תַּמָּן בְּרוֹחַב. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן לֹא שַׁנְיָא הִיא רִבִּי עֲקִיבָה הִיא רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרוֹחַב.

שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שׁוּרָה אַחַת הָא שְׁתַּיִם אָסוּר. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ תְּרוַיְיהוֹן אָמְרֵי לֹא שַׁנְיָא הִיא אַחַת הִיא שְׁתַּיִם.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר מוּתָּר לְהַבְקִיעַ אַרְבַּע שׁוּרוֹת בְּבִקְעָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת נִידּוֹנוֹת כַּעֲרוּגָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבִלְבַד שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה.

אָמַר רִבִּי הוּנָא טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק. וְכַמָּה הִיא שִׁיעוּרָהּ שֶׁל פַּרְסָה טְפַח.

תַּנִּינָן הָכָא דְּרִבִּי יוּדָה וְתַנִּינָן תַּמָּן. אִלּוּ תַנִּיתָהּ הָכָא וְלֹא תַנִּיתָהּ תַּמָּן חָוִינָן אָמְרִין מַה אִין רִבִּי יְהוּדָה דְּהוּא מַחְמִיר הָכָא מִיקַּל תַּמָּן. רַבָּנִין דְּאִילֵּין מִקִּילִין הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן יָקִילוּן תַּמָּן. חֲוֵי צוּרְכָא מַתְנֵי תַּמָּן וְלֹא תַנִּיתָהּ הָכָא. חָוִינָן אָמְרִין מַה אִין רַבָּנִן דְּאִינּוּן מַחְמִירִין תַּמָּן אִינּוּן מִקִּילִין הָכָא. רִבִּי יְהוּדָה דְּהוּא מִיקַּל תַּמָּן לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּיֵקִיל הָכָא. חֲוֵי צוּרְכָא מַתְנֵי הָכָא וְצוּרְכָא מַתְנֵי תַּמָּן.

ד משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קִישׁוּאִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דִּילוּעִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי מוּתָּר. שׁוּרָה שֶׁל קִישׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דִּילוּעִין שׁוּרָה שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי אָסוּר. שׁוּרָה שֶׁל קִישׁוּאִין שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי וְשׁוּרָה שֶׁל קִישׁוּאִין רִבִּי לְעֶזֶר מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. נוֹטֵעַ אָדָם קִישׁוּת וּדְלַעַת לְתוֹךְ גּוּמָא אַחַת וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא זוֹ נוֹטָה לְצַד זוֹ וְזוֹ נוֹטָה לְצַד זוֹ. (וְנוֹטֵעַ שֶׁעָר שֶׁל זוֹ לְכָאן וְשֶׁל זוֹ לְכָאן. שֶׁכֵּן מַה שֶּׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָּזְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.)

הלכה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת כּוֹ'. חִזְקִיָּה אָמַר בְּמַחְלוֹקֶת. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. אוֹף הָכָא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן בְּשִׁמּוֹנֶה אוֹף הָכָא בְּשִׁמּוֹנֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. יָפֶה כֹּחַ מוּקְשָׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיוֹת לְהַצִּיל בְּשִׁמּוֹנֶה.

אוֹרְכוֹ בְּכַמָּה חוֹבֵשׁ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא נְלַמֵּדֵינָהּ מִן הַכֶּרֶם. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם לֹא שַׁנְיָא הִיא אָרְכּוֹ הִיא הֶפְלֵיגוֹ. אַף הָכָא לֹא שַׁנְיָא הִיא אָרְכּוֹ הִיא הֶפְלֵיגוֹ. עַל דַּעְתִּיהּ דְּחִזְקִיָּה נֵיחָא. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן בְּשִׁמּוֹנֶה אוֹף הָכָא בְּשִׁמּוֹנֶה. עַל דַּעְתִּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אוֹרְכוֹ בְּכַמָּה חוֹבֵשׁ. אֵין תֵּימַר בְּשִׁמּוֹנֶה קַל וָחוֹמֶר לְמוּקְשָׁה בֵּין הַבְּצָלִים שֶׁלֹּא יַחְבִּישׁ אֶלָּא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. מַה אִם מוּקְשָׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיוֹת שֶׁיַּפְיָתָה כּוֹחוֹ לְהַצִּיל בְּשִׁמּוֹנֶה נֶחֱבַשׁ בְּשִׁמּוֹנֶה. מוּקְשָׁה בֵּין הַבְּצָלִים שֶׁהֵירֵעָתָּ כּוֹחוֹ לְהַצִּיל בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יֵחָבֵשׁ אֶלָּא בְּשִׁמּוֹנֶה. אֵין תֵּימַר מוּקְשָׁה בֵּין הַבְּצָלִים אֵין נֶחֱבָשׁ אֶלָּא בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. קַל וָחוֹמֶר לְמוּקְשָׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיוֹת שֶׁלֹּא יֵחָבֵשׁ אֶלָּא בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה.

עַד כְּדוֹן בְּרוֹצֵף. בְּעוֹשֶׂה קְלָחִים יְחִידִים. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם לֹא שַׁנְיָא הוּא רוֹצֵף הוּא עוֹשֶׂה. אַף הָכָא לֹא שַׁנְיָא הוּא רוֹצֵף הוּא עוֹשֶׂה קְלָחִים יְחִידִים. רִבִּי יַנַּאי אָמַר בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהַצִּיל וְאֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לֵיאָסֵר. רַב אָמַר דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא כְּשֵׁם שֶׁשְּׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהַצִּיל כָּךְ שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לֵיאָסֵר. מַתְנִיתִין מְסַיְיעָא לְרִבִּי יַנַּאי דְּתַנִּינַן רִבִּי לְיעֶזֶר מַתִּיר. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רַב שׁוּרָה שֶׁל קִישׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דִּילוּעִין שׁוּרָה שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי וְשׁוּרָה שֶׁל קִישׁוּאִין. עַד שֶׁלֹּא נָטַע אֶת הָרְבִיעִית לֹא כְבָר נֶאֱסְרוּ. תִּיפְתָּר שֶׁנָּטַע אַרְבָּעְתָּן כְּאַחַת.

נוֹטֵעַ אָדָם קִישׁוּת כּוֹ'. תַּנֵּי מוּתָּר הוּא אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ גּוּמָא קְטַנָּה עֲמוּקָה טֶפַח וְלִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ אַרְבַּע זֵירְעוֹנִין וּלְהָפְכָן לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא שִׁמְעוֹן נֶרְשָׁיֵיה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּנוֹטִין לְחוֹרָבָה שָׁנוּ. רִבִּי מָנָא בָּעֵי אִם בְּנוֹטִין לְחוֹרָבָה נִיתְּנֵי שְׁמוֹנָה שְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן.

ה משנה: הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצָלִים וּבִיקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דִּילוּעִין. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת וּמֵנִיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וּמֵנִיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירָתָהּ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא יִקְנֶיס זֶרַע שֶׁל בְּנָתַיִם.

הלכה: הנוטע את כרמו כו'. כַּהֲנָא אָמַר דִּבְרֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל פְּעָמִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שְׁמוֹנָה. בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹתֵן כָּל הָעֲבוֹדָה מִבִּפְנִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. מִקָּצָתָהּ בִּפְנִים וּמִקָּצָתָהּ בַּחוּץ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. כּוּלָּהּ מִבַּחוּץ שְׁמוֹנָה. שְׁמוּאֵל אָמַר לְעוֹלָם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְתַנֵּי כֵּן קוֹצֵב עַל דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן.

רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר שְׁמוֹנֶה. הָא רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. וְרַבָּנִין אָמְרִין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. מַה בֵּינֵיהוֹן סְמִיכָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָסוּר לִסְמוֹךְ. וְרַבָּנִין אָמְרִין מוּתָּר לִסְמוֹךְ.

ו משנה: דְּלַעַת בְּיֶרֶק יֶרֶק. בִּתְבוּאָה נוֹתְנִין לָהּ בֵּית רוֹבַע. הָיְתָה שָׁדֵהוּ זְרוּעָה תְבוּאָה וּבִיקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל דִּילוּעִין נוֹתְנִין לַעֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאִם הִגְדִּילָה יַעֲקוֹר מִלְּפָנֶיהָ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר נוֹתְנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמְרוּ לוֹ הֲתַחְמוֹר זוֹ מִן הַגֶּפֶן. אָמַר לָהֶן מָצִינוּ שֶׁזּוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן. שֶׁל גֶּפֶן יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְלִדְלַעַת יְחִידִית כָּל שִׁלְשָׁה דִילוּעִין בֵּית רוֹבַע. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לְבֵית סְאָה לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית סְאָה. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן הַחוֹטֵף אֶפְרָתִי מִשּׁוּם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כָּל שִׁלְשָׁה דִילוּעִין לְבֵית כּוֹר לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲפִילוּ שׁוּרָה יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָה.

מַהוּ לִיתֵּן עֲבוֹדָה לָרִאשׁוֹן. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם נוֹתְנִין עֲבוֹדָה לָרִאשׁוֹן. אוּף הָכָא נוֹתְנִין עֲבוֹדָה לָרִאשׁוֹן. מַהוּ לִזְרוֹעַ בֵּין הַגּוּמּוֹת. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם אָסוּר לִזְרוֹעַ בֵּין הַגְּפָנִים. אוּף הָכָא אָסוּר לִזְרוֹעַ בֵּין הַגּוּמּוֹת.

רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי נָטַע חֲמִשָּׁה דִילוּעִין וּסְמָכָן לְגֶדֶר מַהוּ לִיתֵּן לָהֶן הוֹלָכַת עָרִיס.

מַהוּ בְּכָל הַדִּילוּעִין מְשַׁעֲרִין אוֹ לֹא. כָּל מָקוֹם שֶׁעָשִׂיתָ קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי כִּדְלַעַת יְוָונִית אַתְּ עוֹשֶׂה דְּלַעַת מִצְרִית כִּדְלַעַת יְוָונִית. וְכָאן שֶׁלֹּא עָשִׂיתָ קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי כִּדְלַעַת יְוָונִית. אֵין אַתְּ עוֹשֶׂה דְּלַעַת מִצְרִית כִּדְלַעַת יְוָונִית.

וְיִתְיַבְּנִיהּ חֲבֵרַי הַמְּקַיְּמִים קְלָחִים לַחִין לְזֶרַע יְחִידִים צָרִיךְ לְהַפְנוֹת לָהֶם בֵּית רוֹבַע אוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. קַל הוּא בְּשׁוּרָה. מִן מַה דְּלָא מְתִיב לֵיהּ. הָוֵי כֵּן רִבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר הֵיא שׁוּרָה הֵיא מְרוּבַּע. דְּאָמַר רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי גָּלִילָאָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה הַמְּקַיְּמִים קְלָחִים אֶחָד בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ לְזֶרַע צָרִיךְ לְהַפְנוֹת לוֹ בֵּית רוֹבַע אוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. אֲפִילוּ מִין בְּמִינוֹ. הָתִיב רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיה קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. וְהָתַנִּינָן כּוּסְבָּר שֶׁזְּרָעָהּ לְזֶרַע יַרְקָהּ פָּטוּר. אָמַר לֵיהּ שַׁנְיָיא הִיא כּוּסְבָּר שֶׁהִיא וְזַרְעָהּ נֶאֱכָלִין.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בּוֹא וּרְאֵה מַה בֵּין תְּחִילַּת רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לְסוֹפוֹ. שֶׁתְּחִילָּתוֹ בְּבֵית כּוֹר וְסוֹפוֹ בְּבֵית סְאָה.

פרק ד

א משנה: קֶרַחַת הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה. וְאִי זוּ הִיא קֶרַחַת הַכֶּרֶם כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ אִם אֵין שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְאִי זֶהוּ מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּין כֶּרֶם לְגֶדֶר. אִם אֵין שָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה נוֹתְנִים לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֶּדֶר הַכֶּרֶם וְאִי זֶהוּ מָחוֹל הַכֶּרֶם הַכֶּרֶם בֵּין שְׁנֵי כְרָמִים. וְאִי זֶהוּ גֶּדֶר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. וְחָרִיץ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה.

הלכה: קֶרַחַת הַכֶּרֶם כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן קֶרַחַת הַכֶּרֶם הוּא כֶּרֶם שֶׁחָרַב. קֶרַחַת הַכֶּרֶם מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מֵאֶמְצָעוֹ. כֶּרֶם שֶׁחָרַב מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מִכָּל צְדָדָיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהוּא שֶׁבָּא מִמַּטָּע כֶּרֶם גָּדוֹל. אֲבָל אִם בָּא מִמַּטָּע כֶּרֶם קָטוֹן אֵין זֶה קֶרַחַת הַכֶּרֶם. וְתַנִּינָן אִי זֶהוּ קֶרַחַת הַכֶּרֶם כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּדֵי כֶּרֶם. בֵּין מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֵּין מִשָּׁלֹשׁ בֵּין מִשְּׁתַּיִם זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ. הֵיךְ עֲבִידָא חָמֵשׁ שׁוּרִין מִן שׁוּבַע שׁוּבַע נָסַב חַד כַּרְמוֹן. כִּי אִית אַרְבָּעָה כְּרָמִין וּתְלָתָה בֵּינַיִין נָסַב חַד חוֹרָן אִית תַּמָּן תְּלָתָה כְּרָמִין וּתְרִין בֵּנַיִין. נָסַב חַד חוֹרָן אִית תַּמָּן תְּרִין כְּרָמִין וְחַד בֵּינַיִין.

כַּהֲנָא אָמַר כִּתְחִילַּת מַטָּעָתוֹ עוֹשִׂין אוֹתוֹ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים תְּחִילַּת מַטָּעָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְחוּרְבָּנוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בֵּית שַׁמַּאי מַחְמִירִין בְּחוּרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ. תְּחִילַּת מַטָּעָתוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה וְחוּרְבָּנוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְכָל הַדְּבָרִים בֵּית שַׁמַּי מוֹסִיפִין שְׁלִישׁ. מָחוֹל הַכֶּרֶם עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. וְהָתַנִּינָן מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה. אִית דְּבָעֵי מֵימַר צֵא מֵהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לַעֲבוֹדָה נִמְצְאוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי וּשְׁמוֹנֶה עַל דְּבֵית הִלֵּל.

וַעֲבוֹדוֹת הַגֶּפֶן אַדַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּאי שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וַאֲדַעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל שֵׁשׁ אַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן לְפִיכָךְ הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שׁוּרָה אַחַת וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. נֵימַר בְּגִין בֵּית הִלֵּל תַּנְיֵיתָהּ. וְהָתַנִּינָן אֵיזֶהוּ עָרִיס הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים. שַׁנְיָיא הִיא דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּעָרִיס הַמְּעוּקָם שָׁנוּ. עַל יְדֵי עֲקִימָה תַּרְתֵּי מִתְבַּלְעָן.

לֹא סוֹף דָּבָר גֶּדֶר אֶלָּא אֲפִילוּ עָשָׂה פַּסִּין אִם אֵין בֵּין פַּס לַחֲבֵירוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים נִידּוֹנִין כְּגֶדֶר. אֲפִילוּ קָמָה וַאֲפִילוּ קַשִּׁין. וַאֲתָיָא כַּיי דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא אֵין הָאָסוּר נַעֲשָׂה מְחִיצָה לְהַצִּיל. סָבְרִין מֵימַר הָאָיסוּר נַעֲשָׂה מְחִיצָה לֵיאָסֵר.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוּדָה עָשָׂה כִּבְתוֹךְ הַכֶּרֶם. וְיוֹסֶר בְּשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָדָא דְתֵימַר כְּשֶׁאֵין הַכָּרְתִּים מְכוּוָנִים. אֲבָל אִם הָיוּ הַכָּרְתִּים מְכוּוָנִין אוֹסֵר בְּשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה.

עַד שֶׁיְּהֵא מוּקָף גֶּדֶר מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. מִן מַה דְתַנִּינָן בֵּין שְׁנֵי כְרָמִים. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ מֵרוּחַ אַחַת. עַד שֶׁיְּהֵא מוּקָף גֶּדֶר כָּל אוֹתוֹ הָרוּחַ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְאָמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַב מַתָּנָה אֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל וְלֹא מָחוֹל לְכֶרֶם קָטָן. שֶׁאֵי אַתְּ זָקוּק לוֹ. וְלֹא מָחוֹל לְכֶרֶם קָטָן. לוֹסֵר חוּצָה לוֹ יוֹתֵר מִתּוֹכוֹ. תּוֹכוֹ שְׁמוֹנָה וְחוּצָה לוֹ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְאֵי זֶהוּ כֶּרֶם קָטָן. שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. הָא שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ יֵשׁ לוֹ מָחוֹל. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הָדָא אָמְרָה עָשָׂה פַּסִּין כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ גְּפָנִים יֵשׁ לוֹ מָחוֹל.

רִבִּי יוּדָן בָּעֵי עָשָׂה גֶּדֶר לִפְנִים מִגֶּדֶר וְאָמַר אִם יֵשׁ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם וְאִם לָאו אָסוּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָיָה שָׁם מָקוֹם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה נִיטָּל הַמָּחוֹל. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה וּבִלְבַד שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה עַל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי מָנָא אֲפִילּוּ מֵיצַר וְהוֹלֵךְ.

ב משנה: מְחִיצַת הַקָּנִים אִם אֵין שָׁם בֵּין קָנֶה לַחֲבֵירוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי הֲרֵי זוּ כִמְחִיצָה. וְגֶדֶר שֶׁנִּפְרַץ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת הֲרֵי הוּא כְּפָתַח. יוֹתֵר מִיכֵּן כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר. נִפְרְצוּ בוֹ פְּרָצוֹת הַרְבֵּה אִם הָעוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר וְאִם הַפָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר.

הלכה: עֲשָׂרָה פַּסִּין כְּנֶגֶד הַבֵּינַיִן וְיֵשׁ בְּעוֹמֵד אַרְבָּעָה וְהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר. עָשָׂה פַּסִּין כְּנֶגֶד הַגְּפָנִים וְאֵין בְּעוֹמֵד אַרְבָּעָה וְהַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד. פְּשִׁיטָא כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן חֲנִינָה נָעַץ אַרְבָּעָה קָנִים בְּאַרְבָּעָה זָוִיוֹת שֶׁבְּכֶרֶם וְקָשַׁר גָּמִי מִלְמַעֲלָה מַצִּיל מִשּׁוּם פֵּיאָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כְּמִחִיצַת שַׁבָּת כֵּן מְחִיצַת כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אֶצֶל רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְגִנְגִינַר הֶרְאָהוּ שָׁדֶה אַחַת. וּבֵית חֲבֵירְתָּהּ הָיְתָה נִקְרֵאת. וְהָיוּ שָׁם פְּרָצוֹת יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר וְהָיָה נוֹטֵל אָעִין וְסוֹתֵם. דּוּקְרָנִין וְסוֹתֵם עַד שֶׁמִּיעֵטָן פָּחוֹת מֵעֶשֶׂר. אָמַר כְּזֶה כֵּן מְחִיצַת שַׁבָּת. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְעִנְיַן שַׁבָּת שֶׁאֵין הַפֵּיאָה מַצָּלֶת יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר. אָמַר רִבִּי חַגַּי מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן מַקִּיפִין שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה. אִם אָמַר אַתְּ שֶׁהַפֵּיאָה מַצָּלֶת יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר דַּיּוֹ חֶבֶל אֶחָד.

רִבִּי יוֹנָה אָמַר רִבִּי יֹאשִׁיָּה בָּעֵי הָדָא פֵּיאָה מַה אַתְּ אָמְרַת מִלְּמַעֲלָן מִן הַצַּד. אֵין תֵּימַר מִלְּמַעֲלָן הָא כָל שֶׁכֵּן מִן הַצַּד. אֵין תֵּימַר מִן הַצַּד הָא מִלְּמַעֲלָן לֹא. אֵין תֵּימַר מִלְּמַעֲלָן יְאוּת אָמַר רִבִּי חַגַּי אֵין תֵּימַר מִן הַצַּד לֹא אָמַר רִבִּי חַגַּי כְּלוּם. מַה נַפְשֵׁךְ אִם מִלְּמַעֲלָן הֲרֵי מִלְּמַעֲלָן. אִי מִן הַצַּד הֲרֵי מִן הַצַּד. רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה תִּיפְתָּר בַּעֲשׂוּיִין כְּמִין דּוּקְרָן.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אֶבּוּדָמָא דְּחֵיפָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְגוֹבַהּ אֲפִילּוּ עַד מֵאָה אַמָּה. אָמַר רִבִּי יוּדָן הָדָא דְּאַתְּ אָמַר לְעִנְיַן כִּלְאַיִם אֲבָל לְעִנְיַן שַׁבָּת לֹא תְּהֵא פֵּיאָה גְּדוֹלָה מִן הַקּוֹרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הִיא כִלְאַיִם הִיא שַׁבָּת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי מַה בֵּין קוֹרָה מַה בֵּין פֵּיאָה. פֵּיאָה אֵינָהּ מַצָּלֶת מֵרוּחַ אַחַת. עַד שֶׁתְּהֵא מְגוּפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. קוֹרָה מַצָּלֶת מֵרוּחַ אַחַת. וְאָתְיָא כְּהַהִיא דְּמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב הַמְנוּנָא הַפֵּיאָה אֵינָהּ מַצָּלֶת עַד שֶׁתְּהֵא מְגוּפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

אָמַר רִבִּי בָּא בַּר מָמָל טִיטַרְפֵּלִיּוֹת שֶׁבִּכְרָמִים אָסוּר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁהֵן סוֹף תִּקָּרָה וְאֵין סוֹף תִּקָּרָה מַצִּיל מִשּׁוּם פֵּיאָה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס אָתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה בְּאַרְבָּעָה עֲמוּדִין וַעֲלֵיהֶן אַרְבָּעָה פִּיסְטֵלִיּוֹת וְהִתִּיר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן מִשּׁוּם פֵּיאָה.

רִבִּי בּוּן וְרַבָּנִין בָּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא פֵּיאָה מַהוּ שֶׁתַּצִּיל בְּסוּכָּה. אָמַר לוֹן פֵּיאָה מַצָּלֶת בְּסוּכָּה. סוֹף סְכָךְ מַהוּ שֶׁיַּצִּיל בְּסוּכָּה. אָמַר לוֹן אֵין סוֹף סְכָךְ מַצִּיל בְּסוּכָּה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה. זֶה נַעֲשָׂה לְכָךְ וְזֶה אֵינוֹ נַעֲשָׂה לְכָךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ כָּל אֵילֶּין מִילַּיָּא לְעִנְיַן מַשָּׂא וּמַתָּן הָא לְהוֹרוֹת אָסוּר לְהוֹרוֹת. מַה אִם סוּכָּה קַלָּה אַתְּ אָמַר אָסוּר. שַׁבָּת הַחֲמוּרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָאן תַּנָּא פֵּיאָה מַצָּלֶת לֹא רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר לֵיהּ אַדְּהֵי תַּנָּא.

נִמְצֵאת אָמַר לְעִנְיַן כִּלְאַיִם כָּל הַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה אִם הָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם הַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד אָסוּר. מֵאַרְבַּע וְעַד עֶשֶׂר אִם עוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר. כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ אָסוּר. יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר. לְעִנְיַן שַׁבָּת כָּל הָפָחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מֵאַרְבָּעָה וְעַד עֶשֶׂר אִם הָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם הַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד אָסוּר. יֵתֵר מֵעֶשֶׂר אַף עַל פִּי שֶׁעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ אָסוּר. רִבִּי חֲנַנְיָה רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֵית כָּאן מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה. יֵשׁ כָּאן פִּירְצָה שְׁלֹשָׁה אֵין כָּאן מְקוֹם אַרְבָּעָה. מָתִיב רִבִּי מָנָא וְהַתַּנִּינָן מַקִּיפִין בְּקָנִים וְקָנֶה יֵשׁ לוֹ מָקוֹם. אָמַר לֵיהּ לֹא תְּתִיבִיני פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה שֶׁכָּל הַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם הוּא. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב מִכָּל מָקוֹם מִכֵּינָן שֶׁהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר.

ג משנה: הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כֶּרֶם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵינוֹ כֶּרֶם עַד שֶׁיִּהוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. לְפִיכָךְ הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שׁוּרָה אַחַת וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת.

הלכה: וְהוּא שֶׁזָּרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי. זָרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר אֶת כָּל הַשּׁוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אוֹסֵר שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. זָרַע כְּנֶגֶד הַבְּנַיִן שֶׁבְּאֶמְצָעִי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן. חֲמִישִׁית אֵי זוֹ הִיא נֶאֱמַר. אִם הָיוּ זְרָעִים קְרוֹבִין לְאַחַת מֵהֶן הֲרֵי אֵילּוּ אֲסוּרוֹת. וְאִם לָאו הֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אָסוּר אַרְבַּע כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם. זָרַע כְּנֶגֶד קֶרֶן הַזָּוִית. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אֵיזוֹ [שׁוּרָה אֲסוּרָה] זוֹ זוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אָסוּר שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב מִכָּאן וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב מִכָּאן. זָרַע כְּנֶגֶד הַבֵּינַיִן שֶׁבְּקֶרֶן הַזָּוִית. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר אֶת כָּל הַשּׁוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אוֹסֵר שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב מִיכָּן. שִׁשִּׁית אֵי זוֹ הִיא. שְׁלִישִׁית שֶׁבְּרֹאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה שֶׁבִּשְׁלִישִׁית.

ד משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בֵּינְתַיִים. אוֹ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בְּאֶמְצַע אֵינוֹ כֶּרֶם עַד שֶׁיִּהוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב.

הלכה: רִבִּי חִייָה בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה בַּר יוֹסֵף אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבוּלוֹתֶיהָ. גְּבוּלוֹת שֶׁבָּדוּ לָהֶם הַכְּנַעֲנִיים. רִבִּי אִימִּי בְּעִי וּלְמֵידִין מִן הַכְּנַעֲנִיים.

שְׁמוּאֵל אָמַר בְּמוּדָד לִכְסֹן. רִבִּי יוֹסֵי בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְּ רוֹאֶה כֵּילוּ אַחַת נְטוּעָה כָּאן.

רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי נָטַע שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא וָנָב. אַתְּ רוֹאֶה כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן וַאֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. נָטַע שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ וְאַחַת מְכוּוֶּנֶת כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי. אַתְּ רוֹאֶה כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן לַעֲשׂוֹתוֹ כֶּרֶם גָּדוֹל. לֹא כֵן אַתְּ אָמַר אֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל. בְּשָׁעָה שֶׁהוּא גָּדוֹל. מַהוּ לִיתֵּן זָנָב לְכֶרֶם קָטָן וְלַעֲשׂוֹתוֹ גָּדוֹל.

ה משנה: הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְשׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בְּאֶמְצַע וְגָדֵר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים הֲרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפִין. גָּבוֹהַּ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם עֵרְכָן מִלְמַעֲלָן הֲרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפוֹת.

הלכה: רִבִּי אַחַי בָּעֵי לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי שִׁמְעוֹן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. תַּמָּן אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם הָכָא שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִצְטָרְפִין לֶאֱסוֹר אֶת הָאֶמְצָעִי. רִבִּי מָנָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא לֹא כֵן אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא רִבִּי שִׁמְעוֹן כְּדַעְתֵּיהּ כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ כֵּן הוּא אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. תַּמָּן אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם הָכָא שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִצְטָרְפִין לֶאֱסוֹר אֶת הָאֶמְצָעִי.

ו משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת אִם אֵין בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁלֹשׁ וְאִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירְתָהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. רִבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי אֲפִילּוּ חָרְבָּה הָאֶמְצָעִית וְאֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירְתָהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. שֶׁאֵילּוּ מִתְחִילָּה נִטָּעָה הָיָה מוּתָּר בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן בְּאֶחָד שֶׁנָּטַע אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הָיָה הוֹפֵךְ סַעַר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר וּבִשָּׁנָה הָאַחֶרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַסַּעַר לְמָקוֹם הַזֶּרַע וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן וְרִבִּי מֵאִיר אוֹמְרִים אַף הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ עַל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת מוּתָּר.

הלכה: אָמַר רִבִּי זְעִירָא שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִין. כְּמַה דְתֵימַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִין. וְדִכְוָותָהּ אַרְבַּע חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִין.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר הֶחֱמִירוּ תוֹכוֹ יוֹתֵר מֵחוּצָה לוֹ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא עַד דַּאֲנָא תַמָּן קַיְימַנְתָּהּ תּוֹכוֹ שְׁמוֹנָה חוּצָה לוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ. מִשְּׁמוֹנָה וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָסוּר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דִּרְבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כִּבְיַת שַׁמַּי. כְּמַה דְּבֵית שַׁמַּי אָמְרֵי שׁוּרָה אַחַת כֶּרֶם. כֵּן רִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר שׁוּרָה אַחַת כֶּרֶם. מַה נַפְשָׁךְ כֶּרֶם גָּדוֹל הוּא אָסוּר בִּשְׁמוֹנָה. כֶּרֶם קָטָן הוּא אָסוּר בִּשְׁמוֹנָה. רִבִּי יוּדָן לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אָסוּר. שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְכָל שֶׁהוּא מוּתָּר. אִית דְּבָעֵי מֵימַר שֶׁאֵילּוּ מִתְחִילָּה נִטָּעוּ מַטַּע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה הָיָה מוּתָּר בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דִּרְבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כִּבְיַת שַׁמַּי. כְּמַה דְּבֵית שַׁמַּי מַחְמִירִין בָּהּ בְּחוּרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ כֵּן רִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מַחְמִיר בְּחוּרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב מוּתָּר הַזֶּרַע וְאָסוּר לְזָרוֹעַ. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב הִלְכְתָא מוּתָּר לְזָרוֹעַ. רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי מֵאִיר וְרִבִּי שִׁמְעוֹן. מַה מוּתָּר הַזֶּרַע וּמוּתָּר לְזָרוֹעַ. אוֹ מוּתָּר הַזֶּרַע וְאָסוּר לְזָרוֹעַ. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי בָּא מָשַׁח לִי רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי כַּרְמִי מַטַּע שְׁמוֹנָה עַל שְׁמוֹנָה הָדָא אָמְרָה מוּתָּר הַזֶּרַע וּמוּתָּר לְזָרוֹעַ. רַב הוּנָא זָרַע כַּרְמֵיהּ כָּרָתִין. וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מְעָרְבִין הַוְיָין וְאֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית אֶלָּא כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר אֵין

עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְתַנֵּיי תַּמָּן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

פרק ה

א **משנה:** כֶּרֶם שֶׁחָרַב אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה וּנְטוּעוֹת כְּהִילְכָתָן חֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם. כֶּרֶם דַּל שֶׁהוּא נָטוּעַ עֲרְבוּבְיָא. אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּין שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ חֲרֵי זֶה כֶּרֶם. וְאִם לָאו אֵינוֹ כֶּרֶם. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הוֹאִיל וְהוּא נִרְאֶה כְּתַבְנִית כְּרָמִים חֲרֵי זֶה כֶּרֶם.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הִיא קַרַחַת הַכֶּרֶם הִיא כֶּרֶם שֶׁחָרַב. קַרַחַת הַכֶּרֶם מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מֵאֶמְצָעִי. כֶּרֶם שֶׁחָרַב מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מִכָּל צְדָדָיו.

רִבִּי זְעִירָא מְחַוִּי לַחֲבֵרָיָא. תִּשַׁע שׁוּרִין מִן שׁוּבַע שׁוּבַע. נְסַב שׁוּרָא פָּרָא שׁוּרָא לִשְׁתֵּי שׁוּרָה פָּרָא שׁוּרָה לְעֶרֶב. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם עֶשְׂרִים גְּפָנִים. נְסַב תַּרְתֵּיי מִיכָּן וְתַרְתֵּיי מִיכָּא חָדָא מִיכָּא וְחָדָא מִיכָּא. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם עֶשֶׂר גְּפָנִים. הָדָא דְתַנִּינָן עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה נִמְצְאוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב.

אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוּי אַחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. כִּילּוּי אַחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. לִישַׁע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. לִישַׁע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. לִישַׁע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. הָדָא אָמְרָה שֶׁאֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל. הָדָא פְּשִׁיטָא שְׁאֵילְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי בָּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוּי אַחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן.

נִמְצְאוּ שִׁשִּׁים וְאַרְבַּע עַל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. נְסַב תַּרְתֵּי מִיכָּא וִיהַב לוֹן הָכָא נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עַל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. חַד בֵּינַיי עֲקַר חַד בֵּינַיי וְהַב חַד [קָרַחַ] שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עֲבוֹדָתוֹ בִשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. מַה אַתְּ עָבֵד לָהּ הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ לְתוֹךְ בֵּית סְאָה. אוֹ חוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ. אֵין תַּעֲבְדִינָהּ הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ בְּתוֹךְ בֵּית סְאָה אַשְׁכַּח חָסֵר תִּלַּת מֵאָוֹן וְאַרְבָּעִין וּתְמָנְיָא. וְאֵין תַּעֲבְדִינָהּ חוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ. אַשְׁכַּח יֶתֶר מֵאַרְבַּע מֵאָוֹן וְחַמְשִׁין וְתַרְתֵּיי. אֵין תֵּימַר כְּמִי פְלָגוֹת בִּיחִידִיּוֹת הֵן אֵין תֵּימַר בְּרוֹצֶף לֹא תַנִּינָן אֶלָּא עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה. חֲרֵי לֹא מָצֵי תַּנָּיֵיהּ.

הַפּוֹרֶת מְכוּוָּן וְהַנּוֹף אֵינוֹ מְכוּוָּן חֲרֵי זֶה כֶּרֶם. הַנּוֹף מְכוּוָּן וְהַפּוֹרֶת אֵינוֹ מְכוּוָּן אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַקּוֹת וְאֵינָן מְכוּוָּנוֹת [הֶעָבוֹת] וַהֲרֵי הֵן מְכוּוָּנוֹת חֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד הוּא יוֹדֵעַ אִם מְכוּוָּנוֹת הֵן. מֵבִיא חוּט וּמוֹתְחוֹ. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מִבִּפְנִים וְאִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מִבְּחוּץ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה מָאן דְּאָמַר מִבִּפְנִים בְּתוֹךְ טֶפַח. מָאן דְּאָמַר מִבְּחוּץ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא נוֹגֵעַ בָּהֶן. שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה שֶׁאֵינָהּ מְכוּוָּנוֹת כְּנֶגֶד הַכָּרְתִּין. נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי שֶׁאִם הָיוּ זוֹרְעִין בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה הַכֹּל אָסוּר. חוּץ לְשִׁשָּׁה הַגְּפָנִים מוּתָּרוֹת וְהַכֶּרֶם אָסוּר.

וְאֵיזֶהוּ כֶּרֶם דַּל. אָמַר רִבִּי יוֹנָה דַּל בִּגְפָנִים וְעָשִׂיר בַּעֲבוֹדוֹת.

ב **משנה:** כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כֶּרֶם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כֶּרֶם. וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּי אֵינָן.

הלכה: אָמַר לָהֶן רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹתָם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּי אֵינָן. חֲרֵי הֵן עִיקָּרוֹ שֶׁל כֶּרֶם. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה הָדָא אָמְרָה כְּשֶׁהָיוּ שֵׁשׁ כְּנֶגֶד שֵׁשׁ. אֲבָל אִם הָיוּ חָמֵשׁ כְּנֶגֶד חָמֵשׁ. כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהֵן רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּי אֵינָן. אָמַר רִבִּי מָנָא הָדָא דְתֵימַר בְּשֶׁהָיוּ חָמֵשׁ כְּנֶגֶד חָמֵשׁ. אֲבָל אִם הָיוּ שֵׁשׁ כְּנֶגֶד שֵׁשׁ אִילּוּ אַתְּ רוֹאֶה אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּ אֵינָן אֵילּוּ אֵילּוּ. מַהִי הָדָא דְתַנִּינָן רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּ אֵינָן. אָמַר רִבִּי הוּנָא שֶׁמּוּתָּר לְהַדְלוֹתָן עַל זַרְעוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא הָדָא מְסַיְּעָא לְהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי אִם הָיוּ זוֹרְעִים בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה הַכֹּל אָסוּר. חוּץ לְשִׁשָּׁה גְּפָנִים מוּתָּרוֹת וְהַכֶּרֶם אָסוּר.

שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן כָּךְ חֲלוּקִין בִּשְׁכוּנַת קְבָרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹנָה וְלֹא דַמְיָא תַּמָּן מְרוּוָּחִין וּרְצוּפָן יֵשׁ לָהֶן שְׁכוּנַּת קְבָרוֹת. רְצוּפִין וְרְווּחִין אֵין עֲלֵיהֶן שְׁכוּנַּת קְבָרוֹת. בְּרַם הָכָא מְרוּוָּחִין וּרְצוּפָן בְּמַחְלוֹקֶת. רְצוּפִין וְרִיווּחָן דִּבְרֵי הַכֹּל. בְּרַם הָכָא מַה פְלִיגִין בְּשֶׁבָּא וּמְצָאָן רְצוּפִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֲנִי גַּל נָפַל עֲלֵיהֶן וּרְצָפָן. וְרַבָּנָן אָמַר מְרוּוָּחִין הֵן וּרְצָפָן.

ג **משנה:** חָרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכֶרֶם עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה. רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפַלֵּשׁ מֵרֹאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוֹפוֹ חֲרֵי זֶה נִרְאֶה כִּבְיַן שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ וְאִם לָאו חֲרֵי הוּא כִּנַּת. הַגַּת שֶׁבְּכֶרֶם עָמוּקָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ דִּבְרֵי רִבִּי לִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. שׁוֹמְרָה שֶׁבְּכֶרֶם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ וְאִם הָיָה סֵעַר כּוֹתֵשׁ אָסוּר. גֶּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּנֵגַע אוֹ בְנֶגַע נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבַּיִת שֶׁבְּכֶרֶם זוֹרְעִין אוֹתוֹ.

הלכה: עַד שֶׁיְּהֵא מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ מִן מַה דְתַנֵּי מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּחָרִיץ מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ. הֲוֵי כֵן רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר מֵימַר אֲפִילּוּ אֵינוֹ מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ. מַה פְלִיגִין כְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת מִיכָּן וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת מִיכָּן. אֲבָל אִם הָיְתָה שׁוּרָה אַחַת מִיכָּן וְשׁוּרָה אַחַת

מִיכָּן מִכְּיָן שֶׁהוּא מַגִּיעַ כְּנֶגֶד שֶׁלֹּשׁ גְּפָנִים בָּטֵל הַכֶּרֶם.

תַּנַּי פָּחוֹת מִיכֵּן אָסוּר. דְּלָ כֵן מַה אֲנַן אָמְרִין עֲשָׂרָה אָסוּר תִּשְׁעָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אֶלָּא מַהוּ פָּחוֹת מִיכֵּן לְרוֹחַב דִּלָ כֵן מַה אֲנַן אָמְרִין יֵעָשֶׂה כְּסָתוּם וּתְהֵא מוּתָּר. וְיֵעָשֶׂה כְּסָתוּם וְיהֵא מוּתָּר. לֹא כֵן תַּנַּי שָׁרְשֵׁי פֵּיאָה נִכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים חֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרִין. שַׁנְיָא הִיא שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף. אָמַר לָהֶן רִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֵין אַתֶּם מוֹדִין לִי שֶׁעָמוֹק כְּגָבוֹהַּ אֶלָּא רִבִּי לְיֵעֶזֶר מוֹדֶה לְרִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף. מִסְתַּבְּרָא יַעֲקֹב. רִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי לְיֵעֶזֶר. רִבִּי לְיֵעֶזֶר יוֹדֵי לְרִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁעָמוֹק כְּגָבוֹהַּ. רִבִּי לְיֵעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי לְיֵעֶזֶר שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף.

רִבִּי חִיָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם חָלָל ארבע. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הָדָא דְתֵימַר בַּעֲגוֹלָה אֲבָל בִּמְרוּבַּעַת אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם חָלָל אַרְבָּעָה. רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל אָמַר צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְמַעֲלָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָדָא דְתֵימַר בַּעֲגוֹלָה אֲבָל בִּמְרוּבַּעַת אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְמַעֲלָה.

מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה הִיא מַתְנִיתָא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מַשְׁלִים. אַרְבָּעָה זֹרֵעַ מִיָּד.

רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וּבְבָתֵּי כְלָאִים הוּחְבָּאוּ. בַּיִת שְׁמַחְבִּיאִין בּוֹ אֶת הַכִּלְאַיִם.

ד משנה: הַנּוֹטֵעַ יֶרֶק בְּכֶרֶם אוֹ הַמְקַיֵּים חֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהֵן נְטוּעוֹת אַרְבַּע עַל אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ עַל חָמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ אוֹ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע חֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ עֲגוֹלוֹת וְלֹא מְרוּבָּעוֹת.

הלכה: רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא אָמַר וְהוּא שֶׁזָּרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִית. רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וְהוּא שֶׁתְּהֵא הָאֶמְצָעִי עֲגוֹלָה יֶרֶק. הֵיךְ עֲבִידָא. שׁוּבָּע שׁוּרִין מִן שׁוּבָּע שׁוּרִין. צֵא מֵהֶן אַרְבַּע גְּפָנִים לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת הַכֶּרֶם נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. הָדָא הִיא דְתַנִּינָן חֲרֵי [הוּא] מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים.

אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהֵן נְטוּעוֹת אַרְבַּע עַל אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ עַל חָמֵשׁ. הָדָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי זְעִירָא דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמְּקוֹם כָּרְתּוֹן. הָיוּ נְטוּעוֹת שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ אוֹ שֶׁבַע עַל שֶׁבַע הָדָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי לָעְזָר דְּרִבִּי לָעְזָר אָמַר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ. מִשְּׁמוֹנָה וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

ה משנה: הָרוֹאֶה יֶרֶק בַּכֶּרֶם וְאָמַר כְּשֶׁאַגִּיעַ לוֹ אֲלַקְּטֶנּוּ מוּתָּר. כְּשֶׁאַחְזוֹר אֲלַקְּטֶנּוּ. אִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר.

הלכה: רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר בְּפוֹעֵל שָׁנוּ.

בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא עָסוּק בִּמְלַאכְתּוֹ עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּפוֹעֵל. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁקַּיִּים יְרָקוֹת שָׁדֶה בְּכֶרֶם אֲסוּרִין בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר. פּוֹעֵל שֶׁקַּיִּים יְרָקוֹת שָׁדֶה בְּכֶרֶם אָסוּר לוֹ וּמוּתָּר לְכָל אָדָם. וְקַשְׁיָא אִם אָסוּר לוֹ יְהֵא אָסוּר לְכָל אָדָם. אִם מוּתָּר לְכָל אָדָם יְהֵא מוּתָּר לוֹ. אֶלָּא כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁאָסוּר לוֹ (בְּעָלָה קָטָן אֶחָד) [בְּלִקְטָן אַחֵר] אֲבָל אִם לִיקֵּט הוּא אָסוּר בֵּין לוֹ בֵּין לְכָל אָדָם.

וְאִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר. דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי מְשַׁעֲרִין בְּהָדֵין יַרְבּוּזָה. כְּיצַד הוּא בּוֹדֵק. רַב בִּיבִי בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה לוֹקֵט אֶחָד וּמֵנִיחַ אֶחָד מַה שֶּׁזֶּה פּוֹחֵת זֶה מוֹסִיף.

ו משנה: הָיָה עוֹבֵר בַּכֶּרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים אוֹ שֶׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם. הַזּוֹרֵעַ וְסִיעָרָתוֹ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו מוּתָּר. סִיעָרָתוֹ הָרוּחַ לְפָנָיו. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אִם עָשָׂבִים יוּפָּךְ. וְאִם אָבִיב יִנָּפֵץ. וְאִם הֵבִיאָה דָּגָן יִדָּלֵק.

הלכה: אָמַר רִבִּי לָעְזָר מַתְנִיתִין בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה לָבָן וְסִיעָרָתוֹ הָרוּחַ לִשְׂדֵה כֶּרֶם. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי מַה אִיתְאֲמַרַת בְּעוֹמֵד אוֹ אֲפִילּוּ עוֹמֵד. אֵין תֵּימַר בְּעוֹמֵד בְּלָבָן הָא בִּשְׂדֵה כֶּרֶם לֹא. אֵין תֵּימַר אֲפִילּוּ עוֹמֵד הִיא הָדָא הִיא הָדָא. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן הַזּוֹרֵעַ וְסִיעָרָתוֹ הָרוּחַ לַאֲחוֹרָיו מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹנֶס. מַה נָן קַיָּימִין אִי בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה כֶּרֶם עוֹבֵד עֲבוֹדָה וְאַתְּ אָמַר מוּתָּר. אֶלָּא כִּי נָן קַיָּימִין בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה לָבָן וְסִיעָרָתוֹ הָרוּחַ לִשְׂדֵה כֶּרֶם.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא. אִם עָשָׂבִים יוּפָּךְ הַכֹּל מוּתָּר. אִם אָבִיב יִנָּפֵץ הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. אִם הֵבִיאָה דָּגָן תִּדָּלֵק הַכֹּל אָסוּר. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר הַכֹּל אָסוּר. מַהוּ הָדָה דְתַנִּינָן אִם עָשָׂבִים יוּפָּךְ אִם אָבִיב יִנָּפֵץ אִם הֵבִיאָה דָּגָן תִּדָּלֵק. כְּהַהִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן הָעֲרָלָה וּכְלְאֵי הַכֶּרֶם אֶת שֶׁדָּרְכּוֹ לְיִשָּׁרֵף יִשָּׁרֵף אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִיקָּבֵר יִקָּבֵר.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פְּעָמִים שֶׁהַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. פְּעָמִים שֶׁהַקַּשִּׁין אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר. הֵיךְ עֲבִידָא זָרַע בְּהֵיתֵר וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. זָרַע בְּאִיסּוּר וְהֶעֱבִיר אֶת הַסְּכָךְ הַקַּשִּׁין אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי נִיחָא הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. הַקַּשִּׁין

אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר גָּדֵל מִתּוֹךְ אִיסּוּר וְאַתְּ אָמַר מוּתָּר. רִבִּי זְעִירָא כְּדַעְתִּיהּ. דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן בָּצֵל שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁעֲקָרוֹ וּשְׁתָלוֹ אֲפִילוּ מוֹסִיף כַּמָּה אָסוּר שֶׁאֵין גִּידּוּלֵי אִיסּוּר מַעֲלִין אֶת הָאִיסּוּר.

ז משנה: הַמְקַיֵּים קוֹצִים בַּכֶּרֶם רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר קִידֵּשׁ אֶלָּא דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּימִים. הָאִירוֹס וְהַקִּיסּוֹס וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ וְכָל מִין זְרָעִים אֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקַּנְבַּס רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כִּלְאַיִם. וְהַקִּינָרָס כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם.

הלכה: אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ טַעֲמָא דְּרִבִּי לִיעֶזֶר שֶׁכֵּן מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמָלִים בַּעֲרַבְיָא.

הָאִירוֹס אִירוֹסְיָה. הִקִּיסּוֹס קִיסּוֹסָא. וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ קְרִינוֹן.

הַקָּנִים וְהָאָגִין וְהַוְורָד וְהָאָטָדִין מִין אִילָן וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַשִּׁיפָה וְהַחִיטּוֹן וְהַגֶּמִי וּשְׂאָר כָּל הַגִּדִּילִין בָּאָפָּר מִין דְּשָׁאִים וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. וְהָתַנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה אֵילּוּ הֵן מִינֵי דְּשָׁאִים הַקִּינָרָס וְהַחַלְמָה וְהַדְּמוּעַ וְהָאָטָד. תַּמָּן לִבְרָכָה וְכַאן לְכִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָדָא אָמְרָה אֶתְרוֹג אַף עַל פִּי שֶׁאַתְּ אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אַתְּ אוֹמֵר עַל הַתְּמוּרָה שֶׁלּוֹ בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים.

הַצָּלָף בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם וְאֵינוֹ כִּלְאַיִם בִּזְרָעִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵינוֹ כִּלְאַיִם לֹא בְכֶרֶם וְלֹא בִזְרָעִים. הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא חַיָּיב בְּעָרְלָה. תַּנֵּי רִבִּי חִינְנָא בַּר פַּפָּא אֶת שֶׁהוּא עוֹלֶה מִגִּזְעוֹ מִן אִילָן מִשָּׁרְשָׁיו מִן יֶרֶק. הָתִיבוּן הֲרֵי אַכְרוּב הֲרֵי הוּא עוֹלֶה מִגִּזְעוֹ. כָּאן בְּוַדַּאי כָּאן בְּסָפֵק.

פרק ו

א משנה: אֵי זֶהוּ עָרִיס הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ בְצַד חָרִיץ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מוֹדְדִין אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִיקַּר גְּפָנִים וּלְשָׁדֶה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין מִן הַגֶּדֶר וּלְשָׁדֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי טוֹעִין כָּל הָאוֹמְרִין כֵּן. אֶלָּא אִם יֵשׁ אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִיקַּר גְּפָנִים וּלְגֶדֶר נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְכַמָּה הִיא עֲבוֹדַת הַגֶּפֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ. וְרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה.

הלכה: וְקַשְׁיָא עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי בְּלֹא כֵן אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בֶּעָרִיס הַמְּעוּקָּם שָׁנוּ. אִם בֶּעָרִיס הַמְּעוּקָּם שָׁנוּ בְּלֹא גֶדֶר אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בֶּעָרִיס הַמְּעוּקָּם שָׁנוּ. אִם בֶּעָרִיס הַמְּעוּקָּם שָׁנוּ בְּלֹא גֶדֶר אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי מַהוּ לִיזְרֹעַ בִּנְתַיִם. כְּמְכוּוָּנוֹת הֵן וְאַתְּ אָמַר אָסוּר לִיזְרֹעַ בִּנְתַיִם. מַהוּ לִזְרֹעַ בֵּין הַגְּפָנִים כְּמָה דְתֵימַר גַּבֵּי מוּקְשֶׁה אָסוּר לִזְרֹעַ בֵּין הַגּוּמּוֹת. אוֹף הָכָא אָסוּר לִיזְרֹעַ בֵּין הַגְּפָנִים.

רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בֶּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ. אִם בֶּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ בְּלֹא גֶדֶר אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. נֵימַר [בְּגִין] בֵּית הִלֵּל תַּנְיֵיתֵיהּ. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה מִסְתַּבְּרָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ [בְּגִין] בֵּית הִלֵּל. וּמוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּעָרִיס הַמְּעוּקָּם שָׁנוּ בְּגִין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר טוֹעִין כָּל הָאוֹמְרִין כֵּן. אֵין תֵּימַר בֶּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ מַה אִית בָּהּ טוֹעִין. בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין. מַה בֵּינֵיהוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹנָה תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ הַכָּרְתִּין נְתוּנִין מִקְּצָתָן בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִקְּצָתָן חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין מָקוֹם שֶׁהַחוּט כָּלֶה אָסוּר וְהַשְׁאָר מוּתָּר. הָיוּ שָׁם שְׁתֵּי אַמּוֹת מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא שְׁתֵּי אַמּוֹת. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אָסוּר עַד שְׁתֵּי אַמּוֹת אַחֵר.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּתַנִּינָן עַל גִּנָּה קְטָנָה שֶׁהִיא מוּקֶּפֶת עָרִיס אִם יֵשׁ בָּהּ מִלֹּא בוֹצֵר סַלּוֹ מִיכָּן וּמִלּוֹא בוֹצֵר סַלּוֹ מִיכָּן תִּיזָּרֵע וְאִם לָאו לֹא תִיזָּרֵע. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אַמָּה בוֹצֵר וְאַמָּה סַלּוֹ אַמָּה בוֹצֵר וְאַמָּה סַלּוֹ. הֲווֹן בָּעֵיי מֵימַר מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אֵין אוֹתָן הַכָּרְתִּין מְמַעֲטִין אַרְבַּע. תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ חֲבוּקִין לַכּוֹתֶל. לֹא אַרְבַּע אִינֵּין כְּלוּם הִלְכֹת עָרִיס בְּחָמֵשׁ. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ שְׁתַּיִם גְּפָנִים נְתוּנוֹת בְּקֶרֶן זָוִית אַחַת שֶׁאִם יִמְתְּחֵם הֵן נִרְאִין כְּאַרְבַּע בֵּינַיִן. רִבִּי יוֹסֵי דְּתַנִּינָן רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אֵין אוֹתוֹ הַכּוֹתֶל מְמַעֵט אַרְבַּע. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה חָבוּק לַכּוֹתֶל. וְהָכִין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּהָכָא. מִסְתַּבְּרָא רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל יוֹדוּן לְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יוֹסֵי יוֹדֵי לְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי יוֹסֵי.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כִּדְבָרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְתַנַּיי תַּמָּן הֲלָכָה כִּדְבָרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

ב משנה: עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמִּדְרֵגָה. רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כּוּלּוֹ הֲרֵי זֶה אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׁדֶה וְאִם לָאו אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְּנֶגְדּוֹ. רִבִּי לְעָזָר אוֹמֵר אַף הַנּוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת בַּמַּדְרֵגָה אִם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ וְאִם לָאו הֲרֵי זוֹ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ.

הלכה: רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִבִּי יוֹנָתָן בְּשֵׁם רִבִּי לִיעֶזֶר הַגּוֹמֵם אֶת כַּרְמוֹ פָּחוֹת מִשָּׁפַח חַיָּיב בְּעָרְלָה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן דִּבְרֵי חֲכָמִים עַד שֶׁיְּגוֹם מֵעִם הָאָרֶץ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן בְּשֵׁם רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הָעוֹשֶׂה כְּרֵי מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֵּיאָה חַיָּיב בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן וְרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מִשֵּׁם בֵּית שַׁמַּי הַמֵּת מְטַמֵּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ. רִבִּי מָנָא אָמַר הָדָא אֲחָרֶייְתָא מִשּׁוּם בֵּית שַׁמַּי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר כּוּלְּהוֹן מִשּׁוּם בֵּית שַׁמַּי. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אוּף הָדָא דְתַנִּינָן מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. דִּלְא כֵן מַה בֵּין הָעוֹמֵד בָּאָרֶץ מַה בֵּין הָעוֹמֵד בַּמַּדְרֵיגָה.

גְּבוֹהָה. מַה גְּבוֹהָה שׁוּרָה גְּבוֹהָ מַדְרֵיגָה. אֵין תֵּימַר גְּבוֹהָה שׁוּרָה שׁוֹפֵעַ הַמַּדְרֵיגָה כְלָמַטָּן. אֵין תֵּימַר גְּבוֹהָה הַמַּדְרֵיגָה שִׁיפּוּעַ הַשּׁוּרָה מִלְמַעֲלָן. וְהָתַנֵּי שְׁתֵּי שׁוּרוֹת בַּמַּדְרֵיגָה. אִית לָךְ מֵימַר גְּבוֹהָה שׁוּרָה. לֹא גְּבוֹהָה מַדְרֵיגָה. אָמַר רִבִּי מָנָא כָּל אוֹתָן עֲשָׂרָה טְפָחִים שֶׁבַּמַּדְרֵיגָה עָשׂוּ אוֹתָם מָקוֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

תַּמָּן תַּנִּינָן הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בַּכּוֹתֶל לְמַעֲלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים כְּזוֹרֵק בָּאֲוִיר לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים כְּזוֹרֵק בָּאָרֶץ. רַב חִסְדָּא אָמַר בְּמוּדָד לָכְסֹן. וְאֵין סוֹפָהּ לֵירֵד. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן תִּיפְתָּר שֶׁהָיְתָה דְּבֵילָה שְׁמִינָה וְהִיא נִיטוֹחָה. רִבִּי חַגַּי בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי לֵית הָדָא אָמְרָה שִׁיפּוּעַ הַמַּדְרֵיגָה כְלָמַטָּן. אָמַר לֵיהּ תַּמָּן זְרָעִין נֶהֱנִין מִן הַמַּדְרֵיגָה בְּרַם הָכָא דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהְיוֹת שָׁפִין בָּהּ וְהִיא נוֹפֶלֶת. אִילּוּ אָמַר בְּשֶׁהָיָה שָׁם חוֹר וְהִיא נֶהֱנָה מִן הַחוֹר כְּשֵׁם שֶׁהַזְּרָעִין נֶהֱנִין מִן הַמַּדְרֵיגָה יָאוּת.

שְׁתֵּי גִינּוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם וְהָעֶלְיוֹנָה אֵינָהּ עֲשׂוּיָה כֶּרֶם. זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לָאֲוִיר עֲשָׂרָה. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא לֵית הָדָא אָמְרָה שִׁיפּוּעַ הַמַּדְרֵיגָה כְלָמַטָּן. אָמַר לֵיהּ מִשּׁוּם זְרָעִים נוֹטִין לַאֲוִיר הַכֶּרֶם. הָעֶלְיוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵינָהּ עֲשׂוּיָה כֶּרֶם זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת הַמַּדְרֵיגָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִיקַּר הַגַּפָּנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לֵית כָּאן לְעִיקַּר הַגַּפָּנִים אֶלָּא לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה. כְּהָדָא דְתַנֵּי שָׁרְשֵׁי פֵּיאָה נִכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים חֲרֵי אִילּוּ מוּתָּרִין.

ג משנה: הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אפיפיירות לֹא יָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר וְאִם הֵבִיא לֹא קִידֵּשׁ. וְאִם הוֹלִךְ הֶחְדֵּשׁ אָסוּר. וְכֵן הַמַּדְלֶה עַל מִקְצַת אִילָן סָרָק. הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אִילָן מַאֲכָל מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר. וְאִם הוֹלִךְ הֶחְדֵּשׁ יַחֲזִירֶנּוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶצֶל רִבִּי יִשְׁמָעֵאל מִכְפַּר עֲזִיז הָרְאֻהוּ גֶּפֶן שֶׁהוּא מוּדְלֶה עַל מִקְצַת תְּאֵינָה. אָמַר לוֹ מַה אֲנִי לְהָבִיא זֶרַע תַּחַת הַמּוֹתָר אָמַר לוֹ מוּתָּר. וְהַעֲלֵהוּ מִשָּׁם לְבֵית מִגִּינְיָא וְהָרְאֻהוּ גֶּפֶן שֶׁהוּא מוּדְלֶה עַל מִקְצַת הַקּוֹרָה וְסַדָּן שֶׁל שִׁקְמָה וּבוֹ קוֹרוֹת הָרַבָּה אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרָה הַזּוֹ אָסוּר וְהַשְּׁאָר מוּתָּר. אִי זֶהוּ אִילָן סָרָק כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּירוֹת. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הַכֹּל אִילָן סָרָק חוּץ מִן הַזַּיִת וּמִן הַתְּאֵינָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ נוֹטְעִין שָׂדוֹת שְׁלֵימוֹת חֲרֵי זֶה אִילָן סָרָק.

הלכה: חִזְקִיָּה אָמַר מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה הִיא מַתְנִיתָא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מַשְׁלִים אַרְבָּעָה נַחַת הוּא לָהּ. עַד הֵיכָן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי אָחָא רִבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עַד שֵׁשׁ אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי מָנָא אָזְלִית לְקֵיסָרִין וְשָׁמְעִית רִבִּי הוֹשַׁעְיָה בַּר שַׁמַּי בְּשֵׁם רִבִּי יְצָחָק בֶּן לָעְזָר אִם הָיוּ שְׁתֵּי פִּיפְיִירוֹת מוּתָּר. אָמַר רִבִּי חִינְנָא וְתַנֵּי וּפַלִּיג אִם הָיָה דַּרְכּוֹ לִפְסֹעַ אָסוּר. וְתַנֵּי כֵן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אוֹמֵר אִם הָיָה דַּרְכּוֹ לִפְסֹעַ בֵּין פִּיפּוֹר לְפִיפּוֹר כְּפִיפּוֹר אֶחָד הוּא.

מַה בֵּין אִילָן סָרָק מַה בֵּין אִילָן מַאֲכָל. אָדָם מְבַטֵּל אִילָן סָרָק עַל גַּבֵּי נַפְנוֹ וְאֵין אָדָם מְבַטֵּל אִילָן מַאֲכָל עַל גַּבֵּי נַפְנוֹ.

תַּמָּן תַּנִּינָן כָּל חֲמָתוֹת צְרוּרוֹת טְהוֹרוֹת חוּץ מִשֶּׁל עֲרָבִיִּים. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר צְרוּר הַשָּׁעָה טְהוֹרוֹת צְרוּר עוֹלָם טְמֵאוֹת. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל חֲמָתוֹת צְרוּרוֹת טְהוֹרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי מָחְלַף. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא כְּמַתְנִיתִין. אָמַר רִבִּי יוּדָן סִימָנָא דְּכֵלִים כִּלְאַיִם דִּלְ כֵן מַה בֵּין צְרוּר עוֹלָם מַה בֵּין צְרוּר שָׁעָה. דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי אָמְרֵי צְרוּר עוֹלָם צָרִיךְ חִיתּוּךְ צְרוּר שָׁעָה אֵינוֹ צָרִיךְ חִיתּוּךְ.

ד משנה: פִּיסְקֵי עֲרִיס שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד. וְכָל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּכֶּרֶם אֵין בָּהֶן וְעוֹד חוּץ מִפִּיסְקֵי עֲרִיס. אִילּוּ הֵן פִּיסְקֵי עֲרִיס עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֶמְצַע וְנִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ חָמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּן וְחָמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּן אִם יֵשׁ שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכּוֹתֶל מִתּוֹךְ קֶרֶן וְכָלָה. נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הַקָּנִים הַיּוֹצְאִין מִן הֶעָרִיס חַס עֲלֵיהֶן לִפְסָקָן כְּנִגְדָּן מוּתָּר. עֲשָׂאָן כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ בָּהֶן הֶחְדֵּשׁ אָסוּר. הָפְרַח הַיּוֹצֵא מִן הֶעָרִיס רוֹאִין אוֹתוֹ כְּיִלּוּי מְטוּשְׁלֶת תְּלוּיָה בּוֹ כְּנֶגְדּוֹ אָסוּר. וְכֵן בְּדָלִית. הַמּוֹתֵחַ זְמוֹרָה מֵאִילָן לְאִילָן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר. סִיפְּקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְגָמֵי תַּחַת הַסִּיפּוּק מוּתָּר. עֲשָׂאוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ עָלָיו הֶחְדֵּשׁ אָסוּר.

הלכה: לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִּין. פָּתַר לָהּ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְכָל שֶׁהוּא. וְלָמָּה לֹא תַנִּינְתָּהּ דִּלְא תִיסְבּוֹר כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כָּל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים וְעוֹד טֶפַח וְהֶהֵן רִיבָּה צִיבְחַד לְפוּם כֵּן לֹא תַנִּיתָהּ.

רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי לָמָּה לִי נָן אָמְרִין כָּל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין בָּהֶן וְעוֹד חוּץ מִפִּיסְקֵי עֲרִיס. וְהָתַנִּינָן עֲשָׂרֶת קַבִּין יְרוּשַׁלְמִיִּים שֶׁהֵן שִׁשָּׁה עֶשְׂרוֹנִין וְעֹדְוֹרִין. תַּמָּן לְמִידּוֹת וְכָאן לְאַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן מְשׁוּלָּם אוֹמֵר וְעוֹד קַב לְמֵאָה סְאָה שְׁתוּת לְמִדְמֵע. תַּמָּן לְמִידּוֹת וְכָאן לְאַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן אָמַר רִבִּי יוּדָה

בֶּן בָּבָא הַגִּינָּה וְהַקַּרְפֵּף שֶׁהִיא שִׁבְעִים וְשִׁיֵּרַיִים עַל שִׁבְעִים וְשִׁיֵּרַיִים. שְׁמוּאֵל אָמַר בִּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אַמָּה שָׁנוּ.

וְלָא שַׁנְיָא בֵּין שֶׁבָּנָה גֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נָטַע אַחַת עֶשְׂרֵה גְּפָנִים בֵּין שֶׁנָּטַע אַחַת עֶשְׂרֵה גְּפָנִים וְאַחַר כָּךְ בָּנָה גֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נִפְסְקָה הָאֶמְצָעִית יֵשׁ כָּאן עָרִיס וְיֵשׁ כָּאן פִּיסְקֵי עָרִיס. חֶרֶב הַגֶּדֶר אֵין כָּאן עָרִיס וְלֹא פִּיסְקֵי עָרִיס. רִבִּי אֶבְדּוּמֵי אֲחַוָּה דְּרִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי חֲזַר וּבְנָיָהּ אַתְּ אָמַר חֲזַר עָרִיס לְמְקוֹמוֹ וְדִכְוָותָהּ חָזְרוּ פִּיסְקֵי עָרִיס לִמְקוֹמָן.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁרַךְ רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי בְּנַגְנִיגָר. מַה שָּׁרַךְ פִּיסְקֵי עָרִיס שָׁרַךְ. רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁרַךְ רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי בְּנַגְנִיגָר. מַה שָּׁרַךְ בֵּין עָרִיס לַגֶּדֶר שָׁרַךְ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַשְׁיְיתָהּ קוֹמֵי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא נִיחָא פִּיסְקֵי עָרִיס שָׁרַךְ דִּבְרֵי חֲכָמִים חֲלוּקִין עָלָיו. בֵּין עָרִיס לַגֶּדֶר שָׁרַךְ דִּבְרֵי חֲכָמִים חֲלוּקִין עָלָיו. וְלָא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עָרִיס עַצְמוֹ מַהוּ רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ.

וְהוּא שֶׁיְּהֵא בְּקֶרֶן זָוִית אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי מָקוֹם.

תַּנִּינָן הָכָא רִבִּי יוֹסֵי וְתַנִּינָתָהּ תַּמָּן. אִילּוּ תַנִּינָתָהּ הָכָא וְלֹא תַנִּינָתָהּ תַּמָּן הֲוֵינָן אָמְרִין הָכָא עַל יְדֵי שֶׁהִיא הֲלָכַת עָרִיס אַתְּ אָמַר אָסוּר תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁאֵינוֹ הֲלָכַת עָרִיס אַתְּ אָמַר מוּתָּר. הֲוֵי צוּרְכָה מַתְנֵי תַּמָּן. אוֹ אִילּוּ תַנִּינָתָהּ תַּמָּן וְלֹא תַנִּינָתָהּ הָכָא הֲוֵינָן אָמְרִין תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁהוּא מְגוּפָּף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו אַתְּ אָמַר אָסוּר הָכָא עַל יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מְגוּפָּף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו אַתְּ אָמַר מוּתָּר. הֲוֵי צוּרְכָה מַתְנֵיָא הָכָא וְצוּרְכָה מַתְנֵיָא תַּמָּן.

תַּמָּן אָמַר אַתְּ רוֹאֶה כֵּילּוֹ שְׁפוּד שֶׁל מַתֶּכֶת תָּחוּב בּוֹ. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַד מָקוֹם שֶׁהוּא נִקְמָן.

רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא תַּחַת הָאֶשְׁכּוֹלוֹת אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ תַּחַת הֶעָלִין לֹא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֲפִילּוּ תַּחַת הֶעָלִין אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ.

פרק ז

א **משנה:** הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ אִם אֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ אֲפִילּוּ הִבְרִיכָהּ בִּדְלַעַת אוֹ בְסִילוֹן. הִבְרִיכָהּ בְּסֶלַע אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ אֶלָּא שָׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ. הָאַרְכּוּבָה שֶׁבְּגֶפֶן אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מֵעִיקָּר הַשֵּׁנִי.

הלכה: לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ הָא מִן הַצַּד מוּתָּר. מַה נָן קַיָּמִין אִי מִשֶּׁם זְרָעִים בְּאִילֶן לָמָּה לִי גֶּפֶן אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הָאִילָן. אִי מִשּׁוּם עֲבוֹדָה נִיתְנֵי שִׁשָּׁה. אֶלָּא כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר שְׁלֹשָׁה. אֵין כְּרִבִּי עֲקִיבָה אֲפִילּוּ מִן הַצַּד נִיתְנֵי שְׁלֹשָׁה. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מִשֶּׁם זְרָעִים עַל גַּבֵּי הַגֶּפֶן.

תַּמָּן תַּנִּינָן מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרִישָׁה וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא מַקְשֵׁי תַּמָּן אַתְּ אָמַר אֵין הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְכִין מִן הַצַּד. וְהָכָא אַתְּ אָמַר הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְכִין מִן הַצַּד. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי כָּאן וְכָאן אֵין הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְכִין מִן הַצַּד. אֶלָּא שֶׁהֵן עוֹשִׂין עָפָר תְּחוּחַ וְהֵן מַלְקִין אַרְעִיתוֹ שֶׁל כּוֹתֶל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנִּינָן תַּמָּן מֵי רַגְלַיִם. וּמֵי רַגְלַיִם מְהַלְכִין מִן הַצַּד. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְהָתַנִּינָן מַחֲרִישָׁה. אִית לָךְ מֵימַר מַחֲרִישָׁה מְהַלֶּכֶת מִן הַצַּד.

אֲפִילּוּ הִבְרִיכָהּ בִּדְלַעַת אוֹ בְסִילוֹן. הָדָא דְתֵימָר בְּסִילוֹן שֶׁל חֶרֶס אֲבָל בְּסִילוֹן שֶׁל אֶבֶן אֵינוֹ צָרִיךְ עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְמַעֲלָן.

הִבְרִיכָהּ בְּסֶלַע הָדָא דְתֵימָר בְּהָדֵין צַלְמָא בְּרַם בְּהָדֵין רְכִיכָה מִתְפַּתְּפֶת הוּא.

וְהַאי כְּשֶׁאֵין הָרִאשׁוֹן נִרְאֵית אֲבָל אִם הָיָה הָרִאשׁוֹן נִרְאֶה נוֹתֵן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנִּינָן דְּבַתְרָהּ הַמַּבְרִיךְ שְׁלֹשָׁה גְּפָנִים וְעִיקְּרֵיהֶן נִרְאִין וְתַנֵּי עֲלָהּ בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים לְעִנְיַן הַכֶּרֶם אֲבָל לְעִנְיַן עֲבוֹדָה נוֹתֵן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן.

ב **משנה:** הַמַּבְרִיךְ שְׁלֹשָׁה גְּפָנִים וְעִיקְּרֵיהֶן נִרְאִין. רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ שָׁם בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת וְאִם לָאו אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. גֶּפֶן שֶׁיָּבְשָׁה אֲסוּרָה וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף גֶּפֶן עֲמֻקָּה אָסוּר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר רִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְׁמוֹ אַף עַל גַּבֵּי הַגֶּפֶן אָסוּר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. אֵלּוּ אֲסוּרִין וְלֹא מְקֻדָּשִׁין מוּתָּר חָרְבָּן הַכֶּרֶם הַכֶּרֶם מוּתָּר מָחוֹל הַכֶּרֶם מוּתָּר פִּיסְקֵי עָרִיס מוּתָּר אַפִּיפִירוֹת. אֲבָל תַּחַת הַגֶּפֶן וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם הֲרֵי אֵילּוּ מְקֻדָּשִׁין.

הלכה: אָמַר רִבִּי לָעְזָר הֲלָכָה דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא.

נִיחָא בְּסִיתְוָא אֲבָל בְּקַיְיטָא. אִית אֲתָרִין דְּמַתְּרֵן טַרְפֵּיהֶן אֲפִילּוּ בְּקַיְיטָא.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא עַל גַּבֵּי זְמוֹרָה הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲוֵינָן סָבְרִין כֻּלָּם יֵשׁ לוֹ אֲוִיר גֶּפֶן יְחִידִית אֵין לָהּ אֲוִיר. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָא. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ גֶּפֶן יְחִידִית יֵשׁ לָהּ אֲוִיר.

מוֹתָר מָחוֹל הַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מוֹתָר חָרְבַּן הַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מוֹתָר פִּיסְקֵי עֲרִיס שִׁשָּׁה טְפָחִים מוֹתָר הַפִּיפְיָירוֹת שִׁשָּׁה טְפָחִים.

בֶּנְתַּיִים מַהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. מַה נַפְשֵׁךְ כֶּרֶם גָּדוֹל הוּא לָמָּה לִי חָרְבָּנוֹ אֲפִילוּ מַטָּעָתוֹ. כֶּרֶם קָטָן הוּא אֵין לוֹ מָחוֹל. אֶלָּא כִּי נָן קַיְימִין בְּכֶרֶם גָּדוֹל שְׁנָטָעוֹ עַל מַטַּע כֶּרֶם קָטָן. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הֲדָא אָמְרָה כֶּרֶם גָּדוֹל שֶׁנְּטָעוֹ שְׁמוֹנָה עַל שְׁמוֹנָה אֵין לוֹ מָחוֹל. אֵין תֵּימַר מַטַּע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה תּוֹכוֹ אָסוּר וּמְקֻדָּשׁ חוּצָה לוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֵין לוֹקִין אֶלָּא עַל עִיקַּר הַכֶּרֶם.

ג משנה: הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ חֲרֵי זֶה קִידֵּשׁ וְחַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע אֶת כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

הלכה: כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִלְאָיִם אֵין לִי אֶלָּא כַּרְמְךָ כֶּרֶם אַחֵר מְנַיִין תַּלְמוּד לוֹמַר כִּלְאַיִם לֹא כֶרֶם וְלֹא כִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי לָעְזָר דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר אֵין לְגוֹי קִינְיָין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְפוֹטְרוֹ מִן הַמַּעְשְׂרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא תִּיפְתָּר בְּגוֹי שֶׁזָּרַע כַּרְמוֹ כִלְאַיִם וּלְקָחוֹ מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסָה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. הַנַּעֲבָד אִית תַּנֵּי תַּנֵּי בֵּין שֶׁלּוֹ בֵּין שֶׁל אֲחֵרִים אָסוּר. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי שֶׁלּוֹ אָסוּר שֶׁל אֲחֵרִים מוּתָּר. הַוון בָּעֵיי מֵימַר מָאן דְּאָמַר בֵּין שֶׁלּוֹ בֵּין שֶׁל אֲחֵרִים אָסוּר רִבִּי מֵאִיר וְרִבִּי יוּדָה. מָאן דְּאָמַר שֶׁלּוֹ אָסוּר וְשֶׁל אֲחֵרִים מוּתָּר רִבִּי יוֹסֵה וְרִבִּי שִׁמְעוֹן. רִבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רִבִּי לָא דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. כַּמָּה דְתֵימַר תַּמָּן דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסָר לְהַדְיוֹט נֶאֱסָר לְגַבּוֹהַּ וְדִכְוָותָהּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּךְ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסָר לְהַדְיוֹט נֶאֱסָר לְגַבּוֹהַּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר קְנָסִיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר וַעֲבַד עוּבְדָּא דִּכְוָותֵיהּ מִן הָדָא. הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. וְכִי מַה עָשָׂה מַעֲשֶׂה. אֶלָּא כְּשֶׁהוֹסִיף לְפִי דַּעְתּוֹ הוּא מוֹסִיף. חַד בַּר נַשׁ חֲוִי סַלְעֵיהּ לְרִבִּי לָעְזָר אָמַר לֵיהּ טָבָא הִיא וִיפְסְלַת. אֲתָא עוּבְדָּא קוֹמֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וּקְנָסִיהּ מִן הָדָא. הַמַּרְאֶה דִּינָר לְשׁוּלְחָנֵי וְנִמְצָא רַע חַיָּיב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שָׂכָר. וְרִבִּי לָעְזָר נוֹשֵׂא שָׂכָר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבּוּנָא הַמַּחֲזִיק בּוֹ כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. רִבִּי יוֹסֵי בִּירְבִּי בּוּן לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא רִבִּי לָעְזָר אָמַר קְנָסִיהּ דְּרַבָּנִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר קְנָסָהּ דְּרִבִּי מֵאִיר. כָּךְ אָתָא עוּבְדָּא שָׁאַל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרִבִּי לָעְזָר הַהֵן קְנָסָא דְּמָאן. אָמַר לֵיהּ דְּרַבָּנִין. אָמַר לֵיהּ פּוּק שְׁלֵם.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בָּעֲנָבִים שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת. אָמַר לֵיהּ רִבִּי לָעְזָר הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר וְשֶׁאֵינוֹ אוֹסֵר נֶאֱסָר. מַה פְלִיגִין בִּמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. אֲבָל הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהָאוֹסֵר נֶאֱסָר. הַמְסַכֵּךְ גַּפְנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע אֶת כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. חֲרֵי אֵין הַגֶּפֶן שֶׁלּוֹ וְאֵין הַתְּבוּאָה שֶׁלּוֹ וְאִיתְתָּבַת.

ד משנה: הָאַגָּס שֶׁזָּרַע אֶת הַכֶּרֶם וְיָצָא מִלְּפָנָיו קוֹצְרִין אֲפִילוּ בְּמוֹעֵד. עַד כַּמָּה הוּא נוֹתֵן לַפּוֹעֲלִין עַד שְׁלִישׁ. יוֹתֵר מִיכֵּן קוֹצֵר וְהוֹלֵךְ אֲפִילוּ לְאַחַר הַמּוֹעֵד. מֵאֵימָתַי נִקְרָא אַגָּס מְשֻׁשְׁקָע.

הלכה: רִבִּי בָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כֵּינִי מַתְנִיתָא מוּתָּר לְקוֹצְרוֹ אֲפִילוּ בְּמוֹעֵד.

עַד כַּמָּה הוּא נוֹתֵן [לַפּוֹעֲלִין] עַד שְׁלִישׁ. רַב חוּנָא וְרַב שֵׁשֶׁת חַד אָמַר שְׁלִישׁ לְשָׁכָר וְחָרָנָה אָמַר שְׁלִישׁ לְדָמִים.

מֵאֵימָתַי נִקְרָא אַגָּס מְשֻׁשְׁקָע. אָמַר רִבִּי אָחָא נִשְׁתַּקְעוּ הַבָּעָלִים וְלֹא נִתְיָיאֲשׁוּ הַבָּעָלִים אִיסּוּרוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. נִתְיָיאֲשׁוּ הַבָּעָלִים וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ הַבָּעָלִים אִיסּוּרָן מִדִּבְרֵיהֶן. וְיֵשׁ קוֹרְקַע נִגְזָל. אָמַר רִבִּי לָא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קוֹרְקַע נִגְזָל יֵשׁ יֵיאוּשׁ לְקוֹרְקַע.

ה משנה: הָרוֹחַ שֶׁעִילְעֲלָה אֶת הַגֶּפָנִים עַל גַּבֵּי תְבוּאָה יִגְדּוֹר מִיַּד וְאִם אֵירְעוּ אוֹנֶס מוּתָּר. תְּבוּאָה שֶׁהִיא נוֹטָה תַּחַת הַגֶּפֶן וְכֵן בְּיֶרֶק מַחֲזִיר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. מֵאֵימָתַי תְּבוּאָה מִתְקַדֶּשֶׁת מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ. וַעֲנָבִים מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ כְּפוּל הַלָּבָן. תְּבוּאָה שֶׁיָּבְשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וַעֲנָבִים שֶׁבִּישְׁלוּ כָּל צָרְכָּן אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת.

הלכה: וּכְבָן עַזַּאי יִסְפּוֹר. אַשְׁכָּח תַּנֵּי רִבִּי עֲקִיבָה אָמַר יַחֲזִיר. בֶּן עַזַּאי אָמַר יִסְפּוֹר.

אֵימָתַי מִתְקַדֶּשֶׁת מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי מִשֶּׁתַּשְׁרִישׁ. מָאן דְּאָמַר מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ מְסַיְיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. מָאן דְּאָמַר מִשֶּׁתַּשְׁרִישׁ מְסַיְיעָא לְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא.

וַעֲנָבִים מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ כְּפוּל הַלָּבָן. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי הִלֵּל דִּכְתִיב וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם. כֵּינִי מַתְנִיתָא אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת.

ו משנה: עָצִיץ נָקוּב מְקֻדָּשׁ בַּכֶּרֶם וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲסוּרִין וְאֵינָן מְקֻדָּשִׁין. הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכֶּרֶם אִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר.

הלכה: תַּנֵּי אֵין בֵּין עָצִיץ נָקוּב לְעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֶלָּא הֶכְשֵׁר זְרָעִים בִּלְבַד. כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵם כַּרְבָּנִין אִית חוֹרָנִין. עָצִיץ נָקוּב מְקֻדָּשׁ בַּכֶּרֶם וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב

אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ נָקוּב חַיָּיב מִשֶּׁאֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר. עָצִיץ נָקוּב אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים וּשֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר לָהּ סְתָם. רִבִּי חֲנִינָא מָטֵי בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הַתּוֹרָה רִיבְּתָה מִשֶּׁהֲרַת זְרָעִים. מָה טַעַם. וְכִי יִפּוֹל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא.

תַּנֵּי עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַעֲשְׂרוֹתָיו [כַּ]הֲלָכָה וּתְרוּמָתוֹ אֵינָהּ מְדַמַּעַת וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי מַהוּ לוֹמַר עַל פִּיתּוֹ הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי כֵּן דְּלַעַת כְּתָלוּשׁ הוּא לְסַפֵּךְ בָּהּ. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בָּעֵי נָטַע חֲמֵשׁ גְּפָנִים בַּחֲמִשָּׁה עֲצִיצִין שֶׁאֵינָן נָקוּבִין וַעֲשָׂאָן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב אַתְּ אָמַר כֶּרֶם הוּא. הֹפְכוֹ וְיֵשׁ כֶּרֶם מִיסַּלְטֵל.

שְׁמוּאֵל אָמַר בְּמַעֲבִיר תַּחַת כָּל גֶּפֶן וַגֶּפֶן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָא.

הֶעֱבִיר חֲמִשָּׁה עֲצִיצִין שֶׁאֵינָן נְקוּבִין תַּחַת גֶּפֶן אַחַת תַּפְלוּגְתָא דְּרִבִּי לָעְזָר וְרִבִּי יוֹחָנָן. הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר וְשֶׁאֵינוֹ אוֹסֵר נֶאֱסָר. אֲבָל אִם הֶעֱבִיר עָצִיץ אֶחָד תַּחַת חֲמֵשׁ גְּפָנִים כָּל עָמָּא מוֹדֵיי שֶׁהָאוֹסֵר נֶאֱסָר.

פרק ח

א **משנה**: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּקַיֵּם וַאֲסוּרִין בְּהַנָּאָה. כִּלְאֵי זְרָעִים אֲסוּרִין מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּקַיֵּם וּמוּתָּרִין בַּאֲכִילָה וְכָל שֶׁכֵּן בְּהַנָּאָה. כִּלְאֵי בְגָדִים מוּתָּרִין בְּכָל דָּבָר וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלְּלְבּוֹשׁ. כִּלְאֵי בְהֵמָה מוּתָּרִין לְגַדֵּל וּלְקַיֵּם וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלְּהַרְבִּיעַ. כִּלְאֵי בְהֵמָה אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה.

הלכה: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין כו׳. כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. אֵין לִי אֶלָּא הַזּוֹרֵעַ מְקַיֵּים מְנַיִין תַּלְמוּד לוֹמַר וְכֶרֶם וְלֹא כִלְאַיִם. מַה כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר הַמְקַיֵּים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא הַכֹּל מוֹדִים בָּאָסוּר שֶׁהוּא אָסוּר בְּשֶׁלֹּא קִיֵּים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה אֲבָל אִם קִיֵּים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה לוֹקֶה. כְּהָדָא דְתַנֵּי הַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה.

מְנַיִין שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה נֶאֱמַר כָּאן פֶּן תִּקְדַּשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן פֶּן תּוּקְדַּשׁ בּוֹ מַה פֶּן שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן אָסוּר בַּהֲנָיָה אַף פֶּן שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן אָסוּר בַּהֲנָיָה. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר נֶאֱמַר כָּאן פֶּן תִּקְדַּשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה קדש הָאָמוּר לְהַלָּן אָסוּר בַּהֲנָיָה אַף כָּאן אָסוּר בַּהֲנָיָה. וְקֹדֶשׁ אָסוּר בַּהֲנָיָה. אָמַר רִבִּי חוּנָה בִּיאָתוֹ אֲסוּרָה בַּהֲנָיָה. אִית דְּבָעֵי נֵישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא פֶּן תִּקְדַּשׁ פֶּן תּוּקַד בָּאֵשׁ.

כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. מִלַּמֵּד שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּזְרַע שְׁנֵי מִינִין בַּכֶּרֶם דִּבְרֵי רִבִּי יֹאשִׁיָּה רִבִּי יוֹנָתָן אָמַר אֲפִילּוּ מִין אֶחָד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹנָתָן כְּתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. חֲבֵרַיָּיא אָמְרִין לְהַחֲמִיר עָלָיו אֲפִילּוּ מִין אֶחָד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יֹאשִׁיָּה שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. חֲבֵרַיָּיא אָמְרִין לְהַתִּירָיָה שֶׁאִם הִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם שָׂדְךָ לוֹקֶה. מִשּׁוּם כַּרְמְךָ לוֹקֶה. אָמַר רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיא לִיתֵּן לוֹ שִׁיעוּר אַחֶרֶת מִן שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְכָן אַרְבַּע אַמּוֹת. מַה נָן קַיָּימִין אִם בְּשֶׁעָשָׂה גֶּדֶר מִבִּפְנִים בָּטֵל הַכֶּרֶם. אִם בְּשֶׁעָשָׂה גֶּדֶר מִבַּחוּץ זֶהוּ הַמָּחוֹל. אֶלָּא כֵּן נָן קַיָּימִין בְּשֶׁעָשָׂה שָׁם שְׁדֵה תְבוּאָה וְהִקְרִיחַ לְתוֹכָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאָתְיָא כְּדְאָמַר רִבִּי חֲנִינָה אֵין הָאוֹסֵר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לְהַצִּיל. סָבְרִין מֵימַר אוֹסֵר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לֵיאָסֵר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹנָתָן כְּתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. כְּהִיא דְּאָמַר רִבִּי הִילָא הֵן דְּאַתְּ אָמַר לֹא אָמַרְתְּ לָמָּה אַתְּ אָמַר. אוֹ כְּהִיא דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאַיִם עִיקַּר כַּרְמְךָ כִּלְאַיִם לֹא תִזְרַע.

רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקָיָּא בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי תַּמָּן אַתְּ אָמַר אֵין זַרְעֵי אֵילָן קְרוּיִין זְרָעִים. וְהָכָא אַתְּ אָמַר זַרְעֵי אֵילָן קְרוּיִין זְרָעִים. אָמַר לֵיהּ תַּמָּן מֵיעֵט הַכָּתוּב אֶת שֶׁאֵין דַּרְכָּן בְּנֵי אָדָם לְהִיוֹת קוֹרִין זְרָעִים. בְּרַם הָכָא רִיבָּה הַכָּתוּב עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי הַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם אֵיזֶהוּ אֵיפְשַׁר כִּלְאַיִם עַל יְדֵי חֲרִישָׁה לֹא בְמְחַפֶּה. וַהֲוָה רִבִּי יַנַּיי מְקַלֵּס לֵיהּ הַזְּלִים זָהֳבְ מִכִּיס וגו׳. בְּנִי אַל יָלוּזוּ מֵעֵינֶיךָ תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסִיף לֶקַח. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּתַר כָּל אִילֵּין קִילּוּסַיָּא יְכִיל אֲנָא פָּתַר לָהּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר הַמְקַיֵּים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. כְּלוּם אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה אֶלָּא לַעֲבוֹר שֶׁמָּא לִלְקוֹת. וְהָכָא לִלְקוֹת אֲנָן קַיָּימִין. וְעוֹד מִן הָדָא דְתַנֵּינָן שְׁבִיעִית אִית לָךְ מֵימַר שְׁבִיעִית דְּרִבִּי עֲקִיבָה. פְּתַר לָהּ שְׁבִיעִית דְּרִבִּי לָעְזָר דְּרִבִּי לָעְזָר אָמַר לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. כְּלוּם אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה אֶלָּא לַעֲבוֹר שֶׁמָּא לִלְקוֹת. וְהָכָא בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. מַה טַעַם דְּרִבִּי לָעְזָר וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי כְּלָל. שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמוֹר פְּרָט. הַזֹּרֵעַ וְהַזּוֹמֵר בִּכְלָל הָיוּ וְלָמָּה יָצְאוּ לְהַקִּישׁ אֵלֶּיהֶן וְלוֹמַר לָךְ מַה זֹּרֵעַ וְזוֹמֵר מְיוּחָד שֶׁהֵן עֲבוֹדָה בָּאָרֶץ וּבְאִילָן אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עֲבוֹדָה בָּאָרֶץ וּבְאִילָן. מַה עֲבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁנֵי דְבָרִים הֵן וּשְׁנֵי דְבָרִים יָצְאוּ מִן הַכְּלָל חוֹלְקִין. וְלִית לֵיהּ לְרִבִּי אֶלְעָזָר חוֹלְקִין. אִית לֵיהּ לְהַלּוֹק אֵינָן חוֹלְקִין הָא לְלַמֵּד מְלַמְּדִין. וְלִית לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן מְלַמְּדִין. שְׁנַיָּיא הִיא שֶׁהַכְּלָל בַּעֲשֶׂה וּפְרָט בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן נֵיחָא מוּתָּר לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר מַהוּ לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. כְּשֵׁם שֶׁאֵינָן מְלַמְּדִין לְעִנְיַן אִיסּוּר כָּךְ לְעִנְיַן הֵיתֵר לֹא יְלַמְּדוּ.

אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגֶנְיָא טַעַם דְּרִבִּי יוֹחָנָן שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדְךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמְךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה

עֲשֵׂה הוּא וְעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יוֹסָה אָמַר אֲפִילּוּ עֲשֵׂה אֵין בּוֹ לִייֵּדָא מִילָּה כְּתִיב וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי. לְעִנְיַן לֹא תַעֲשֶׂה שָׁבוּ.

כָּל יְהוֹ לוֹקִין עַל הַתּוֹסָפוֹת שֶׁבּוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן פָּתַר מַתְנִיתָא כָּל יְהוֹ לוֹקִין עַל חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי לָעְזָר פָּתַר מַתְנִיתָא כָּל יְהוֹ לוֹקִין עַל אִיסּוּר שְׁנֵי פְרָקִים הָרִאשׁוֹנִים. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמֶךָ. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי שָׂדֶךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמוֹר. מָאן דְּאָמַר שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמֶךָ מְסַיְיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. מָאן דְּאָמַר שָׂדֶךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר מְסַיְיעָא לְרִבִּי לָעְזָר.

מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִבִּי לָעְזָר הִשְׁמַר לֹא תַעֲשֶׂה. וּכְתִיב שָׁם תַּעֲלֶה שָׁם תַּעֲשֶׂה. בְּגִין דִּכְתִיב הָא אִילּוּ לֹא כְתִיב עֲשֵׂה הוּא. שֶׁלֹּא תֹאמַר כְּמַה דְתֵימָר גַּבֵּי שַׁבָּת חָפַר נָעַץ אֵינוֹ חַיָיב אֶלָּא אַחַת. וְדִכְוָותָהּ שָׁחַט זָרַק וְהֶעֱלָה לֹא יְהֵא חַיָיב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר חַיָיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

רִבִּי זְעִירָא רַב חְיָיא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם בָּהֲנָא הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת חַיָיב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. רִבִּי זְעִירָא אָמַר הַזּוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת עַל דַּעְתֵּיהּ דַּהֲנָא חַיָיב שְׁתַּיִם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא אֵינוֹ חַיָיב אֶלָּא אַחַת. כְּלוּם אָמַר רִבִּי זְעִירָא אֶלָּא הַזּוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ שֶׁמָּא הַנּוֹטֵעַ כְּזוֹמֵר. הַכֹּל הָיָה בְכָלָל זְרִיעָה יָצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ. מִפְּנֵי שֶׁיָּצְאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ אַתְּ פּוֹטְרוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ הֲוֵי לֹא שַׁנְיָיא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דַּהֲנָא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא חַיָיב שְׁתַּיִם.

ב משנה: בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה וְחַיָּה עִם חַיָּה בְּהֵמָה עִם חַיָּה וְחַיָּה עִם בְּהֵמָה טְמֵאָה עִם טְמֵאָה וּטְהוֹרָה עִם טְהוֹרָה טְמֵאָה עִם טְהוֹרָה וּטְהוֹרָה עִם טְמֵאָה אֲסוּרִין לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וּלְהַנְהִיג. הַמַּנְהִיג סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְהַיּוֹשֵׁב בַּקָּרוֹן סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. רִבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לְרִצּוּעוֹתֶיהָן אֲסוּרָה.

הלכה: בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה כו׳. יָכוֹל לֹא יְהֵא מַעֲמִיד זְכָרִים אֵצֶל הַנְּקֵיבוֹת וּנְקֵיבוֹת אֵצֶל זְכָרִים תַּלְמוּד לוֹמַר בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ. אֵין אַתְּ אָסוּר אֶלָּא מִלְּהַרְבִּיעַ אֲבָל מַעֲמִיד אַתְּ זְכָרִים אֵצֶל נְקֵיבוֹת וּנְקֵיבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְכִי מַה עָשָׂה מַעֲשֶׂה לֹא כְשֶׁהִטִּיל וּלְפִי דַּעְתּוֹ הוּא מַטִּיל.

אִיסִּי בֶּן עֲקַבְיָה אוֹמֵר אָסוּר לִרְכֹּב עַל גַּבֵּי פִּרְדָּה מִקַּל וָחוֹמֶר. וּמַה אִם בִּבְגָדִים שֶׁאַתְּ מוּתָּר לִלְבּוֹשׁ זֶה עַל זֶה אַתְּ אוֹסֵר בְּתַעֲרוּבָתָן. בְּהֵמָה שֶׁאַתְּ אָסוּר לְהַנְהִיג בָּהּ בְּזוֹ עִם זוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן אַתְּ אָסוּר לִרְכּוֹב עָלֶיהָ. וְהָא כְתִיב וַיִּרְכִּיבוּ אִישׁ עַל פִּרְדּוֹ וַיָּנוּסוּ. אֵין לְמֵידִין מִן הַמַּלְכוּת. וְהָא כְתִיב וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי. בִּירִיָּה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית הָיְתָה.

רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי חֲנִינָה אָמַר הַמַּנְהִיג קוֹלוֹ בְּכֹלְאַיִם לוֹקֶה. וְתַנֵּי כֵן הִנְהִיגָהּ הִמְשִׁיכָהּ קָרָא לָהּ וּבָאַת אַחֲרָיו נִתְחַיֵּיב בָּהּ לְשַׁלֵּם כְּשׁוֹאֵל. וְהָתַנֵּי שְׁמוּאֵל הָיְתָה עוֹמֶדֶת חוּץ לְתְחוּם וְקָרָא לָהּ וּבָאַת אַחֲרָיו חֲרֵי זֶה פָּטוּר. תַּמָּן לְדַעְתָּהּ הִיא מְהַלֶּכֶת. בְּרַם הָכָא עַל כּוֹרְחָהּ הִיא מְהַלֶּכֶת. וְהָתַנֵּי טִיפַּח כְּנֶגֶד עֵינוֹ וְסִימְיָיהּ כְּנֶגֶד אָזְנוֹ וְחֵרְשָׁה לֹא יָצָא לְחֵירוּת. אָמַר רִבִּי לִיעֶזֶר בֵּירִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי שַׁנְיָיא הִיא שֶׁהוּא יָכוֹל לִבְרוֹחַ. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנֵּי תָּפַשׂ בּוֹ חֲרֵי זֶה חַיָיב.

הַיּוֹשֵׁב בְּקָרוֹן רַבָּנִין אָמְרִין מִשְׁקָל הוּא רִבִּי מֵאִיר אָמַר אֵינוֹ מִשְׁקָל.

בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ אֶלָּא שְׁתַּיִם דִּכְתִיב וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. עָמַד פַּרְעֹה וְעָשָׂה שָׁלֹשׁ דִּכְתִיב וְשָׁלִישִׁים עַל כּוּלּוֹ. עָמְדָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה וְעָשָׂה אוֹתָן אַרְבָּעָה.

ג משנה: אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לֹא בְּצִדֵּי הַקָּרוֹן וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלּוּבְדְּקָס לַגְּמָלִים. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר מוּתָּרִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן סוּס מוּתָּרִין זֶה עִם זֶה אֲבָל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס עִם הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה.

הלכה: אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לֹא לְצִדֵּי הַקָּרוֹן וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. תַּנֵּי רִבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. אִם הָיָה מְסַיְיעוֹ בֵּין בְּמַעֲלָה בֵּין בִּירִידָה הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא אָסוּר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִפְּנֵי שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁנּוֹשְׁאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּנְתַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי קְשָׁרָן בִּשְׁעָרָן. מַה נָן קַיָימִין אִם בְּשֶׁקְשָׁרוֹ בִּשְׁעָרוֹ כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים אָסוּר לְהַרְכִּיב בְּהֵמָה עַל גַּבֵּי חֲבֵירָתָהּ אִם בְּשֶׁקְשָׁרוֹ הַחֶבֶל בִּשְׁעָרוֹ נֹאמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׂאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּינְתַיִם. רִבִּי יוֹנָה אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב וְרִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׂאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּנְתַיִם. מַה נָפַק מִן בֵּינֵיהוֹן קְשָׁרוֹ בִּשְׁעָרוֹ בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן פָּטוּר.

וְלֹא הַלּוּבְדְּקָס. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי נִיבַּרְקוֹס. מָאן דְּאָמַר לִיבְדְּקָס עַל שֵׁם לִיבּוּי עַל שֵׁם לוּבִּים וְכוּשִׁים בְּמִצְעָדָיו. מָאן דְּאָמַר נִיבַּרְקוֹס אֲבָהְטָם מַהוּ אֲבָהְטָם חֲמַר סְלָק. רִבִּי יוֹנָה רַב הוֹשַׁעְיָא בָּעֵי גְּרִים הַבָּאִים מִלִּיבּוּי מַהוּ לְהַמְתִּין לָהֶן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹנָה בּוֹצְרָיָיה מִן מַה דַּאֲנָן חָמֵי הָהֵן פּוּלְא מִצְרָיֵי כַּד רָטִיב אֵינוּן צָווּחִין לֵיהּ לוּבֵּי כַּד הוּא נְגִיב אֵינוּן צָווּחִין לֵיהּ פּוּל מִצְרָיֵי. הָדָא אָמְרָה גֵּר מִלּוּבִּי צָרִיךְ לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. הָדָא אָמְרָה הִיא לוּב הִיא מִצְרַיִם.

רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה הֲלָכָה כִּדְבְרֵי הַתַּלְמִיד. דִּבְרֵי חֲכָמִים כָּל מִין פְּרִדּוֹת אֶחָד.

וְאֵילוּ הֵן הַסִּימָנִין. אָמַר רִבִּי יוֹנָה כָּל שֶׁאָזְנָיו קְטַנּוֹת אִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר. גְּדוֹלוֹת אִמּוֹ חֲמוֹרָה וְאָבִיו סוּס. רִבִּי מָנָא מְפַקֵּד לְאֵילֵּין דִּרְבִּי יוּדָן נְשִׂיאָה אֵין בְּעִיתּוּן מֵיזְבּוֹן תּוּן זַבְּנִין לוֹ אָזְנֵיהוֹן דְּקִיקִין שֶׁאִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר.

הַלּוֹבֶן מִן הָאִישׁ שֶׁמְּמֻנּוּ מוֹחַ וַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים. וְהָאוֹדֶם מִן הָאִשָּׁה שֶׁמְּמֻנָּה הָעוֹר וְהַבָּשָׂר וְהַדָּם. וְהָרוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ וְהַנְּשָׁמָה מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּשְׁלָשְׁתָּן שׁוּתָּפִין בּוֹ.

רִבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב מוֹדִים חֲכָמִים לְרִבִּי יְהוּדָה בְּסוּס בֶּן סוּס בֶּן חֲמוֹר עִם חֲמוֹר בֶּן חֲמוֹר בֶּן סוּס. רִבִּי חַגַּיי רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אִיסִּי בְּנֵי עִזִּים בְּנֵי רְחֵלִים אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. דִּלְמָא כֵן מָה אֲנָן אָמְרִין עֵז בֶּן עֵז בֶּן רָחֵל עִם רָחֵל בֶּן רָחֵל בֶּן עֵז.

ד **משנה**: הַפְּרוֹטְיוֹת אֲסוּרוֹת וְהָרַמָּךְ מוּתָּר. וְאַדְנֵי הַשָּׂדֶה חַיָּה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְטַמְּאוֹת בְּאוֹהֶל כְּאָדָם. הַקּוֹפָּד וְחוּלְדַּת הַסְּנָאִין חַיָּה. חוּלְדַּת הַסְּנָאִין רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בֵּית שַׁמַּאי אוֹמֵר מְטַמֵּא בִּכְזַיִת בְּמַשָּׂא וְכַעֲדָשָׁה בְּמַגָּע. שׁוּר בַּר מִין בְּהֵמָה רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִין חַיָּה. כֶּלֶב מִין חַיָּה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִין בְּהֵמָה. הַחֲזִיר מִין בְּהֵמָה. הֶעָרוֹד מִין חַיָּה. הַפִּיל וְהַקּוֹף מִין חַיָּה. וְהָאָדָם מוּתָּר עִם כּוּלָּן לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ.

הלכה: הַפְּרוֹטְיוֹת אֲסוּרוֹת וְהָרַמָּךְ מוּתָּר כול׳. רִבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר רַמְכָה דְּלָא כַלִּינוֹס. כְּמַה דְּתֵימַר בְּנֵי הָרַמָּכִים.

אַבְנֵי הַשָּׂדֶה חַיָּה. יֵיסִי עַרְקֵיי בַּר נַשׁ דְּטוּר הוּא וְהוּא חַיי מִן טִיבּוּרֵייהּ אִיפְּסַק טִיבּוּרֵייהּ לָא חַיי. רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגֶדֶל עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה.

הַיָּרוֹרוֹת וְהַנַּעֲמִית חֲרֵי הֵן כְּעוֹף לְכָל דָּבָר. וְהַנָּחָשׁ חֲרֵי הוּא כְּחַיָּה.

רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן שִׁשָּׁה סְפֵיקוֹת הֵן. הַצָּלָף בְּאֵילָן כְּבֵית שַׁמַּי. כְּלֵי חֶרֶס בִּכְלֵי נֶתֶר כְּבֵית שַׁמַּי. חוּלְדַּת הַסְּנָאִים בְּשֻׁרָצִים כְּבֵית שַׁמַּי. פּוּל מִצְרִי בִּזְרָעִים. וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס בָּאָדָם. כּוּי בְּחַיָּה דִּבְרִי הַכֹּל. רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא אָמַר וְאַמָּה טְרִיקְסִין. מַהוּ וְאַמָּה טְרִיקְסִין רִבִּי יוֹנָה בוֹצְרָיֵיה אָמַר טְרִיכְסוֹן מַה מִּבִּפְנִים מִבְּחוּץ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִן מַה דִּכְתִיב וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבַּיִת הוּא הַהֵיכָל לִפְנֵי הָדָא אָמְרָה מִבִּפְנִים. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא וְהָכְתִיב וַיַּעַשׂ אֶת בֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עֶשְׂרִים אַמָּה אוֹרְךְ וְעֶשְׂרִים רוֹחַב. הָדָא אָמְרָה מִבְּחוּץ.

שׁוֹר בַּר מִין בְּהֵמָה. רַבָּנִין אָמְרִין מִיפָּא חֲוָה וְעָרַק לְתַמָּן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר עוּקָּרִיהּ מִן תַּמָּן חֲוָה. הָא שׁוֹר עִם שׁוֹר בַּר אֵינָן כִּלְאַיִם דִּלְא כְרִבִּי יוֹסֵה דְּרִבִּי יוֹסֵה אָמַר כִּלְאַיִם. וְאִילֵּין דִּמְתַרְגְּמִין וְתוֹרֵי בַּר וְרָאמְנִין כְּרִבִּי יוֹסֵה.

רִבִּי בָּא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אֲוָוז עִם אֲוָוז מִדָּבָר כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. אֲוָוז עִם אֲוָוז הַיְם הַגָּה רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי דְּבַר דָּלְיָה וְלָא יָדְעִין מָאן תַּנֵּה. קַל וָחוֹמֶר מַה אִם בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁנֵיהֶן בַּיַּבָּשָׁה אַתְּ אָמַר אָסוּר בְּשָׁעָה שֶׁאֶחָד בַּיַּבָּשָׁה וְאֶחָד בַּיָּם לֹא כָל שֶׁכֵּן.

וְאָדָם מוּתָּר בְּכוּלָּן לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ. כְּתִיב לֹא תַחֲרוֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר יַחְדָּיו. בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר אֵין אַתְּ חוֹרֵשׁ אֲבָל חוֹרֵשׁ אַתְּ בְּשׁוֹר עִם אָדָם בַּחֲמוֹר עִם אָדָם.

פרק ט

א **משנה**: אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. אֵין הַכֹּהֲנִים לוֹבְשִׁין לְשַׁמֵּשׁ בְּמִקְדָּשׁ אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר רְחֵלִים שֶׁטָּרְפָן זֶה בְּזֶה אִם רוֹב מִן הַגְּמָלִים מוּתָּר. אִם רוֹב מִן הָרְחֵלִים אָסוּר. מֻחֶצָּה לְמֻחֶצָּה אָסוּר. וְכֵן הַקַּנָּבוֹס וְהַפִּשְׁתָּן שֶׁטָּרְפָן זֶה בְּזֶה. הַשֵּׁירַיִן וְהַכַּלָּךְ אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֲבָל אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בְּשָׁרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן. אֵין עֲרַאי לִכְלָאַיִם. לֹא יִלְבַּשׁ כִּלְאַיִם עַל גַּבֵּי עֲשָׂרָה אֲפִילוּ לִגְנוֹב אֶת הַמֶּכֶס.

הלכה: אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם כו׳. כְּתִיב לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּיו. הָיִיתִי אוֹמֵר אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִלִּלְבּוֹשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. אִי לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ הָיִיתִי אוֹמֵר לֹא יַפְשִׁיל אֶת הַקּוּפָּה לַאֲחוֹרָיו תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִלְבַּשׁ מַה מַּלְבּוּשׁ מְיוּחָד דָּבָר שֶׁהוּא מְהַנֶּה אֶת הַגּוּף אַף אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא מְהַנֶּה אֶת הַגּוּף. לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. רִבִּי נִיחָא בַּר סַבָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא שֶׁאִם הָיָה בֶּגֶד גָּדוֹל מִקְצָתוֹ יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וּמוּנָּח בָּאָרֶץ וּמִקְצָתוֹ אֵין בּוֹ לֹא יִכָּסֶה בּוֹ מִצַּד הַשֵּׁינִי. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילוּ פִּשְׁתָּן שֶׁל יָם אֲפִילוּ קַנָּבוֹס תַּלְמוּד לוֹמַר צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מַה צֶּמֶר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אַף כָּל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי. מְנַיִין שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּתִיב וּמִישַׁע מֶלֶךְ מוֹאָב הָיָה נוֹקֵד. מַהוּ נוֹקֵד רוֹעֶה. וְהֵשִׁיב לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מֵאָה אֶלֶף כָּרִים וּמֵאָה אֶלֶף אֵלִים צֶמֶר. אֵין לָךְ קָרוּי צֶמֶר אֶלָּא צֶמֶר אֵלִים בִּלְבַד.

אֵין מִיטַּמֵּא בִּנְגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. דִּכְתִיב בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים. יָכוֹל יְהוּ מִטַּמְּאִין בֵּין צְבוּעִין בֵּין שֶׁאֵינָן צְבוּעִין תַּלְמוּד לוֹמַר בֶּגֶד צֶמֶר אוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתִּים. מָה פִּשְׁתִּים כִּבְרִייָתָהּ אַף צֶמֶר כִּבְרִייָתוֹ. אוֹצִיא אֶת הַצָּבוּעַ בִּידֵי אָדָם וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַצָּבוּעַ בִּידֵי שָׁמַיִם תַּלְמוּד לוֹמַר לַפִּשְׁתִּים וְלַצֶּמֶר מַה פִּשְׁתִּים לְבָנָה אַף צֶמֶר לָבָן.

תַּנּוּנָן תְּרֵין כְּלָלִין וְלָא דָּמְיָין דֵּין לְדֵין. תַּנּוּנָן אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים בֵּין צְבוּעִין בֵּין לְבָנִין. תַּנּוּנָן אֵין מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וּבִלְבַד לְבָנִים. רִבִּי יוֹנָה בּוֹצְרַיָּיה בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא תַּמָּן אַתְּ אָמַר בֵּין צְבוּעִין בֵּין לְבָנִים וְהָכָא אַתְּ אָמַר וּבִלְבַד לְבָנִים. אָמַר לֵיהּ שַׁנְיָיא הִיא שֶׁשָּׁנָה עָלָיו הַכָּתוּב צֶמֶר שְׁנֵי פְּעָמִים מָה פִּשְׁתָּן כִּבְרִיָּיתָהּ אַף צֶמֶר כִּבְרִיָּיתוֹ.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא כְּתִיב כְּתוֹנֶת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ בַּד שֶׁהוּא עוֹלֶה יְחִידִי. וַהֲרֵי צֶמֶר עוֹלֶה יְחִידִי. פִּירֵשׁ בַּקַּבָּלָה וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשָׁרְתָם בְּשַׁעֲרֵי הַפְּנִימִית וּבְיָתָהּ. הָא מִבְּחוּץ מוּתָּר לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם. מְנַיִין שֶׁהֵן מוּתָּרִין בְּכִלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת פַּאֲרֵי הַמִּגְבָּעוֹת שֵׁשׁ וְאֶת מִכְנְסֵי הַבַּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאֶת הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וּכְתִיב פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם וְלֹא יַחְגְּרוּ בְּיָזַע. אַתְּ דָּרַשׁ שֵׁשׁ מְשֵׁשׁ שֵׁשׁ מִפַּאֲרֵי פִּאֲרֵי מִפַּאֲרֵי. מַה שְׁנִי תּוֹלַעַת דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים. מַה צֶּמֶר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אוֹף פִּשְׁתִּים שֶׁאֵין לָהּ שֵׁם לְוַויי.

רִבִּי יוֹנָה עוֹלָא בַּר יְשֻׁמָּעֵאל בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר צֶמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרְפָן אָסוּר. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מֵבִיא לִיטְרָא וְעוֹד צֶמֶר גְּמָלִים וּמְבַטְּלָן. אַבָּא בַּר רַב חוּנָא בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרְפָן בְּטֵלָן. רַב אָמַר אָסוּר בְּתַעֲרוּבָתָן. מַה מַפְלִיג. מַה דְּאָמַר רַב בְּשֶׁעָשָׂאוֹ בֶּגֶד בִּפְנֵי עַצְמוֹ מַה דְּאָמַר רִבִּי יִרְמְיָה בְּהַהוּא דְּבָעֵי מְעָרְבָתָהּ עִם חוֹרָן.

רִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי וַולֵּס הָיָה לוֹ בֶּגֶד בְּשִׁלְשִׁים רִיבּוֹא דֵינָר (וִיהֲבֵיהּ לְרִבִּי)וּמָצָא בוֹ כִּלְאַיִם וּשְׁרָפוֹ. רִבִּי מָנָא הָיָה לוֹ בֶּגֶד בְּשִׁלְשִׁים רִיבּוֹא דֵינָר וִיהֲבֵיהּ לְרִבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא אָמַר לֵיהּ זְבָנִית לְמִית וַהֲוָה עָלוֹי עַד דְּהוּא מְכָרֵךְ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק מַייְתֵי מָאנָא מִבֵּי קַצְרָא וּמַייְתַב עָלוֹי עֲשָׂרָה חוּטִין מְפַשְׁפְּשִׁין לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּייתֵיהּ דְּלָא מוֹקְמָה נְבַל דְּעִמֵּי מִיקַּמֵּי נְבַל דְּכִיתָן בְּגִין פִּיפָה.

הַשֵּׁירַיִין וְהַכַּלָּךְ. הַשֵּׁירַיִין מֵטַכְסָה. וְהַכַּלָּךְ אַגְבִּין קֵיסָרֵי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל חִיזַּרְתִּי עַל כָּל מַפְרְשֵׁי הַיָּם וְאָמְרוּ כַּלְכָּה שְׁמוֹ.

אֲבָל אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. רַב אָמַר כָּל שֶׁהוּא אָסוּר מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן אֲפִילוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב פִּשְׁתָּן שֶׁצְּבָעָהּ בְּחֶרֶס לֹא יַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה אִימְרָה מְפוֹרְסָמָה. וּבְכָרִים וּבִכְסָתוֹת מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב נִתְפַּזְּרוּ מָעוֹתָיו לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה לֹא יְהֵא שׁוֹחֵט וּמְקַלְקְטָן שֶׁלֹּא יְהֵא כְמִשְׁתַּחֲוֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב פַּרְצוּפוֹת שֶׁהֵן מַטִּילִין מַיִם בְּכֶרֶכִים לֹא יְהֵא נוֹתֵן פִּיו עַל פִּיו שֶׁלֹּא יְהֵא כְמְנַשֵּׁק לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב אֵין שׁוֹחֲטִין בְּגוּמָא אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא גוּמָא בְתוֹךְ בֵּיתוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיְּכַנֵּס הַדָּם בְּתוֹכוֹ וּבְשׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן שֶׁלֹּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב הִגִּיעַ לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה שׁוֹטְחָן בַּחַמָּה אֲבָל לֹא כְנֶגֶד הָעָם. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. בֵּיב שֶׁהוּא קָמוּר אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אֵין שׁוֹפְכִין לְתוֹכוֹ מַיִם בַּשַּׁבָּת. וְתַנֵּי עֲלָהּ אִם הָיְתָה מִזְחִילָה מוּתָּר עוֹנַת גְּשָׁמִים מוּתָּר צִינּוֹרוֹת מְקַלְקְחִין אֲסוּרִין. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ מוּתָּר. אִילֵּין פְּלִיגִין עַל רַב וְלֵית לְהוֹן קְיוּם.

בַּכָּרִים וּבִכְסָתוֹת מוּתָּר. הָדָא דְתֵימַר בְּרֵיקָן אֲבָל בְּמָלֵא אָסוּר בְּנָתוּן עַל גַּבֵּי מַסְטְוָה אֲבָל בְּנָתוּן עַל גַּבֵּי הַמִּיטָּה אֲפִילוּ רֵיקָן אָסוּר.

חֲרֵי שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וְנִמְצָא לָבוּשׁ כִּלְאַיִם תְּרִין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר אָסוּר וְחָרָנָה אָמַר מוּתָּר מָאן דְּאָמַר אָסוּר דְּבַר תּוֹרָה מָאן דְּאָמַר מוּתָּר כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא גָּדוֹל כְּבוֹד הָרַבִּים שֶׁהוּא דוֹחֶה אֶת הַמִּצְוָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה שָׁעָה אַחַת.

תַּנֵּי אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמֵת וְלֹא בְּכִלְאַיִם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. רִבִּי יוֹסֵה הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי וְהָוָה תַּמָּן מֵתָה. תַּמָּן דְּנָפַק לֵיהּ לֹא אָמַר כְּלוּם. תַּמָּן דְּיָתֵב לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם. רִבִּי אִימִּי הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי אָמַר חַד לְחַבְרֵיהּ אַתְּ לְבוּשׁ כִּלְאַיִם. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אִימִּי שְׁלַח מָאנָךְ וְיֵהַב לֵיהּ.

תַּנֵּי אֵין עֲרַאי בְּכִלְאַיִם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְהָא תַנֵּי כֹּהֵן שֶׁיָּצָא לְדַבֵּר עִם חֲבֵירוֹ אִם הִפְלִיגוּ טָעוּן טְבִילָה אִם לְשָׁעָה טָעוּן קִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם. כָּאן בְּבִגְדֵי לָבָן כָּאן בְּבִגְדֵי לָבָן.

לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ מוּתָּר לְהַצִּיעוֹ תַּחְתֶּיךָ אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים לֹא יַעֲשֶׂה כֵן שֶׁלֹּא תְהֵא נִימָא אַחַת עוֹלָה עַל בְּשָׂרוֹ.

ב משנה: מִטְפָּחוֹת הַיַּדַיִם מִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים מִטְפָּחוֹת הַסַּפָּג אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. רִבִּי לְעָזָר אוֹסֵר. וּמִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: מִטְפָּחוֹת הַיַּדַיִם כו׳. תַּמָּן תַּנִּינָן שָׁלֹשׁ מִטְפָּחוֹת הֵן שֶׁל יַדַיִם טְמֵיאָה מִדָּרָס וְשֶׁל סְפָרִים טְמֵיאָה טְמֵאָה מֵת שֶׁל תַּכְרִיךְ נִבְלֵי בְּנֵי לֵוִי טְהוֹרָה מִכְּלוּם. רִבִּי לָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתְנָהּ עַל הַכֶּסֶת וְיָשֵׁן עָלֶיהָ. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתְנָהּ תַּחַת אֲצִילֵי יָדָיו.

רַב אָמַר אָסוּר וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹסֵר. וְלָמָּה לֹא אָמַר כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מָחְלָף.

רִבִּי יוֹחָנָן יְהַב מַפָּה עַל מָנוֹי וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם דְּלָא יְנָבְלוּן מָאנוֹי. אָמַר רִבִּי זְרִיקָן יְהִיבוֹ לְרִבִּי אֲבוּנָא בֵּיעָתָא בְמַפָּה דְּאִית בָּהּ כִּלְאַיִם וְהוּא לֹא מְקַבֵּל עַל שֶׁלֹּא יִתְכַּוְונוּ בְּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִנְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים.

מִטְפָּחוֹת סְפָרִים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין תִּיק וְנוֹתֵן סֵפֶר תּוֹרָתוֹ עָלֶיהָ. רִבִּי בָּא רִבִּי חִיָּיא בַּר רִבִּי יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַמֵּם בָּהּ יָדָיו. אָמַר רִבִּי בוּן בַּר חִיָּיה לְרִבִּי בָּא בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. אָמַר לֵיהּ לֹא רַב הוּא וְרַב אָמַר אָסוּר וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹסֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה לְרַבִּי בָּא וְלָמָּה לֹא אָמַר לֵיהּ מָלֵא מְסַלְקָתָהּ אִילּוּ אָמַר לֵיהּ בְּלֹא כָּךְ אֵינָהּ אֲסוּרָה בַּהֲנָיָה. מַה הֲוָה לֵיהּ מֵימוֹר לֵיהּ.

מִטְפָּחוֹת הַסַּפָּג פְּעָמִים שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת רַבּוֹ וּמִתְעַטֵּף בָּהּ. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בַּלָּנֵרִי נָשִׁים אֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. הִיא בַּלָּנֵרִי נָשִׁים הִיא בַּלָּנֵרִי אֲנָשִׁים. מַהוּ בַּלָּנֵרִי נָשִׁים רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין אנטיטיה. מִטְפָּחוֹת הַסַּפָּג הָדָא דְתֵימַר בְּמִתְכַּוֵּין לְשֵׁם מַלְבּוּשׁ אֲבָל אִם אֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לְשֵׁם מַלְבּוּשׁ לֹא בְדָא.

ג משנה: תַּכְרִיכֵי הַמֵּת וּמַרְדַּעַת שֶׁל חֲמוֹר אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. לֹא יִתֵּן אֶת הַמַּרְדַּעַת עַל כְּתֵיפוֹ אֲפִילוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזֶּבֶל. מוֹכְרֵי כְסוּת מוֹכְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין מַפְשִׁילִין לַאֲחוֹרֵיהֶן בְּמֵקֶל. תּוֹפְרֵי כְסוּת תּוֹפְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין תּוֹפְרִין בָּאֹרֶךְ.

הלכה: תַּכְרִיכֵי הַמֵּת כו׳. כְּתִיב בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כַיָּיִן שֶׁאָדָם מֵת נַעֲשֶׂה חָפְשִׁי מִן הַמִּצְוֹת.

רִבִּי צִיוָה שְׁלֹשָׁה דְבָרִים בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם. אַל תְּזוּז אַלְמָנָתִי מִבֵּיתִי. וְאַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיָירוֹת. וּמִי שֶׁנִּיטְפַּל בִּי בְּחַיַּי יְטַפֵּל בִּי בְּמוֹתִי. אַל תְּזוּז אַלְמָנָתִי מִבֵּיתִי. וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה אִי אֶיפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעֲלִי. אָמַר רִבִּי דּרוֹסָא דְּלָא יֵימְרוּן לָהּ בֵּיתָהּ דִּנְשִׁיוּתָהּ הוּא מְשׁוּעְבָּד הוּא לְנִישִׂיוּתָהּ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בַּר יוֹסֵה כְּהָדָא דְתַנֵּי דָּרָה בַבָּתִּים כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה דָּרָה בָהֶן וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדִּינַת הַיָּם. וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בִּכְלֵי כֶסֶף וּבִכְלֵי זָהָב כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדִּינַת הַיָּם. וְנִיזוֹנֶת כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה נִיזוֹנֶת וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדִּינַת הַיָּם. וְאַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיָירוֹת מִפְּנֵי הַמַּחֲלוֹקֶת. וּמִי שֶׁנִּיטְפַּל בִּי בְּחַיַּי יְטַפֵּל בִּי בְּמוֹתִי. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה דְּצִיפּוֹרִין כְּגוֹן יוֹסֵי אֶפְרָתִי וְיוֹסֵף חֲפָנִים. רִבִּי חִזְקִיָּה מוֹסִיף אַל תַּרְבּוּ עָלַי תַּכְרִיכִין. וּתְהֵא אֲרוֹנִי נְקוּבָה בָּאָרֶץ. מִילְתָא אָמְרִין בְּסַדִּין אֶחָד נִקְבַּר רִבִּי. דְּרִבִּי אָמַר לָא כְּמַה דְּבַר אִינָּשׁ אֲזַל הוּא אֲתִי. וְרַבָּנִין אָמְרִין כְּמַה דְּבַר נָשׁ אֲזַל הוּא אֲתִי. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי נָתָן כְּסוּת הַיּוֹרֶדֶת עִם אָדָם לִשְׁאוֹל הֵיא בָאָה עִמּוֹ מַה טַעֲמָא תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַיצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אַנְטוֹלִינוֹס שְׁאַל לְרִבִּי מַהוּ תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם אָמַר לֵיהּ מִי שֶׁהוּא מֵבִיא אֶת הַדּוֹר הוּא מַלְבִּישׁוֹ.

רִבִּי יוֹחָנָן מְפַקֵּד מַלְבְּשׁוּנִי בּוּרִירִיקָא לָא חִיווּרִין וְלָא אוּכְמִין. אֵין קָמִית בֵּינֵי צַדִּיקָיָא לָא נִבְהָת. וְאֵין קָמִית בֵּינֵי רְשִׁיעַיָּא לָא נִבְהָת. רִבִּי יְאשַׁיָּה מְפַקֵּד אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין. אָמְרִין לֵיהּ וּמַה אַתְּ טָב מִן רַבָּךְ. אָמַר לוֹן וּמַה אֲנָא בְהֵית בְּעָבְדַאי. רִבִּי יִרְמְיָה מְפַקֵּד אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין. אָמְרִין לֵיהּ וּמַה אַתְּ טָב מִן רַבָּךְ. אָמַר לוֹן וּמַה אֲנָא בְהֵית בְּעָבְדַאי. רִבִּי יִרְמְיָה מְפַקֵּד אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין אַלְבְּשׁוּנִי בְּנָרְסַיי יְהֶבוֹן מְסָנָא בְּרִגְלִי וְחוּטְרָא בְיָדַיי וְיַהֲבוּנִי עַל סִיטְרָא אִין אֲתִי מִשִּׁיחָא אֲנָא מָעֲתָד.

צִיפּוֹרָיָא אָמְרִין מָאן דְּאָמַר לָן רִבִּי דְּמָךְ אֲנָן קְטָלִינָן לֵיהּ. אֲדִיךְ לוֹן בַּר קַפָּרָא רֵישֵׁיהּ מְכַסֵּי מָאנוֹי מְבַזְּעִין אָמַר לוֹן יְצוּקִים וְאֶרְאֶלִים תְּפוּסִין בַּלּוּחוֹת הַבְּרִית וְגַבְרָה יָדָן שֶׁל אֶרְאֶלִים וְחָטְפוּ אֶת הַלּוּחוֹת. אָמְרִין לֵיהּ דְּמָךְ רִבִּי. אָמַר לוֹן אַתּוּן אָמְרִיתוֹן וְקָרְעוֹן וַאֲזַל קָלָא דְּקָרְעוֹן לְגוּפפתה מַהֲלָךְ תְּלָתָא מִילִין.

רִבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי מָנָא מַעֲשֶׂה נִיסִּין נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. עֶרֶב שַׁבָּת הָיְיתָה וְנִתְכַּנְּסוּ כָּל הָעֲיָירוֹת לְהַסְפִּידוֹ וְאַשְׁירוֹנֵיהּ תְּמֵנֵי עֶשְׂרֵה כְּנִישָׁן וַאֲחָתוֹנֵיהּ לְבֵית שָׁרַיי וְתָלָה לוֹן יוֹמָא עַד שֶׁהָיָה כַּל אֶחָד וְאֶחָד מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ וּמְמַלֵּא לוֹ חָבִית שֶׁל מַיִם וּמַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה קָרָא הַגֶּבֶר שָׁרוֹן מְצִיקִין. אָמְרִין דִּילְמָא דְּחַלִּילְנָן שַׁבָּתָא. יָצָתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן כָּל מִי שֶׁלֹּא נִתְעַצֵּל בְּהֶסְפֵּידוֹ שֶׁל רִבִּי יְהֵא מְבוּשָׁר מֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בַּר מִן קַצָּרָא. כֵּיוָן דְּשָׁמַע כֵּן סָלַק לֵיהּ לְאֵיגֶרָא וּטְלַק גַּרְמֵיהּ וּמֵית. נָפְקַת בַּת קָלָא וְאָמְרָה וַאֲפִילוּ קַצָּרָא.

רִבִּי הֲוָה יְתִיב לֵיהּ בְּצִיפּוֹרִין שְׁבַע עֶשְׂרֵה שְׁנִין וְקָרָא עַל גַּרְמֵיהּ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וַיְחִי יְהוּדָה בְּצִיפּוֹרִין שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וּמִן גּוֹבְעִין עֲבַד תְּלַת עֶשְׂרֵה שְׁנִין חֲשַׁשׁ בְּשִׁינּוּי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוֹן כָּל אוֹתָן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לֹא מֵתָה חַיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִפִּילָה עוּבָּרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה חָשׁ שִׁינּוּי. חַד זְמָן עֲבַר חָמָא חַד עֵיגַל מִנְכָס גְּעָה וְאָמְרָה לֵיהּ רִבִּי שֵׁיזְבֵי אֲמַר לֵיהּ לָכֶן נוֹצָרְתְּ. וּבְסוֹפָהּ אֵיךְ אִינְשְׁמַת. חָמְתוֹן קָטְלִין חַד קֵן דְּעַכְבָּרִין אֲמַר אַרְפּוּנוֹן וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו כְּתִיב.

רִבִּי הֲוָה עָנְוָון סַגִּין וְהֲוָה אָמַר כָּל מַה דְּיֵימַר לִי בַּר נַשָּׁא אֲנָא עֲבִיד חוּץ מִמַּה שֶׁעָשׂוּ זְקֵנֵי בְתֵירָה לְזְקֵנֵי דְּשָׁרוֹן גַּרְמוֹן מִנְשִׁיאוּתֵיהּ וּמְנוֹנֵיהּ. אֵין סְלִיק רַב חוּנָא רֵישׁ גָּלוּתָא לְהָכָא אֲנָא מוֹתִיב לֵיהּ לְעֵיל מִינַּיי דְּהוּא מִן יְהוּדָה וַאֲנָא מִבִּנְיָמִן דְּהוּא מִן דְּכְרֵיָא וַאֲנָא מִן נוּקְבָתָא. חַד זְמָן עָאַל רִבִּי חִיָּיה רוֹבָא לְגַבֵּיהּ אָמַר לֵיהּ הָא רַב הוּנָא לְבַר נְתַבְּרְכְמוּ פָּנָיו שֶׁל רִבִּי. אָמַר לֵיהּ אֲרוֹנוֹ בָא. אָמַר לֵיהּ פּוּק וְחָמֵי מָאן בָּעֵי לָךְ לְבַר. וּנְפַק וְלָא אַשְׁכַּח בַּר נַשׁ וְיָדַע דְּהוּא כָּעֵיס עֲלוֹי. עֲבַד דְּלָא עָלִיל לְגַבֵּיהּ תַּלְתִּין יוֹמִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוֹן כָּל אִינּוּן תַּלְתּוֹיֵי יוֹמַיָּא יְלַף רַב מִינֵּיהּ כְּלָלֵי דְּאוֹרָיְתָא. לְסוֹף תְּלַת עֲשַׂרְתֵּי שַׁנְיָיא וּתְלַתְתּוֹי יוֹמַיָּא עָאַל אֱלִיָּהוּ לְגַבֵּיהּ בִּדְמוּת רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה. אֲמַר לֵיהּ מַה מָרִי עֲבִיד. אֲמַר לֵיהּ חַד שִׁינַּיי מְעִיקָה לִי. אֲמַר לֵיהּ חֲמֵי לָהּ לִי וְחָמֵי לָהּ לֵיהּ וְיַהַב אֶצְבְּעָתֵיהּ עֲלָהּ וְאִינְשְׁמַת. לְמָחָר עָאַל רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה לְגַבֵּיהּ אֲמַר לֵיהּ מַה עֲבִיד רִבִּי הַאי שִׁינָּךְ מַה הִיא עֲבִידָה. אֲמַר לֵיהּ מִן הַהִיא שַׁעְתָּא דְּיַהַבְתָּ אֶצְבְּעָתָךְ עֲלָהּ אִינְשְׁמַת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר אִי לָכֶם חַיּוֹת שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל אִי לָכֶם עוּבָּרוֹת שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ אֲנָא לָא הֲוֵינָא מִן הַהִיא שַׁעֲתָא הֲוָה נְהִיג בֵּיהּ בִּיקָר. כַּד הֲוָה עָלִיל לְבֵית וַועֲדָא הֲוָה אָמַר יֵיקָנֵס רִבִּי חִיָּיא רוֹבָא לְפָנִים. אָמַר לוֹ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי לְפָנִים מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ חַס וְשָׁלוֹם אֶלָּא רִבִּי חִיָּיא רוֹבָה לְפָנִים וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי לְפָנָיי לְפָנִים. רִבִּי הֲוָה מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּיא רוֹבָה קוֹמֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי. חַד זְמָן חָמֵי גַּו בָּנֵי וְלָא אִיתְכְּנַע מִן קוֹמוֹי. אֲמַר לֵיהּ אֲהִנּוּ דְּאַתְּ מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ. אָמַר לֵיהּ מַה עֲבַד לָךְ. אָמַר לֵיהּ חָמֵתַיי[ה] גַּו בָּנֵי וְלָא אִיתְכְּנַע מִן קוֹמוֹי. אָמַר לֵיהּ לָמָּה עֲבַדְתְּ כֵּן.

אָמַר לֵיהּ כְּמוֹ יָבֹא עָלַי וְיִתֵּי עָלַי דְּאֵין סְחִית לָא יָדְעִית בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אַשְׁגְּרִית עֵינַיי בְּכָל סֵפֶר תִּילִים אֶגְדָּה. מִן הַהִיא שַׁעֲתָא מָסַר לֵיהּ שְׁנֵי תַלְמִידִין דִּיהַלְכוּן עִימֵּיהּ בְּגִין סָכוּתָא.

רַבִּי יוֹסֵי צָם תְּמָנֵיי יוֹמִין לְמֵיחְמֵי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה וּלְסוֹפָא חָמָא וְרָגְזוּן יָדֵיהּ וּכְהוֹ עֵינוֹי. וְאֵין תֵּימַר דַּהֲוָא רִבִּי יוֹסָה בַּר נַשׁ זְעִיר. חַד גְּרְדַיי אֲתַא לְגַבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן אֲמַר לֵיהּ חָמִית בְּחֵילְמֵי דְּרְקִיעָא נָפַל וְחַד מִן תַּלְמִידָךְ סְמַךְ לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ וְחַכִּים אַתְּ לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ אִין אֲנָא חָמֵי לֵיהּ אֲנָא חַכִּים לֵיהּ. עֲבַר כָּל תַּלְמִידוֹי קוֹמוֹי וְחַכֵּם לְרִבִּי יוֹסָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ צָם תְּלַת מָאוָון צוֹמִין לְמֵיחְמֵי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה וְלָא חָמְתֵיהּ. וּבְסוֹפָא שְׁרָא מִצְטָעֵר אֲמַר מַה הֲוָה לָעֵי בְאוֹרָיְתָא סַגִּין מִינַּיי. אָמְרוּ לֵיהּ רִיבִּץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמֶּךָּ וְלֹא עוֹד אֶלָּא דַּהֲוָה גְלִי. אֲמַר לוֹן וְלֹא הֲוִינָא גְלִי. אָמְרִין לֵיהּ אַתְּ חֲוִיתָה גְלִי מֵילַף וְהוּא הֲוָה גְלִי מַלְפָּה.

כַּד דְּמָךְ רַב הוּנָא רֵישׁ גָּלוּתָא אַסְקוּנֵיהּ לְהָכָא. אָמְרֵי אֵן אֲנַן יְהָבִין לֵיהּ. אָמְרִין נִיתְּנֵיהּ גַּבֵּי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה דְּהוּא מִן דִּידְהוֹן. אָמְרִין מָאן בְּעֵי מִיהַב לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי אֲנָא עָלִיל יְהַב לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ עִילְתָךְ אַתְּ בָּעֵי דְּאַתְּ גְּבַר סַב וְאַתְּ בָּעֵי מֵיעוֹל מֵיתַב לָךְ תַּמָּן. אֲמַר לוֹן יְהָבוּן מְשִׁיחָתָא בְּרִגְלֵיי וְאִין עֲנִיתִּ אַתּוּן גְּרְשִׁין. עָאַל וְאַשְׁכַּח תְּלַת דָּנִין יְהוּדָה בְנִי אַחֲרֵיךְ וְאֵין עוֹד. חִזְקִיָּה בְנִי אַחֲרֵיךְ וְאֵין עוֹד. אַחֲרֵיךְ יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְאֵין עוֹד. תְּלַת עֵינוֹי מְסְתַּכְּלָה אִיתְאֲמַר לֵיהּ אַפֵּיךְ אַפֵּיךְ שְׁמַע קָלֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּיה רַבָּא אֲמַר לְרַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ נְפִישׁ לְרַב חוּנָה יְתִיב לֵיהּ וְלָא קְבִיל עֲלוֹי מָתִיב לֵיהּ אָמְרִין כְּמַה דְּלָא קְבִיל עֲלוֹי מָתִיב לֵיהּ כֵּן זַרְעִיתֵיהּ לָא פְּסִיקָא לְעוֹלָם. וְיָצָא מִשָּׁם וְהָיָה בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְנִכְפְּלוּ לוֹ שָׁנָיו.

כְּתִיב וּנְשָׁאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבוּרָתָם. יַעֲקֹב כָּל הֶן דְּהוּא מַה הוּא מְנַבֵּי. רִבִּי לָעְזָר אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי חֲנִינָא אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. מַהוּ דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וַהֲלֹא אֵין אַרְצוֹת הַחַיִּים אֶלָּא צוֹר וַחֲבֵרוֹתֶיהָ וְקֵיסָרִין וַחֲבֵרוֹתֶיהָ תַּמָּן זוֹלָא תַּמָּן שׁוֹבְעָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם בַּר קַפָּרָא אֶרֶץ שֶׁמִּיתֶיהָ חַיִּין תְּחִילָּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וּמַה טַעַם נוֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. אֶלָּא מֵעַתָּה רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּגּוֹלָה הִפְסִידוּ. אָמַר רִבִּי סִימַיי מַחְלִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִפְנֵיהֶן אֶת הָאָרֶץ וְהֵן מִתְגַּלְגְּלִין כְּנוּדוֹת וְכֵיוָן שֶׁהֵן מַגִּיעִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַפָּשָׁן חוֹזְרוֹת עֲלֵיהֶן. וּמַה טַעַם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל וְנָתַתִּי רוּחִי בָּכֶם וִחְיִיתֶם.

רִבִּי בֶּרֶכְיָה שָׁאַל לְרִבִּי חֶלְבּוֹ. רִבִּי חֶלְבּוֹ שָׁאַל לְרִבִּי אִימִּי. רִבִּי אִימִּי שָׁאַל לְרִבִּי אֶלְעָזָר. רִבִּי לָעְזָר שָׁאַל לְרִבִּי חֲנִינָה וְאִית דְּאָמְרִין רִבִּי חֲנִינָה שָׁאַל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אֲפִילוּ כְגוֹן יֶרְבְעָם בֶּן נְבָט וַחֲבֵירָיו. אָמַר לֵיהּ גְּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵיפָה כָּל אַרְצָהּ. אָמַר רִבִּי בֶּרֶכְיָה מַה הֵן שָׁאַל לָהֶן וְהֵן שָׁאַל לָהֶן לֹא שְׁמָעִינָן מִינָּהּ כְּלוּם. מַיי כְּדוֹן. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׂרְפָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה בָהֶן מִידַּת הַדִּין. תַּנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים עָשָׂת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִשְׂרֶפֶת הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד. כּוּתִים שֶׁבָּהּ מַה הָיוּ עוֹשִׂין מַטְלִיּוֹת מַטְלִיּוֹת וְהָיְתָה נִשְׂרֶפֶת.

כְּתִיב וְאַתָּה פַּשְׁחוּר וְכֹל יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ תֵּלְכוּ בַּשֶּׁבִי. וּבָבֶל תָּבֹא וְשָׁם תָּמוּת וְשָׁם תִּקָּבֵר. רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא. חַד אָמַר מֵת שָׁם וְנִקְבַּר שָׁם יֵשׁ בְּיָדוֹ שְׁתַּיִם. מֵת שָׁם וְנִקְבַּר כָּאן יֵשׁ בְּיָדוֹ אַחַת. וְחָרָנָה אָמַר קְבוּרָה שֶׁבְּכָאן מְכַפֶּרֶת עַל מִיתָה שֶׁלָּהֶן.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה רִיגְלֵי דְבַר נַשָּׁא עֲרַבְתֵּיהּ לְמִיקְמָתֵיהּ כָּל הֶן דְּהוּא מִתְבָּעֵי. כְּתִיב וַיֹּאמֶר מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמוֹת גִּלְעָד. וְיָמוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְלֹא תַמָּן. אֱלִיחוֹרֶף וַאֲחִיָּה תְּרֵין אִיסְקְרִיטוֹרֵי דִשְׁלֹמֹה. חָמָא מַלְאַךְ מוֹתָא מִסְתַּכֵּל בּוֹן וַחֲרִיק בְּשִׁינּוֹי. אֲמַר מִילָּה וִיהָבוּן בְּחַלָּא. אֲזַל וְנִסְתּוּן מִן תַּמָּן אֲתָא קָאִים לֵיהּ גְּחִיךְ לְקָבְלֵיהּ אֲמַר לֵיהּ הַהִיא שַׁעֲתָא הֲוִיתָא אִיחְרוֹק בְּשִׁנַּיִךְ וּכְדוֹן אַתְּ גָּחִיךְ לָן. אָמַר לֵיהּ אֲמַר לִי רַחֲמָנָא דְּיִנְסַב לֶאֱלִיחוֹרֶף וַאֲחִיָּה מִן חֲלָלָא וְאָמְרִית מָאן יְהִיב לִי אֵילִין לֶהֱן דְּאִישְׁתַּלְחִית מִינְסִיבִינִין וִיהַב בְּלִיבָּךְ לְמֵיעֲבַד כֵּן בְּגִין דְּנַעֲבִיד שְׁלִיחוּתִי. אֲזַל וְאִיטְפַּל בּוֹן מִן תַּמָּן. תְּרֵין בְּרוֹיֵי דְּרִבִּי רְאוּבֵן בַּר אִיסְטְרוֹבִילוֹס תַּלְמִידוֹי דְּרִבִּי. חָמָא מַלְאָכָא דְמוֹתָא מִסְתַּכֵּל בּוֹן וַחֲרִיק בְּשִׁינּוֹי וַאֲמַר נִיגְלִינוֹן לִדְרוֹמָא שֶׁמָּא הַגָּלוּת מְכַפֶּרֶת. אֲזַל וְנִסְתּוּן מִן תַּמָּן.

עוּלָּא נְחוּתָא הֲוָה. אִידְמָךְ תַּמָּן שָׁרֵי בְּכִי. אָמְרִין לֵיהּ מַה לָךְ בְּכִי אֲנַן מַסְקִין לָךְ לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹן וּמַה הֲנָיָיה לִי. אֲנָא מוֹבַד מַרְגָּלִיתִי גַּו אַרְעָא מְסָאבְתָא. לֹא דוֹמֶה הַפּוֹלְטָהּ בְּחֵיק אִמּוֹ לַפּוֹלְטָהּ בְּחֵיק נָכְרִיָּה. רִבִּי מֵאִיר הֲוָה אִידְמִיךְ לֵיהּ בְּאַסְפְּיָא. אֲמַר אֵימוֹרִין לִבְנֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הָא מְשִׁיחְכוֹן דִּידְכוֹן. אֲפִילּוּ כֵן אָמַר לוֹן יְהַבִי עַרְסִי עַל גֵּיף יַמָּא דִּכְתִיב כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶיהָ.

שִׁבְעָה יַמִּים סוֹבְבִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. יַמָּא רַבָּא יַמָּא דְּטִיבֶּרְיָא יַמָּא דְּסַמְכוֹ יַמָּא דְּמִילְחָא יַמָּא דְּחוּלְתָא יַמָּא דְּשַׁלְיָית יַמָּא דְּאַפַּמְיָא. וְהָא אִיכָּא יַמָּא דְּחָמֵץ דְּיִקְלִיטְיָנוּס הִקְוָה נְהָרוֹת וַעֲשָׂאוּ. כְּתִיב הַנִּשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן. אָמַר רִבִּי חִיָּיה בִּרְיָא כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַר יְשִׁימוֹן וּמָצָא כְּמִין כְּבָרָה בְּיַם טִיבֶּרְיָא זוֹ הִיא בּוֹרָהּ שֶׁל מִרְיָם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן שַׁעֲרוֹנָהּ רַבָּנִין וְהָא הִיא מְכוּוָּנָא כָּל קֶבֶל תַּרְעָא מְצִיעְיָא דִּכְנִישְׁתָּא עֲתִיקְתָא דְּסרונגין.

רִבִּי בַּרְקִירְיָא וְרִבִּי לָעְזָר חֲווֹן מְטַיְילִין בְּאִיסְטַרִין רָאוּ אֲרוֹנוֹת שֶׁהָיוּ בָאִין מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי בַּרְקִירְיָא לְרִבִּי לָעְזָר מַה הוֹעִילוּ אֵילּוּ. אֲנִי קוֹרֵא עֲלֵיהֶם וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵיבָה בְּחַיֵּיכֶם. וַתְּבוֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי בְּמִיתַתְכֶם. אָמַר לֵיהּ כֵּיוָן שֶׁהֵן מַגִּיעִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן נוֹטְלִין גּוּשׁ עָפָר וּמַנִּיחִין עַל אֲרוֹנָן. דִּכְתִיב וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ.

ד משנה: הַבִּרְסִים וְהַבַּרְדְּסִין וְהַדַּלְמַטִּיקִיּוֹן וּמִנְעֲלוֹת הַפִּינוֹן לֹא יִלְבְּשֶׁם עַד שֶׁיִּבְהוֹק. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף הַבָּאִים מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתָן בְּקַנַּבְּס. וּמִנְעַל שֶׁל זֶרֶד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: הַבּוּרְסִין בִּרְיָה. הַבַּרְדְּסִין דֵּילְמָא. הַדַּלְמַטִּיקוֹן קוֹלְבִין וּמַעֲפוֹרִין וּמִנְעֲלוֹת הַפִּינוֹן דַּרְדְּסִין.

רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף הַבָּאִין מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם. מַה חוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם אוֹ מֵחוּץ הַיָּם שֶׁמִּמְּדִינַת הַיָּם. מִן מַה דְתַנֵּי כְּגוֹן צוֹר וַחֲבֵרוֹתֶיהָ קֵיסָרִין וַחֲבֵרוֹתֶיהָ. הָדָא אָמְרָה מֵחוּץ הַיָּם שֶׁמִּמְּדִינַת הַיָּם.

אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה. הָדָא דְתֵימַר בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה הַפִּשְׁתָּן מְצוּיָה בְכָל מָקוֹם. אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁהַפִּשְׁתָּן מְצוּיָה בְכָל מָקוֹם צְרִיכִין בְּדִיקָה.

מִנְעַל שֶׁל זֶרֶב. אִית אֲתָרִין דְּזָרְבִין עִימֵּיהּ מִן גַּו כְּהָדָא דְּרִבִּי זְעִירָא מְפַקֵּד לְרִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא וְיֹאמַר לְבַר רֵאשׁוֹן דְּלָא יְחוּט לֵיהּ מְסָאנֵיהּ בְּכִיתָן אֶלָּא בִּרְצוּעָה. מוֹדֵי רִבִּי זְעִירָא בְּאֶהֱן דְּאָסַר פֵּיסְקֵי דַּעֲמַר עַל דְּכִיתָן דְּהוּא שָׁרֵי. דְּהוּא שָׁנַן גַּרְמֵיהּ דְּהֵיא נַחְתָּא לָהּ.

בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי לָא. מַהוּ מֵיחוֹט מְסָאנֵיהּ דְּכִיתָן. אֲמַר לוֹן בְּגִין דְּרִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר אָסוּר. מוֹדֶה רִבִּי אִילָּא בָּהֶן דְּיִלְבַּשׁ דַּרְדְּסִין דַּעֲמַר עַל גַּבֵּי דַּרְדְּסִין דְּכִיתָן דְּהוּא אָסוּר. דְּלָא שְׁלַח עִילָּיְיא לָא שְׁלַח אַרְעַיְיא. אָבוֹי דְּרַב סַפְרָא שְׁאַל לְרִבִּי זְעִירָא מַהוּ מִיתֵּן פְּרִיטִין גַּו גּוּלְתָּהּ וּמִיקְטְרִינוֹן בְּחוּט דְּכִיתָן. מַהוּ מִיתֵּן פְּרִיטִין גַּו סַדִּינֵיהּ וּמִיקְטְרִינוֹן בְּחוּט דַּעֲמַר. אָמַר לֵיהּ חֲכַם רִבִּי לְרַב הוּנָא. דְּרַב הוּנָא אָמַר אָסוּר. רִבִּי אֲבִינָא אָמַר אָסוּר. שְׁמוּאֵל אָמַר מוּתָּר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יַסָּא אָמַר מוּתָּר.

ה משנה: אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא טָווּי וְאָרִיג שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר נָלוֹז וּמֻלִּיז אֶת אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם עָלָיו. הַלָּבְדִין אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוּעִין. פִּיךְ שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹזְרִין כְּאָרִיג. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְשִׁיחוֹת שֶׁל אָרִיג אֲסוּרוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלֵל עַד שֶׁהוּא קוֹשֵׁר. לֹא יִקְשׁוֹר סֶרֶט שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מָתְנָיו אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. אוֹתוֹת הַגְּרָדִים וְאוֹתוֹת הַכּוּבְסִין אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: נִיתְנֵי שַׁעַז וְלָא נִיתְנֵי טָנֵי. אִילּוּ תַנִּינָן שַׁעַז וְלָא תַנִּינָן טָנֵי הֲוֵינָן אָמְרִין הָא טָווּי מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא טָווּי וְאָרִיג. נִיתְנֵי שַׁעַט וְלָא נִיתְנֵי נוּז. אִילּוּ תַנִּינָן שַׁעַט וְלָא תַנִּינָן נוּז הֲוֵינָן אָמְרִין הָא לָנוּז מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא פִּיךְ שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹזְרִין כְּאָרִיג. נִיתְנֵי טַנְז וְלָא נִיתְנֵי שַׁע. אִילּוּ תַנִּינָן טַנְז וְלָא תַנִּינָן שַׁע הֲוֵינָן אָמְרִין הָא שַׁע מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא הַלָּבְדִין אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוּעִין.

מְשִׁיחוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן אֲסוּרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי מוּתָּרוֹת. מָאן דְּאָמַר אֲסוּרוֹת כְּגוֹן אִילֵּין טַרְסָיֵיה דְּהוּא מַכְפַּת בֵּיהּ. מָאן דְּאָמַר מוּתָּרוֹת דְּהוּא שָׁנַן גַּרְמֵיהּ וְהֵיא נַחְתָּא לָהּ.

ו משנה: הַתּוֹכֵף תְּכִיפָּה אַחַת אֵינָהּ חִיבּוּר וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת פָּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ בְּצַד אֶחָד חִיבּוּר וְיֵשׁ בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת חַיָּיב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁתְּשַׁלֵּשׁ. וְהַשַּׁק וְהַקּוּפָּה מִצְטָרְפִין לִכְלָאַיִם.

הלכה: רִבִּי חֲנִינָה אָמַר עַד יְחוֹת כָּל סִיטָרָהּ. אָמַר רִבִּי יַנַּאי אָמְרוּ לוֹ לְרִבִּי חֲנִינָא צֵא וּקְרָא. וְהָתַנִּינָן עָשָׂה שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ לְצַד אֶחָד. מֵעַתָּה עַד יְחוֹת וְיסוֹק. וְהָתַנֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיְּשַׁלֵּשׁ. מֵעַתָּה עַד יְחוֹת וְיסוֹק וְיחוֹת אֶלָּא הָכֵין וְהָכֵין.

חוּט שֶׁהִשְׁחִילוֹ לְמַחַט אֲפִילּוּ קָשׁוּר מִיכָּן וּמִיכָּן אֵינוֹ חִיבּוּר לְבֶגֶד. הַחוּט חִיבּוּר לְבֶגֶד וְאֵינוֹ חִיבּוּר לְמַחַט. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין בְּקָשׁוּר מִיכָּן וּמִיכָּן. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִיגִין דְּאָמַר רִבִּי בָּא רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב. הַמַּמְתִּיחַ צְדָדָיו בַּשַּׁבָּת חַיָּיב מִשּׁוּם תּוֹפֵר. וְיֵימַר מִשּׁוּם תּוֹפֵר וּמִשּׁוּם קוֹשֵׁר.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי עַל יְדֵי שְׁלִישֵׁי מִלַּאכְתּוֹ מִתְקַיֶּימֶת. מַה רִבִּי יוּדָה כְּרִבִּי לְיעֶזֶר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן רִבִּי לְיעֶזֶר אוֹמֵר הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה חוּטִין בִּתְחִילָּה וְאֶחָד עַל הָאָרִיג חַיָּיב. אָמַר רִבִּי עוּלָּא. טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיעֶזֶר תַּמָּן עַל יְדֵי שְׁלִישֵׁי מִלַּאכְתּוֹ מִתְקַיֶּימֶת. בְּרַם הָכָא פָּחוֹת מִיכֵּן מִסְתַּבֵּר הוּא.

רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שַׁק. הָא סַל לֹא. אַשְׁכַּח תַּנֵּי הַסַּל וְהַשַּׁק וְהַקּוּפָּה. מִצְטָרְפִין בְּכִלְאַיִם. אוֹהָלִים אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. הוּא וּבְנוֹ מַהוּ שֶׁיְּצְטָרְפוּ בְּכִלְאַיִם. הֵיךְ עֲבִידָא. הוּא לְבִישׁ מָאנִין דַּעֲמַר. וּבְרֵיהּ לְבִישׁ מָאנִין דְּכִיתָן. נִסְב פִּיסְקֵי דְּעִמֵּר וְעָגְלָהּ עַל תְּרֵיהוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהָהֵן נוֹ נָשׁוּף. רִבִּי חַגַּיי בָּעֵי. הוּא עַצְמוֹ מַהוּ שֶׁיְּצְטָרֵף בְּכִלְאַיִם. הֵיךְ עֲבִידָא. הוּא לְבוּשׁ דַּרְדְּסִין דַּעֲמַר בְּחָדָא רִיגְלַיָּיא. וְדַרְדְּסִין דְּכִיתָן בְּחָדָא רִיגְלַיָּיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהָהֵן נוֹ נָשׁוּף. לָא צוֹרְכָא וְלֹא הָיוּ בְרָאשֵׁי פְּצָעִיוֹת יְהַב סִיפְלָנֵי דְמַרְטוּט דַּעֲמַר עַל חָדָא דְּסִפְלָנֵי דְמַרְטוּט דְּכִיתָן עַל חָדָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהָהֵן נוֹ נָשׁוּף. אֵין לָךְ אָסוּר אֶלָּא נָשׁוּף בִּלְבַד.